

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİLM TASARIMI ANA SANAT DALI

2000 SONRASI AMERİKAN SİNEMASINDA KİŞİLİK BOZUKLUKLARI BAĞLAMINDA KATİL KİMLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YEŞİM YORGAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi MUSTAFA ÖZER ÖZKANTAR

GAZİANTEP, ARALIK 2024

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİLM TASARIMI ANA SANAT DALI

Tezin Başlığı: 2000 Sonrası Amerikan Sinemasında Kişilik Bozuklukları Bağlamında
Katil Kimliği
Adı ve Soyadı: Yeşim Yorgan
Tez Savunma Tarihi: 19.12.2024

Dr. Öğr Üyesi Mustafa Özer ÖZKANTAR danışmanlığında hazırlanan bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından oybirliği ile bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Dr. Öğr. Üyesi Buket AKDEMİR DİLEK (Jüri Başkanı)

.....

Dr. Öğr Üyesi Mustafa Özer ÖZKANTAR

.....

Dr. Öğr Üyesi Erdoğdu YILMAZ

.....

Bu tezin gerekli şartları sağlayarak yukarıda belirtilen jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edildiğini onaylıyorum.

Dr. Öğr Üyesi Mustafa Özer ÖZKANTAR
Enstitü ABD Başkanı

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI
SBE Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerden herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:.....

Ad Soyadı: YEŞİM YORGAN

Öğrenci No: 210582111005

Tezin Savunma Tarihi: 19.12.2024

ÖZET

2000 SONRASI AMERİKAN SİNEMASINDA KİŞİLİK BOZUKLUKLARI BAĞLAMINDA KATİL KİMLİĞİ

YORGAN, YEŞİM

Yüksek Lisans Tezi,

Film Tasarım Ana Sanat Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Özer ÖZKANTAR

Aralık-2024, 104 sayfa

Sinema, kişilik bozukluklarının insanları nasıl aşırıya ittiğini etkileyici ve dramatik şekilde sunan bir sanat dalıdır. Bu bozukluklar filmlerde çoğunlukla şiddet eğilimli, takıntılı ve saplantılı karakterler olarak resmedilmektedir. Özellikle Amerikan sinemasının ilgi odağı olan bu psikolojik unsurlar karakteri katil olmaya iten en önemli öğedir. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı, 2000 sonrası Amerikan sinemasında kişilik bozukluklarının nasıl ele alındığı ve bu bozuklukların katil kimliği üzerinde ne denli etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır. Özellikle narsisistik, borderline, antisosyal ve paranoid kişilik bozukluklarının şiddet ve cinayet işleme gibi suçlar üzerindeki etkileri sinemadaki karakterler üzerinden analiz edilmiştir. Bu karakterler 2000 sonrası Amerikan yapımı filmlerden seçilmiştir. Bu bağlamda ilgili çalışmanın örneklemini *American Psycho* (Amerikan Sapığı), *Monster* (Cani), *The Roommate* (Oda Arkadaşım) ve *Gone Girl* (Kayıp Kız) filmleri oluşturmaktadır. Filmler içerik analizi ve metin analizi yöntemleriyle hem karakter özellikleri hem de yapı unsurları açısından analiz edilmiştir. Bu kapsamda, kişilik bozukluklarının karakterin üzerinde belirgin bir etkisi olduğu, bu etkiyle karakterin şiddet ve cinayet eylemlerini gerçekleştirdiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla kişilik bozuklukları, karakterin zihnini ve davranışlarını yöneterek onu giderek daha kontrolsüz ve tehlikeli hale getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Sineması, Kişilik Bozuklukları, Katil Kimliği

ABSTRACT

MURDERER IDENTITY IN THE CONTEXT OF PERSONALITY DISORDERS IN POST-2000 AMERICAN CINEMA

YORGAN, YEŞİM

Master Thesis,

Movie Design Department

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mustafa Özer ÖZKANTAR

December-2024, 104 pages

Cinema is an art form that presents in an impressive and dramatic way how personality disorders push people to extremes. These disorders are often portrayed in movies as violent, obsessive and obsessed characters. These psychological elements, which are especially the center of attention of American cinema, are the most important elements that push the character to become a murderer. In this framework, the aim of this study is to reveal how personality disorders are handled in post-2000 American cinema and how effective these disorders are on the identity of the killer. In particular, the effects of narcissistic, borderline, antisocial and paranoid personality disorders on crimes such as violence and murder are analyzed through characters in the cinema. These characters were selected from post-2000 American-made movies. In this context, the sample of the study consists of *American Psycho* (2000), *Monster* (2003), *The Roommate* (2011) and *Gone Girl* (2014). The films were analyzed in terms of both character traits and structural elements through content analysis and text analysis methods. In this context, it was concluded that personality disorders have a significant effect on the character and that the character commits acts of violence and murder due to this effect. Hence personality disorders control the character's mind and behavior, making him increasingly uncontrolled and dangerous.

Keywords: American Cinema, Personality Disorders, Killer Identity

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tez çalışmam boyunca bilgi ve rehberliği ile destekleyen, farklı bakış açıları sunarak çalışmama katkıda bulunan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Özer ÖZKANTAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım boyunca bana inanan ve her zaman yanımda olan aileme, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen eşime ve tez çalışmam boyunca bana bilgi ve önerileriyle destek olan kardeşim Yeliz DEMİRKIRAN'a sonsuz teşekkür ederim.

Yeşim YORGAN
GAZİANTEP, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	vi

GİRİŞ

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
B. Araştırmanın Kapsamı	5
C. Araştırmanın Örneklemi ve Sınırlılıkları.....	6
D. Problem Durumu	7
E. Araştırmanın Yöntemi	8

BÖLÜM I.

AMERİKAN SİNEMASI

1.1. 2000 Öncesi Amerikan Sinema Tarihi.....	11
1.2. 2000 Sonrası Amerikan Sinema Tarihi.....	25

BÖLÜM II.

SİNEMA VE KİŞİLİK BOZUKLUKLARI

2.1. Kişilik Bozuklukları.....	30
2.1.1. A Kümesi.....	32
2.1.1.1. Paranoid Kişilik Bozukluğu	32
2.1.1.2. Şizoid Kişilik Bozukluğu	33
2.1.1.3. Şizotipal Kişilik Bozukluğu	34
2.1.2. B Kümesi	35
2.1.2.1. Antisosyal Kişilik Bozukluğu	35
2.1.2.2. Borderline (Sınırdaki) Kişilik Bozukluğu	37
2.1.2.3. Histriyonik Kişilik Bozukluğu	30
2.1.2.4. Narsisistik Kişilik Bozukluğu	40

2.1.3. C Kümesi	41
2.1.3.1. Çekingen Kişilik Bozukluğu.....	41
2.1.3.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu.....	42
2.1.3.3. Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu (OKKB).....	43
2.2. Sinemada Kişilik Bozuklukları.....	45
2.2.1. Amerikan Sinemasında Kişilik Bozuklukları.....	48
2.3.Suçlu Kişilikler: Katilin Sinemadaki Tasviri.....	50

BÖLÜM III.

FİLM ANALİZLERİ

3.1. <i>Amerikan Psycho (Amerikan Sapığı)</i> Film İncelemesi.....	56
3.1.1. Filmin Künyesi.....	56
3.1.2. Filmin Özeti.....	56
3.1.3. Patrick Bateman Karakterinin Kişilik Özellikler.....	58
3.1.4. Narsisistik Kişilik Bozukluğu Bağlamında Patrick Bateman Karakterinin Değerlendirilmesi.....	59
3.2. <i>Monster (Cani)</i> Film İncelemesi.....	66
3.2.1. Filmin Künyesi.....	66
3.2.2. Filmin Özeti.....	66
3.2.3. Aileen Wuornos Karakterinin Kişilik Özellikleri.....	68
3.2.4. Antisosyal Kişilik Bozukluğu Bağlamında Aileen Wuornos Karakterinin Değerlendirilmesi.....	69
3.3. <i>The Roommate (Oda Arkadaşım)</i> Film İncelemesi.....	74
3.3.1. Filmin Künyesi.....	74
3.3.2. Filmin Özeti.....	74
3.3.3. Rebecca Karakterinin Kişilik Özellikleri.....	76
3.3.4. Borderline (Sınırdaki) Kişilik Bozukluğu Bağlamında Rebecca Karakterinin Değerlendirilmesi.....	77
3.4. <i>Gone Girl (Kayıp Kız)</i> Film İncelemesi.....	81
3.4.1. Filmin Künyesi.....	81
3.4.2. Filmin Özeti.....	81
3.4.3. Amy Dunne Karakterinin Kişilik Özellikleri.....	83
3.4.4. Paranoid Kişilik Bozukluğu Bağlamında Amy Dunne Karakterinin Değerlendirilmesi.....	84
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	89
KAYNAKÇA	95

KISALTMALAR

MGM. Metro-Goldwyn-Mayer

RKO. Radio-Keith-Orpheum

DVD. Digital Versatile Disk

SVOD. Subscription Video on Demand

DSM. Diagnostic and statistical manual of mental disorders

OKKB. Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu

ABD. Amerika Birleşik Devletleri

GİRİŞ

Sinema tarihi 1895 yılında Fransa’da Lumiere Kardeşler’in Grand de Cafe’de ilk filmi gösterime sunmalarıyla başlamış ve geçmişten günümüze farklı unsurlar ve zengin içerikler üreterek ilerlemiştir (Öztürk, 2017, s. 217). Bir eğlence aracı olarak sinema sanatı insanın duygularına hitap etmeyi başarmıştır. Sinema, zamanla büyük bir endüstri haline gelerek her şeyden önce insan davranışlarını ve hikâyelerini beyaz perdeye aktarmaya çalışmıştır. Bütün sanatların sonuncusu olan sinema, yedinci sanat olarak adlandırılmaktadır. Sinema, sanat ve bilim dallarına açık olup, onları özümseyen bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla sinema bir sanat olarak insanı merkezine alarak özellikle sosyoloji ve psikoloji bilim dalıyla daha yakın bağ kurmaktadır (Özön, 1984, s. 8).

Başlangıcından bu yana sinema sanatı, bir bilim dalı olan psikolojiden, psikoloji bilimi ise sinema sanatından faydalanmıştır. Bu iki alanın ortak paydası insan doğasıdır. Biri insanı anlamaya onu anlamlandırmaya çalışırken diğeri ise ona dair bütün süreçleri beyaz perdeye aktarmak için çaba sarfetmektedir (Sunal, 2022, s. 307). Psikoloji ve sinema insanın duygularına, düşüncelerine, toplumsal statüdeki konumuna ve bu kişilerin ilgilerine odaklanır. Bu bağlamda insan odaklı bu iki yapının buluşması 20. Yüzyılın başlarına kadar ulaşmaktadır. Bir film anlatısında psikolojinin kavramları, hastalıkları ve tedavi şekilleri psikiyatriye özgü bir şekilde ortaya konmaktadır. Sinema ve psikolojiyi birbirine bağlayan en önemli etkenlerden birisi ruhsal rahatsızlıkların bütün normlarıyla filmlere aktararak izleyiciyi bilgilendirmesidir. Sanatsal bir araç olarak sinema, görsel olarak geniş kitlelere hitap edebilmesi nedeniyle kalıcı bir etkiye ve uzun süreli hafızada kalma özelliğine sahiptir. Bu özelliği ile davranış bozukluklarını anlatırken izleyicinin de bu davranışları anlamaları ve yorumlamalarını sağlar (Kotan, 2022, s. 5). Özellikle kişilik bozukluklarının ele alındığı sinema filmlerinde, psikolojik durumun oluşma süreci ve sonuçları ortaya çıkartılmaktadır. Bu bağlamda genellikle bir kişilik bozukluğu

bulunan birey, saplantılı veya takıntılı bir birey olarak sunulur ve beyaz perdede kendine yer edinir.

Sinema ve psikoloji her ne kadar farklı görüşler sebebiyle karşı karşıya gelseler de aynı zamanda birbirlerini tamamlayan iki farklı alan olmuştur. Bu birbirini destekleyen iki alan, insan hayatının yaşayışına ve karakter içeriğine sızarak insana dair bütün sırları gün yüzüne çıkarmaktadır. Bu bağlamda psikoloji kadar sinema alanı da terapi amaçlı kullanılabilir (Gabbard, 2019, s. 25). Mental hastalıklar veya kişilik bozuklukları, bir film yapımcısının beyaz perdede yansıtabileceği en ilginç hikayelerden birisidir. Elbette ekrana yansıyan insanın durumu ile psikopatolojinin ortaya koyduğu durum birbirlerinden farklı hikayelerdir. Genellikle senaryoya uygunluk açısından bu durumdan uzaklaşmak mümkündür. Bireyin kişilik bozukluğuna bağlı olarak iyi yanlarından ziyade olumsuz ve yanlış yönleri izleyiciye yansıtılır (Niemi, 2015, s. 11).

Kişilik bozuklukları, toplumda sıkıntı yaratan olgular olduğundan, sinema bu bozuklukları kullanarak izleyiciyi etkileyecek güçlü dramatik yapılar oluşturur. Toplumda bu rahatsızlıklar genellikle göz ardı edildiği ve bilinmediği için filmler, gerçeği tam olarak yansıtmasa da izleyici tarafından gerçek kabul edilir. Ayrıca izleyici çekmek için bu bozukluklar sadeleştirilir, karmaşık semptomlar göz ardı edilir. Sonuç olarak, filmlerde bozuklukların eksik ve klişelerle dolu görüntüsü yansıtılır, bu da bilgilendirici olmaktan ziyade yanlış sonuçlar doğurmaktadır (Sunal, 2022, s. 310).

Kişilik bozukluklarının filmlerde işlenişi, dramatik yapıyı güçlendirmek için gerçeklikten uzaklaşmaktadır. Aynı zamanda bir uzman yardımı alınmadan oluşturulan karakterler rahatsızlığa sahip kişilerin toplumda tehlikeli birey algısının oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca film veya dizilerde işlenen cinayetin ve suçların kişilik bozukluğuna sahip karaktere yüklenmesi bu durumun sebepleri arasındadır. Gerçekte ise suça eğilim gösteren mental rahatsızlıklar oldukça nadirdir (Hasbay, 2021, s. 24).

Psikolojik rahatsızlıkların sinemadaki ilk temsilleri de kişilik bozukluklarının yanlış anlaşılmasıyla şekillendirilmiştir. Bu karakterler genellikle sadist, öngörülemez bir şekilde şiddete başvuran, duygusal olarak dengesiz ve cinsel anlamda sapkın kişiler olarak tanımlanan figürlerdir. Sinema, izleyicinin korku ve merakını uyandırmak için, gülme krizleri, jest ve mimikler gibi abartılı hareketler ile karikatürize etmiş ve gerçek

dışı özelliklere sahip karakterler yaratmıştır. Günümüz sinemasında her ne kadar gerçekçi psikopat karakterler yer almaya başlasa da bu karakterler yine de azınlıkta kalmaktadır. Özellikle 2000'lerden bu yana bu türle en çok ilgilenen Amerikan sineması, kişilik bozukluğuna sahip karakterleri psikolojik derinliklerine bakılmaksızın dramatik unsurları ön plana çıkarmak adına sıklıkla gerçeklikten uzaklaştırır. Modern dönemde karakterlerin zekâları ve planlama yetenekleri öne çıkarılırken, klinik açıdan incelendiğinde bu temsilin gerçek semptomlar ile uyuşmadığı gözlemlenir (Linkowski, 2013, s. 173).

Dev bir sinema sanayisine sahip olan Amerikan sineması, sevilsin ya da sevilmesin, diğer ülkelere daima bir tehdit oluşturmıştır. Bu 2000 öncesi ya da sonrası için de geçerli olan bir durumdur (Scognamillo, 1994, s. 10). Böyle bir sinema sanayisine sahip Amerika'nın insan odaklı bir alanla yakından ilgilenmesi kaçınılmaz olmuştur. Özellikle 2000 sonrası çoğalan psikolojik gerilim türü, filmlerde kişiye yüklenen ruhsal bozukluklar, filmlerin gerçekçi olmasını sağlamıştır.

Amerikan sinemasında kişilik bozukluğu olan bireyler daha çok suçlu ve katil olarak karakterize edilmiştir. Bu kimlikler sosyal anlamda kendini soyutlamış, hayatının normal akışından uzaklaşmış, işlevselliğini kaybetmiş zor yaşamlara sahip bireyler olarak sunulmuştur. (Hancıgaz, 2020, s. 328). Kısaca akıl hastalıkları ve kişilik bozuklukları özellikle Hollywood'da tehlikeli, anlaşılabilir ve şiddet eğilimli kişiler olarak resmedilir. Bu temsiller sadece korku ve şiddet unsurlarıyla sınırlı kalmaz, aynı zamanda toplumsal dışlanma ve kaos yaratıcı figürler olarak da sunulurlar. Bu tür filmlerde, bu rahatsızlıklara sahip bireyler çoğunlukla korkutucu ve tedavi edilemez karakterler olarak öne çıkar. Korku ve gerilim türünde vahşi katiller olarak sunulan kişilik bozuklukları, bilim kurgu da psikopat bilim insanları, komedi de ise sevimli çatlaklar olarak ele alınmaktadır. Fakat bu tür temsiller zihinsel hastalıklara yönelik basitleştirici bir temsil sunar (Tüysüz, 2020, s. 45).

Başlangıcından günümüze sinemada gerilim ve korku türünde sıklıkla karşımıza sosyopatlar, psikopatlar ve katiller çıkmaktadır. Kötülük unsurunu içinde barındıran katil kimliği, özellikle 1970'lerde öne çıkmaya başlamıştır. O dönem filmlerde genellikle katiller sosyal ortamdan kendini soyutlamış, cinselliğe eğilimli, akıllı kişilikler olarak sunulmuştur. Hemen hepsi çocukluktan gelen bir huzursuzluğa ya da travma sonucu oluşmuş bir hastalığa sahiptirler. Bu saplantılı ruha sahip katil tipleri zamanla değişime uğramıştır (Özgör, 2018, s. 796).

Özellikle Hollywood sineması, psikopat katiller ve tehlikeli akıl hastaları teması etrafında şekillenen klişelerle doludur. Bir kişilik bozukluğu ya da akıl hastalığı olan karakterler, tehlike ve şiddetle bütünleştirilerek, izleyicinin zihninde bu rahatsızlıklarla bağlantılı bir korku ve endişe duygusu yaratılır. Bu temsillerin toplumsal etkisi oldukça geniştir. Kişilik bozukluğu olan kişilerin filmlerde nasıl tasvir edildiğine dair yapılan araştırmalarda, bu bireylerin büyük bir kısmının şiddet yanlısı ya da cinayet işleyen kişiler olarak sunulduğu ortaya çıkmıştır (Ruesch, 2023, s. 158).

Sinema filmlerinde “katil” terimi henüz popülerleşmeden çok önce tehlikeli olduğunu bariz belli eden karakterler kötü adam olarak sunulmaktaydı. Psikopatik eğilimler, yüzeysel ve abartılı biçimlerde ele alınır; karakterlerin "tehlikeli" olduğunu göstermek için sıkça ürpertici tiklere, soğuk bakışlara ve tuhaf hareketlere başvurulurdu. Bu anlatım sayesinde cinayet filmlerindeki psikopatlar sadece korku yaratmak için bir araç olarak kullanılıyordu. Ancak Alfred Hitchcock'un sinema dünyasına damgasını vuran filmi Psycho ile psikopat katil karakterlerinde yeni bir dönem başlamıştır. Bu film, sinemadaki katilleri yalnızca kötü adam olarak değil, aynı zamanda diğer karakterler gibi dramatik derinliğe sahip karakterler olabileceğini göstermiştir. Bu dönemle birlikte sinema, kötü karakterlerin daha derinlemesine incelemeye başladı; onları iki boyutlu şiddet makinaları olmaktan çıkararak, zengin bir anlatının parçası haline getirdi (Mesce, 2007, s. 148-149).

Aynı zamanda özellikle seri katiller, zamanla korku sinemasının geleneksel yaratık unsurlarından olan vampir ve kurt adam figürlerinin yerine geçmiştir. Bu kişiler geleneksel hayal ürünü yaratıklardan farklı olarak gerçek hayatta varlık gösterirler ve toplumsal korkuyu yansıtır. Seri katil kavramı ortaya atılmadan önce de sinema sektöründe, saplantılı duygu ve davranışlar neticesinde ortaya çıkan tekrarlayıcı cinayetler işleyen karakterler mevcuttu. Kişinin içsel dünyasını yansıtan bu karakterler modern dünyada kişinin endişelerinin acı bir yansıması olarak ekranlarda daha fazla görülmeye başlanmıştır (Hutchings, 2008, s. 285).

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sinema filmlerine en çok konu olan kişilik bozuklukları, karakteri katil olmaya iten derecelere gelmektedir. Hastalıklı karakterlerin birçoğu zarar verme ve takıntılı hallere meyillidir. Özellikle Amerikan sinemasının ilgilendiği bu konu, bilim ile

birleşerek aynı zamanda izleyiciyi bilinçlendirmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı kişilik bozukluklarının katil kimliği üzerinden 2000 sonrası Amerikan filmlerinde nasıl ele alındığının değerlendirilmesidir.

İnsanı anlama ve anlatma üzerine görsel bir anlatı sunan sinemanın, insan temelli kişilik bozukluklarını ele alması kaçınılmaz olmaktadır. Bu kişilik bozukluklarına bağlı olarak bireyde diğer insanlar ile iletişim kuramama, takıntılı hallerde bulunma, cinayet içgüdüğü gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda hastalıkların kavramsal olarak araştırılması ve 2000 sonrası Amerikan sinemasında örnek filmlerin, kişilik bozukluğuna sahip bireyin katil kimliğine bürünmesi perspektifinde incelenmesi çalışmanın önemini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca YÖK tez platformu üzerinden yapılan araştırmalarda sinema, kişilik bozukluğu, katil üçgeni bağlamında bir çalışmaya rastlanmadığı saptanmakta ve bu çalışmanın konu ile ilgili öncü olacağı düşünülmektedir.

Ortaya çıkan diğer birçok çalışma da, örnekleme oluşturan filmlerin farklı perspektiflerde ele alındığı gözlemlenmiştir. American Psycho (Amerikan Sapığı), “American Psycho: a Double Portrait of Serial Yuppie Patrick Bateman” adlı makale de Patrick Bateman, hem yuppie hayat tarzını benimsemiş bir kişilik hem de bir seri katil olarak ele alınmaktadır. Aynı zaman da çift taraflı kişilik olarak incelenmektedir (Kooijman, 2003). Monster (Cani), “You’ll never meet someone like me again”: Patty Jenkins’s Monster as Rogue Cinema” adlı makale de Aileen Wuornos, psikolojik çöküntüdeki kadın haydut olarak tasvir edilmektedir. Aileen, toplumdan dışlanan ve geçmiş travmalarından muzdarip bir seri katil olarak incelenmektedir. (Wise, 2019). The Roommate (Oda Arkadaşım) film karakteri Rebecca, “An Analysis of the Main Character Conflict of the Roommate Movie Script by Sonny Malhi” adlı çalışmada psikolojik karmaşıklık ve kişilerarası etkileşimleri ile ele alınmaktadır (Mukhlas, 2023). Son olarak Gone Girl (Kayıp Kız) filmi ise “Psikanalitik Yaklaşım Çerçevesinde Nevrotik İhtiyaçlar Çözümlemesi: Kayıp Kız Filmi” adlı makale de Amy Dunne karakteri, nevrotik eğilimlerden bir tanesi olan “insanlara karşı olma ve saldırganlık” teması altında çözümlenmiştir (Yıldız, 2020).

B. Araştırmanın Kapsamı

Yapılan araştırmanın kapsamı dört aşamadan oluşmaktadır. Kavramsal çerçevede ilk olarak Amerikan sineması ve kişilik bozuklarından bahsedilmektedir. İkinci olarak ise kişilik bozukluklarının sinemadaki yansımalarına ve katil kimliğine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise kişilik bozukluklarına bağlı ortaya çıkan katil kimliği açıklanmış olup analiz kısmında, 2000 yapımı *American Psycho* (Amerikan Sapığı), 2003 yapımı *Monster* (Cani), 2011 yapımı *The Roommate* (Oda Arkadaşım) ve 2014 yapımı *Gone Girl* (Kayıp Kız) filmleri içerik ve metin çözümlemesi ile ele alınmıştır.

C. Araştırmanın Örneklemi ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın örneklemi *American Psycho* (Amerikan Sapığı), *Monster* (Cani), *The Roommate* (Oda Arkadaşım) ve *Gone Girl* (Kayıp Kız) filmleri oluşturmaktadır. İlgili filmlerin seçilmesinde ki temel neden filmlerde yer alan katil kimliklerinin işlenme şekli bu çalışmanın ortaya koyduğu argümanları destekler nitelikte özellikler barındırmasıdır. Bu temel yaklaşım ismi geçen filmlerin analizler için tercih edilmesinde temel teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın örneklemi oluşturan filmler, birbirinden farklı kişilik bozukluklarını temsil eden karakterler üzerinden amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiş, içerik ve metin analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Amaçlı örneklem, araştırmacının hedeflerine en uygun şekilde yanıt verebilecek birey veya objelerin seçilmesi yöntemidir. Bu süreçte seçilen ölçütte, kolaylık faktörü ön plana çıkarken esas etken, amaca uygunluk olarak belirlenir (Aziz, 2018, s. 55). Bu örnekleme amaç, araştırmanın sorularına derinlemesine ve zengin bilgi içeren durumları seçmektir. Dolayısıyla bu yaklaşım, olayları yada olguların analizinde ve açıklanmasında yararlı olmaktadır (Tarhan, 2015, s. 653).

Film karakterlerinin muzdarip oldukları bozukluklar narsistik, antisosyal, borderline ve paranoid kişilik bozukluklarıdır. Ayrıca bu bozuklukların seçilmesinin belirli nedenleri bulunmaktadır. Her ne kadar kişilik bozukluklarına sahip bireylerin şiddet eğilimi göstermesi veya cinayet işlemesi beklenmese de, genel olarak incelenen filmlerde bu karakterlerin bozukluklarının etkisiyle dürtü kontrolü sağlamada zorlandıkları ve empati eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Bu durum, bireylerin içsel

ve duygusal çatışmaları nedeniyle katil olmaya daha yatkın bir profil çizmelerine neden olmaktadır. Bunun dışında ele alınan kişilik bozukluklarının semptomlarına bakıldığında daha fazla şiddete eğilim ihtimali görülmektedir. *American Psycho (Amerikan Sapığı)* filminde temsil edilen narsisistik kişiliği bozukluğuna sahip kişiler genellikle empati eksikliği yaşayan bireylerdir. Bu eksikliğin getirmiş olduğu durumlar ve aşırı derecede kendisine odaklanmış olmaları onları şiddete iten etmenlerin başında gelmektedir. *Monster (Cani)* filminde ele alınan antisosyal kişilik bozukluğuna sahip kişiler toplumsal anlamda uyum sağlamakta sıkıntı yaşayan bireylerdir. Bunlar kurallara uymayan, sık sık kavgaya karışan ve fiziksel, psikolojik zarar veren kişiliklerdir. Yaptıkları zarar verici eylemler neticesinde pişmanlık hissetmezler. Yaşadıkları bu gerilim ve çatışma, kişilerin sonunu düşünmeden hareket etmesi gibi etkenler onların katil kimliği oluşturmaya zemin hazırlamaktadır. *The Rommate (Oda Arkadaşım)* filmindeki borderline kişilik bozukluğunda ise bireyler duygularını olduğundan daha yoğun yaşarlar ve fazla dürtüsel ve duygusal davranırlar. Bu dürtüsel ve duygusal yoğunluk bireylerin kontrolsüz öfke veya şiddet eylemlerine başvurmaya zemin hazırlayabilmektedir. Son olarak analiz edilen film *Gone Girl (Kayıp Kız)* de işlenen bozukluk paranoid kişilik bozukluğudur. Paranoid kişilikler ise aşırı şüpheli olmalarıyla dikkat çekerler. İnsanlara güven noktasında sıkıntılar yaşamaları sosyal anlamda izole olanlarına sebep olmaktadır. Bu uzaklık ve kendine yönelim içsel olarak kişinin öfke duygusuna kapılmasına sebep olmaktadır. Bu durum da şiddet eğilimi artırabilmektedir. Bu kişilerin bazı paranoid hezeyanları olabilmektedir. Bu da insanların sürekli olarak kendilerine zarar vereceğini düşünmelerine sebep olurken kendilerini koruma içgüdüleriyle de cinayete eğilimi artırmalarına sebep olmaktadır. Bunların dışında genel olarak kişilik bozukluklarının yaşadığı kimlik karmaşası, yaşadıkları içsel sıkıntılar ve çatışmalar bu kişilerin incelenmesine etki etmektedir. Sonuç olarak bu dört bozukluk, çalışmanın temel amacı olan sinemada katil kimliğinin ve suç eğilimlerinin psikolojik temellerini incelemek için uygun bir örneklem oluşturmuştur. İlgili filmlerin sadece katil kimliği olan karakterleri kişilik bozukluğu kapsamında analize tabi tutulmuştur. Dolayısıyla bu çalışma filmlerdeki başrol katil temsillerini kendine esas almaktadır.

D. Araştırmanın Problem Durumu

Ruhsal bozukluklar sinemanın perdeye aktarabileceği en ilginç konular arasındadır. Özellikle kişilik bozukluklar korku ve gerilim türünde işlenmektedir. Herhangi bir bozukluğa sahip karakter katil, saplantılı kişi veya sapık özelliklerini taşımaktadır ve bu durum bilhassa Hollywood'un ilgisini çekmektedir. Bu durumu çalışma özelinde ele alınacak 2000 sonrası Amerikan filmlerinde aşağıdaki problem sorularına yanıt aranması hedeflenmektedir:

- 1- Katil kimliklerini öldürme arzusuna iten şey kişilik bozukluklarına bağlı içgüdüler midir?
- 2- Sinemada katillerin karakter bozuklukları filmlere nasıl eklenmektedir?
- 3- Filmlerde katil olarak betimlenen kadın ve erkek kimlikleri nasıl resmedilmiştir? Bu karakterler hangi kişilik bozukluklarıyla örtüştürülmektedir?

E. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında, konu ile ilgili Türkçe/İngilizce makale, tez örnekleri ve kitaplar taranarak, seçilen örnek filmler içerik analizi ve metin analizi tekniklerinden hibrit şekilde yararlanılarak çözümlenecektir. Buna ek olarak sinema ve psikolojinin ortak paydası olan birey üzerinden kişilik bozukluklarının tanımı yapılarak filmde karakterin katil kimliğinin ortaya çıkmasına sebep olan olası ruhsal bozukluk incelenecektir.

Her bilim dalının kendi çalışma alanına uygun şekilde kullandığı yöntem ve teknikler vardır. Sosyal bilimler alanında öne çıkan yöntem ise içerik analiz tekniğidir. Bu teknik, ele alınan konuyu genel hatlarıyla ortaya çıkarmaya yarayan etkili bir araçtır. Ayrıca yapılacak olan diğer bilimsel çalışmalara yol göstermektedir (Ünal, 2022, s. 275).

İçerik analizi, metin veya diğer anlamlı materyallerden, tekrarlanabilir ve güvenilir çıkarımlar elde etmeye yarayan bilimsel bir araştırma tekniğidir. Bir teknik olarak bu tür, özel birçok prosedürü içinde barındırır (Krippendorff, 2004, s. 18). İçerik analizi, aynı zaman da farklı disiplinlerde birçok araştırma sorusunu yanıtlamak için kullanılan önemli bir araştırma tekniğidir. Bu analiz türü üzerine çeşitli tanımlar ortaya atılsa da bu tanımların ortak bulunduğu nokta yöntemin sistematik ve tarafsız bir

çerçevede gerçekleştirilmiştir (Arun, 2013, s. 22). Çeşitli alanlarda kullanılabilen içerik analizi, araştırma sorularının netleştirilmesi, uygun verilerin toplanması, verilerin sistematik olarak kodlanması ve analiz edilmesi adımlarını kapsayan bir araştırma sürecidir. Her adımın amacı, araştırmacının ele aldığı konuyla ilgili nesnel ve güvenilir çıkarımlar elde etmesine olanak tanımaktır (Alanka, 2024, s. 62).

İçerik analizin de incelenen verilerdeki mesajların objektif olarak değerlendirilebilmesi için belirli kurallar vardır ve analiz öncesinde bu kuralların sistematik bir biçimde belirlenmesi önemlidir. Bu kurallar aynı zaman da araştırmada kullanılan kategorilerin temelini oluşturur. Sağlıklı bir çıkarımda bulunmak için, bu kategoriler mesajın tüm önemli özelliklerini yansıtmalı ve mesajın orijinal anlamını bozmadan, mümkün olduğunca özgün sözcükleri korumalıdır (Hepkul, 2002, s. 2).

İçerik analiz yöntemi bu çalışmada, kişilik bozukluklarından muzdarip karakterlerin filmlerde nasıl temsil edildiğini analiz etmek için kullanılmıştır. Ayrıca bu karakterlerin şiddet eğilimlerinin ve katil kimliklerinin nasıl geliştiğini, hangi psikolojik rahatsızlıklar ile ilişkilendirildiğini anlamamızı sağlamaktadır.

Çalışma da faydalanılan bir diğer yöntem ise metin analizidir. Metin analizi, araştırmacıların başkalarının dünyayı nasıl algıladığını ve yorumladığını anlamaları için olanak tanımaktadır. Bu yöntem, farklı kültürlerin üyelerinin kimliklerini nasıl tanımladıklarını ve yaşadıkları topluma nasıl uyum sağladıklarını incelemek isteyenler için bir veri toplama aracıdır. Ayrıca analiz, sözlü, yazılı veya görsel metinlerin altında yatan anlamları daha derinlemesine anlama sürecinde önemli bir rol oynar. Bu yöntemden genellikle medya çalışmaları, kitle iletişimi, sosyoloji ve felsefe gibi çalışma alanları yararlanmaktadır (McKee, 2003, s. 1).

Metin analizi şimdiki haliyle gerçek ve kurmaca metinlerin sadece açık anlamlarını değil aynı zaman da metnin yapısını ve ideolojik özelliklerini de ayrıntılı bir şekilde inceler. Her metin, bir anlatı yapısı ve kendine ait ikna edici öğeleri ile anlam bütünlüğü oluşturur. Metin analizi ile araştırmacı doğruyu bulmayı değil, aksine farklı yorumlamaların nasıl ortaya çıkabileceğini, hangi yorumların mümkün ve olası olduğunu değerlendirir. Ayrıca analizi yaparken metin içindeki ve dışındaki bağlantıları bir bütün halinde ele alır (Ayres, 2008, s. 865).

Metin analizi araştırmacının metni ele alış biçimine göre üç ana kategoriye ayrılır: pozitivist, dilbilimsel ve yorumlayıcı yaklaşımlar. Pozitivist analizler, metnin

anlamını ölçülebilir kılmak amacıyla ifadeleri sayısal verilere dönüştürmeye odaklanır. Dilbilimsel analizlerde, metnin kendisine ve dil yapısına yoğunlaşır, böylece sözcükler arasındaki ilişkiler ve anlam kalıpları incelenir. Yorumlayıcı yaklaşımlar ise metin ile araştırmacı arasında daha öznel bir etkileşim vardır. Burada araştırmacı, metnin yüzeysel anlamının dışında metnin içinde saklı çok katmanlı anlamlara ulaşarak açığa çıkarır (Janson, 2015, s. 141).

Metin analizi başlangıçta yazılı metinler üzerine yoğunlaşmıştır fakat 1960'lar itibari ile geniş bir yelpazede uygulanabilir olmuştur. Artık durağan görüntüler, videolar, ses kayıtları, filmler ve fiziksel objeler de analiz kapsamına dahil edilebilmektedir. Bu ilerleme, bir filmin ya da videonun sosyal ve psikolojik mesajlarının daha kapsamlı bir şekilde yorumlanmasını sağlamıştır. Örneğin, bir film analizinde sahne geçişleri, diyaloglar ve karakter ilişkileri gibi görsel ve işitsel unsurların derin anlamlarını ortaya çıkararak bütünsel bir analiz yapılabilir (Wutich, 2010, s. 189).

Bu tez çalışmasından metin analizi, filmlerdeki diyaloglar, karakter davranışları ve filmin görsel anlatımındaki alt metinleri çözümlemek için kullanılmıştır. Özelliklerin karakterlerin içsel durumlarını ve kişilik bozukluklarını nasıl yansıttığını anlamak için faydalı olmuştur.

BÖLÜM I

AMERİKAN SİNEMASI

Başlangıcından bu yana çeşitli değişim ve dönüşümler geçiren Amerikan sineması, özellikle 1950'lerin ortasına kadar dünya sinemasını etkisi altına almayı başarmıştır. Hem içerik hem teknik açıdan yenilikçi yaklaşımlarıyla izleyicileri çekmiş ve diğer ülkedeki sinemacılara öncü olmuştur (Koluaçık, 2023, s. 79-80).

1.1.2000 Öncesi Amerikan Sinema Tarihi

Tarihi neredeyse yüz yıl öncesine dayanan sinema, insanlığın gerçekleştirmek için çaba gösterdiği hayallerinin başında gelmiştir. Bu hedefler doğrultusunda farklı denemeler yapılmış ve çok çeşitli uğraşlar ortaya konulmuştur. Bu uğraşlar sonucu mağaralara çizilmiş hayvan resimleri, optik buluşlar ve birçok denenmiş farklı örneklerle rastlanmaktadır. Bu süreç 19. yüzyılda Peter Mark Roget'in "Taumatrop"u icat etmesiyle çalışmalar ve buluşlar artmıştır. Birçok mucit tarafından birçok makine icat edilmiş, sinema hem Avrupa'da hem de Amerika'da bir eğlence sektörü olarak gündemi oldukça meşgul etmiştir. Özellikle dünya pazarlarında en büyük paya sahip Amerika, sinema sektöründe de diğer ülkelerin önüne geçmiştir (Çağlayan, 2014, s. 47).

Aynı zamanda dünya çapında sinema sektörünün öncüsü ve en güçlüsü olan Amerikan film endüstrisi sinemanın ortaya çıkışından bu yana sektörün en önemli yapımcıları arasında olan Thomas Edison'un başında olduğu film şirketinin 1891 yılında kineteskop ile gösteriler sunmasından dolayı en eski endüstrilerden biri olmuştur (Booker, 2011, s. 3). Köklü bir geçmişe sahip Amerikan sineması

değişik evrelerden geçerek başlangıcından bu yana hem estetik hem de sosyal ve kültürel etkenlerden etkilenmiştir.

1900-1930 Amerikan sinema tarihi, 19. Yüzyılın sonlarına doğru Edison'un New Jersey eyaletinde ilk film stüdyosu olan Black Maria'nın ilk adımlarını atmasıyla başlamıştır. Endüstri bu atılım ile hem sermaye hem de farklı ve yeni işgüçlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. 1907' de Kalem Şirketi, filmler çekmeye başlayınca diğer film yapımcıları da kendilerini göstermeye başlamışlardır (Teigens, 2021, s. 6-7).

Ayrıca üretilen filmler, müzik hollerde gösterilmeye başlanmıştır. O yıllarda Amerikan sinemasını ileriye taşıyan en önemli olaylardan birisi Nickelodeon adlı salonların açılmasıydı. Uygun fiyatlı bu salonlar halka hem sinemayı sevdirmiş hem de bu sanatın kolayca benimsenmesini sağlamıştır. 1908'de ise Edison'un öncülüğünde Motion Pictures Patent Company adlı bir patent şirketi kurulmuş ve bu şirket bir zaman sonra 'kartel'e dönüşmüştür. Bu şirket bağımsız yapımcı ve dağıtım şirketlerine kurallar doğrultusunda film vermemeye ve yapılan bağımsız filmleri gösteren ve dağıtan şirketlerin lisanslarını iptal etmeye başlamıştı. Baskıdan kaçan bağımsız yapımcılar yeni yerler keşfetmek üzere batıya doğru ilerleyerek Güney kıyılara yönelmişlerdir (Çağlayan, 2014, s. 48). Birçok şirketin ve film üreticisinin güney kısımlara yerleşmesiyle 1910'lardan itibaren uygun fiyatlı arazi ve elverişli hava koşullarının da etkisiyle Amerikan film üretimi, Los Angeles'da bulunan Hollywood'da devam etmiştir. Hollywood, 1903 yılında bir köy olarak kurulmuştur. Daha sonra Albay William Selig, Polyscope adlı yapım şirketini 1909 yılında Chicago'dan bu bölgeye taşımasıyla Hollywood bir film üretim merkezi olarak ilk adımlarını atmıştır (Monaco, 2010, s. 3-4).

1910'ların başında ünlü Amerikalı yönetmen D.W. Griffith'i ve ekibi film çekmek için Hollywood kasabasına gelmişlerdir. Griffith bu kasabada *In Old California (Eski California'da)* adlı filmi çekmiştir. Bu film Hollywood'da çekilen ilk film unvanına sahiptir. Ekip, New York'a dönmeden bölgede birçok kısa film çekmiştir. Bu sayede çok yeni ve muazzam olan Hollywood kasabasını duyan ve gören bütün yapımcı, yönetmen ve şirketler buraya yönelmiştir (Akbulut, 2012, s. 37-38).

Asıl merkezleri New York olan şirketler de 1911'de Hollywood'da ilk stüdyolar kurulmaya başlanınca Los Angeles bölgesine göç etmişlerdir. Gün geçtikçe

büyüyüp sinemanın başkenti olacak olan Hollywood, büyük bir yapımın ve siyasetin bir sembolü haline gelecektir. Bu Hollywood ilgisi bir kaçışa dönüşmüştür. Bu kaçış Hollywood'un sunduğu doğal kaynakların yanı sıra bir patent savaşından da kaçıştır (Scognamillo, 1994, s. 85). David ve William Horsley'in kurucusu olduğu Nestor Stüdyoları, 1911 yılında Hollywood'da ilk stüdyosunu kurmuştur. Los Angeles'ta stüdyolar çoğalmaya başlamıştır. Birinci Dünya Savaşından öncesine kadar hala Amerika'da filmler çekiliyordu. Fakat yapımcılar gelişen stüdyo sistemi ve yeni teknikler sebebiyle güneye yönelme eğilimi göstermişlerdir. O yıllarda özellikle Amerikan sinemasının başlangıç noktası sayılacak, Amerikan film standartlarının üzerinde bulunan ve o yıla kadar çekilmiş en uzun metrajlı filmi olan *The Birth of a Nation*'u (Bir Ulusun Doğuşu) 1915 yılında D.W. Griffith çekmiştir. Film yeni teknikler kullanılarak çekilmiş ve kendinden sonra çekilecek filmlere öncülük etmiştir (Teigens, 2021, s. 5-6).

1914 yılında Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte birçok oyuncu, yönetmen ve yapımcı da diğerleri gibi savaşa katılmak zorunda kalmıştır. Böylelikle özellikle Avrupa sinemasında film üretimi durma düzeyine gelmiştir. Bu durumu kendi lehine kullanan Amerika, sektörün devi olmayı başarıp adını tüm dünyaya duyurmuştur. İlerleyen yıllarda Avrupa'da sinema salonlarında Amerikan filmleri gösterilmeye başlanmıştır. Yaşanan bu durum sonucunda Amerika artık gerçek bir endüstri haline gelmiştir. Savaş devam ederken insanlar bu buhrandan kaçmak için sinema salonlarına akın etmişlerdir. Onları büyük ekranda Charlie Chaplin karşılamıştır. Bu Amerikalı genç, elinde bastonu, melon şapkası ve bıyığıyla kendine özgü bir karakter oluşturmuştur. İlerleyen zamanda tüm dünyanın tanıyacağı bu komedyen herkesi kendine hayran bırakmıştır. Savaşın sona ermesiyle Hollywood'a olan merak ve ilgi fazlasıyla artmıştır. Bu durumun asıl sebebi kurulan büyük stüdyoların üst üste film üretmeleri ve bu filmleri belli kurallara göre yapmalarıdır. Her stüdyonun kendine has bir türü ve ortaya çıkardığı yıldız oyuncularını vardır (Akbulut, 2012, s. 11-13).

1917 yılına gelindiğinde Hollywood artık tamamen bir stüdyo sistemi etrafında çevrelenmiştir. Birkaç şirketin kontrolü altına giren Hollywood, bu şirketlerin güçlü hiyerarşisinde sağlam bir zemine oturmuştur. Tarihçilerin 'büyük beşli' diye belirttikleri stüdyo sisteminin temel taşları olan bu stüdyolar film endüstrisine tamamıyla hâkimdirler. Yapım, dağıtım ve gösterim gibi bütün alanları yönetmişlerdir.

Stüdyo sistemi, büyük karlar elde etmek ve daha ileriye gitmek için bulunmaz bir sistemdi. Yapımcılar yüksek kar elde etmek için maliyeti düşük olsun istemişlerdir. Göstericilerin ise kaliteli filmler öne sürmek gibi bir kaygıları da vardı. Stüdyo sistemi tam olarak bu iki sektörü ortak noktada buluşturmuştur. Sistem büyük yıldızları elinde bulundurarak halkın ilgisini çekeceği garantisini gösterimcilere vererek bir dizi filmi daha izlenmeden satma becerisine sahiptir. Böylelikle bütün filmlerinden kar elde ettirmiştir (Metz, 2006, s. 376).

1920 yılında gelindiğinde sinema ve ihtişamlı sinema saraylarının inşasında en üst düzeylere gelinmiştir. Hollywood artık sinemanın tam anlamıyla başkenti olmuş ve Amerikan Film Enstitüsünün de bir kısaltması olarak nitelendirilmiştir. Aynı zamanda Hollywood adeta bir yıldız geçidi, lüks ve ihtişamlı yaşamın merkezi halini gelmiştir (Finler, 2003, s. 14).

20'li yıllarda yıldız sisteminin de doğuşuyla tam anlamıyla sinema sektörünün gelişiminin hız kazandığı görülmüştür. Bu dönem aynı zamanda film endüstrisinde yükselişe geçen iki rolü yani yönetmen ve yıldız ikilisini ön plana çıkarmıştır. Bu anlamda yönetmenler, gelişen yeni teknoloji sayesinde daha önce sınırlanan kişisel tarzlarını kullanmaya başlamışlardır. Böylelikle markalaşarak daha fazla tanınma fırsatı bulmuşlardır (Hale, 2024). Yıldızlar ise stüdyoların kadrolarında en başta yerlerini almışlardır. Her stüdyo kendi yıldızlarını ortaya çıkarmış ve belirli bir izleyici kitlesi oluşturmuştur. Stüdyolar yıldız sanatçıların oynadığı karakterleri tutarlı bir biçimde tüm filmlerde en iyi şekilde yönetmiş ve film gösterimleri arasında izleyicinin yıldızla olan ilgisini kaybetmemesini sağlamak için reklam ve tanıtımlar ile yıldızı göz önünde tutmuşlardır. Yıldızlar eğer stüdyolarında kendilerine ihtiyaç yoksa başka bir stüdyoya yüksek meblağ karşılığı ödünç vermişlerdir. En önemli yıldızların bile oynayacakları film konusunda söz hakkı yoktu. Fakat şöhretleri arttıkça stüdyoda güçleri de artardı (Decherney, 2019, s. 45-47).

1900'lü yıllardan 1920'lerin sonuna kadar süren sessiz dönemde, sesin yokluğunda filmler görsel anlatım ve canlı müzik eşliğinde sunulmuştur. O dönem Charlie Chaplin, Buster Keaton ve Mary Pickford gibi film yıldızlarının doğuşuna ve yükselişine öncülük etmiştir. Sesin sinemaya girişiyle birlikte bir konuşma çağı başlamıştır. Bu dönem büyük stüdyoların dahi kontrol merkezi olan stüdyo sistemini yükselişe geçirmiştir. 1927 yılına kadar ses denemeleri yapılmış ve müzik kullanımı artmaya başlamıştır. Ancak gerçek anlamda sesli filmin ilk örneği Alan Crosland'ın

yönettiği 1927 yapımı olan *The Jazz Singer* (Caz Şarkıcısı) filmi olmuştur (Hellerman, 2023). Sesli filmin ortaya çıkışıyla birlikte stüdyolar arasında bir koşuşturma başlamıştır. Sessiz stüdyolar sesli stüdyolara dönüştürülmeye başlamıştır. Yeni alanlar inşa edilmiş, diyaloglu konular bulunmuş ve yıldızların sesleri yeni cihazlar ile denenmeye başlamıştır. Bu yeni buluş ile Hollywood bir yeni döneme daha girmiştir. Aynı zamanda bu yeni buluş izleyicinin de ilgisini epey çekmiştir. Hayranı oldukları yıldızların seslerini duymak onları heyecanlandırmıştır (Rotha, 2000, s. 105). Yıldız oyuncular için durum çok da olumlu olmamıştır. *The Jazz Singer* (Caz Şarkıcısı) ile birlikte sessiz film bir anda gözden düşmüştür ve birçok sessiz film yıldızının da ışığı sönmüştür. Filmlerde oyunculuk yerine ses ön plana çıkmıştır. Başlangıçta teknik sorunlarla başa çıkmak hiç kolay olmamıştır. Film müziğini ve sesi senkronize bir şekilde filme koymanın bir yolu yoktu. Bu nedenle ses ve müzik için farklı ekipman gerekiyordu. Bu yetersizlik sonucunda sesin filmle eşleşmesi pek mümkün olmamıştır. Aynı zamanda kullanılan sıcak ışıklarda vızıltılar saçıyordu. Oyuncuların sesinin daha iyi duyulması için sahnenin belli yerlerine mikrofonlar yerleştirilmeye başlanmıştır. Oyuncular replikleri söylerken mikrofonlara yakın olmalıydı ve bu durum oyuncunun hareket alanını kısıtlamıştır (Loew, 2010, s. 94). Her ne kadar büyük yankı uyandırmış olsa da yapımcı ve yönetmenler sesin teknik yetersizlik nedeniyle filmin gerçekliğini bozacağından endişe etmişlerdir. Çoğu zaman alınan ses kayıtları doğru ekipman olmadığı için bazı sinema salonlarında gösterilememiştir. Bu durum 1927 yılından 1930 yılına kadar çekilmiş filmlerin sessiz ve yarı sessiz olarak sunulmasına sebep olmuştur. Aslında sesin sinemaya gelişi ekonomik olarak kötü bir döneme denk gelmiştir. 1930'lu yıllarda Büyük Buhran patlak vermiştir. Bu yüzden stüdyolar mali krizlere yol açacak yeniliklere mesafeli olmuştur (Neumeyer, 2015, s. 62).

1930'lu yıllar Hollywood'un filmleri ve yıldızları için altın çağ olarak nitelendirilse de önünde on yıl sürecek olan Büyük Buhran ile birlikte ortaya çıkan kriz dönemini de kapsamaktadır. Ses gibi o dönemin en üst teknolojisinin maliyetini dahi kabullenemeyen sektör, 1931-1932 yıllarında sinema salonlarının boşalması ve bilet satışlarının durmasıyla kendini krizin tam ortasında bulmuştur. Bu durum başlangıçta küçük stüdyoları vurmuştur. Mali krizi aşamayan bazı stüdyolar sektöre veda etmiştir. Büyük stüdyolar ise yapım, dağıtım ve gösterime hakim oldukları için statülerini korumuşlardır. Buhran boyunca yapımcılar, filmlerin değerini arttırmak için yıldız sistemini öne çıkarmışlardır (Davies, 2016, s. 1).

1930-1945, on yıl sürecek olan Buhranı en iyi şekilde atlatmak için stüdyolar, yeni tür filmleri ile sektörde kalma çabaları göstermişlerdir. Özellikle Buhranın getirdiği zorlukları konu alan gangster filmleri öne çıkmıştır. Aynı zamanda ilerleyen yıllarda geçirilen Buhranı ele alan belgesel filmleri de büyük öneme sahiptir. Diğer yandan bu tür filmler içerikleri açısından bazı protestolara da yol açmıştır. Bazı film stüdyoları ise bu tür filmlerin aksine müzikal türü filmler ile Buhranın etkilerinden izleyicileri uzaklaştırarak on yıl boyunca büyük başarılar elde etmişlerdir. Aynı zamanda bir tür kaçış olarak komedi filmleri de o dönem yükselişe geçmiştir (Booker, 2011, s. 5).

Amerikan Film Endüstrisinin en çok kar elde ettiği yılların, tüm ulusu etkisi altına alan Büyük Buhranın yaşandığı yıllar olması bir gerçektir. Her ne kadar en karlı dönem olsa da Hollywood, 1929'da çöken borsayla diğer sektörler gibi nasibini almıştır. 1930 ve 1933 yılları arasında sinema bilet satışında %40 düşüş olmuştur. Bunalımla başa çıkmayı başarmış sinema salonlarında ise azalma olmuştur. (Wierzbicki, 2016, s. 75). Şirketler, izleyici çekmek için bilet fiyatlarında ciddi düşüşler yapmıştır. Fakat bu çözümler yeterli olmamıştır. Bazı şirketler yiyecek ödülleri vererek bir süre daha sektörde kalmayı başarmıştır. Sinemaya ilgiyi arttırmak adına heyecanlı diziler ve yeni animasyon çizgi filmler gösterime girmiştir. Disney stüdyosu, 1930'da Pluto, 1932'de Goofy ve 1934'de Donald Duck gibi gözde karakterleri seyirciyle buluşturmuştur. Bu durum bazı büyük şirketlere de fikir olmuştur. Paramount, 1932'de Betty Boop'u ve 1933'te Temel Reis'i sunmuştur. Bu tür, izleyiciyi etkilemiş ve Disney, 1937'de ilk uzun metrajlı animasyon filmi *Snow White And The Seven Dwarfs* (Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler)'ı yapmıştır. Tabi diğer küçük şirketler animasyon türünün maliyetinin yüksek olması nedeniyle bu yoldan ilerleyememişlerdir (Davies, 2016, s. 7).

Amerikan Film Endüstrisi her ne kadar 30'lu yılların en büyük krizleri ve darbeleriyle uğraşmış olsa da sektöre ses ve renk gibi iki gelişmiş teknoloji kazandırmıştır. Buhran döneminde gelişmiş teknoloji ile yapılan filmler on yıllar boyunca hatırlanacak gösterişli filmler olmuştur. O yılların filmleri kalite ve derinlik açısından oldukça iyidir. Özellikle animasyon ve çizgi filmlere eklenen ses ve renk o dönemin en gözde türleri haline gelmesini sağlamıştır (Hark, 2007, s. 9).

1930'ların sonlarına gelindiğinde Büyük Buhranın etkileri yavaş yavaş eksilmişti. 1940'lı yıllarda Amerikan sineması, hem filmleri hem de ekran dışındaki

varlığı ile hep savaşlardan nasibini alan bir endüstri olmuştur. Bu savaşlardan en önemlisi olan İkinci Dünya Savaşı ise on yılın en belirleyici olaylarından birisi olmuştur. Hollywood'un hem eğlence hem de sosyal bir kurum olarak en gözde yıllarını yaşadığı dönemde, savaş ile birlikte 1942'den 1945'e kadar bir savaş yapımına dönüşmesi oldukça hızlı ve başarılı olmuştur. Aynı zamanda savaş ile birlikte ekonomik bir yükselme ortaya çıkmış, rekor seviyede karlar elde edilmiştir (Schatz, 1999, s. 1).

1940'lı yılların başında Amerikan sineması adeta yeni bir başlangıç yapmıştır. 1930'ların başlarındaki teknik yetersizliklerden arınan Hollywood, sadece büyük stüdyolar (Paramount, Universal, MGM, Columbia, Fox, Warner Bros ve RKO) değil, küçük stüdyolardan da büyük prodüksiyonlar oluşturmuştur. 1942 yılında Amerika'nın savaşa girmesi ile birlikte Hollywood'un film içerikleri de ciddi anlamda değişmiştir. Bu değişim, A. Edward Sutherland'ın yönettiği bir kaçış müzikali *The Boys from Syracuse* ve Albert S. Rogell'in *Argentine Nights* gibi Amerika'yı iyi komşu politikasına çekme eğilimli filmler ile başlamıştır. Aynı zamanda savaş yükseldikçe birçok belgesel film de gösterime girmiştir. Bu belgeseller ile savaşın dehşet verici gerçeklerini tüm dünyaya göstermek amaçlanmıştır (Dixon, 2006, s. 1-4).

Hollywood önemli ve değerli kaynaklarının hepsini haftalık haberler ve belgesel filmler yapmak için harcamıştır. Savaşın olduğu bölgeden gerçek haber almak isteyen seyirci sinema salonlarına akın etmiştir. Cepheden haberler getirmesinin yanında iç cephede de bir eğlence aracı olarak kullanılmıştır. II. Dünya Savaşı sürerken Hollywood'un asıl görevi Amerika'nın değerlerini ve kültürünü filmlerine taşımak olmuştur. Daha çok vatanseverliğin temele alındığı ya da düşmanları ve müttefikleri karalayan filmlerin üretimi fazlasıyla artmıştır. Tabi ki savaş ile hiç alakası olmayan film üretimleri de devam etmiştir (Monaco, 2010, s. 95).

II. Dünya Savaşı Hollywood'a bazı değişikliklere sebep olmuş ve dünya görüşünü fazlasıyla etkilemiştir. Savaştan önce kabul etmekte zorlandığı karanlık dünyayı ve kötülüğü savaştan sonra gerçek anlamda tanımaya başlamıştır. Savaştan önceki saflık ve çekicilik ile ortaya konan filmler önemini yitirmiştir. Durum böyle olunca gangster film türünün bir üst katmanı olarak daha karanlık ve tehditkar bir dünyayı, ona uygun karanlık ve kasvetli görsellik ile sunan film noir (kara film) türü ortaya çıkmıştır (Fawell, 2008, s. 2). İkinci Dünya Savaşı sırasında film yapımcıları çok sayıda kara film üretmiştir. Savaşın görsel içerikleri ve filmlerin kışkırtıcı anlatım

tarzları türün öne çıkmasını sağlamıştır. 1944'te *Double Indemnity* (Çifte Tazminat), 1945'te *Detour* (Uzun Yol), 1945'te *Scarlet Street* (Scarlet Caddesi) gibi filmler kasvetli tarzları ile kara filmin örneklerinden bazılarıdır. Bunlar gibi birçok film savaş zamanı yapılıp gösterime girmek için savaşın ilerleyen zamanlarındaki dağıtılmayan görseller ile birlikte bekletilmiştir. Bu filmleri hem Amerikan Film Enstitüsü hem de Hollywood eleştirmenleri cesur bir tür olarak tanımlamışlardır. İkinci Dünya Savaşı'nın sıkıntıları ve endişeleriyle var olan kara film aslında savaş sonrası yeni olayları konu edinen suç filmlerine öncü olmuştur (Biesen, 2005, s. 3-4).

Ortaya çıkan bu suç filmleri geliştikçe daha karanlık ve psikolojik bir atmosfer oluşmuştur. Özellikle 1940'larda Amerikan sinemasında psikanaliz büyük oranda popülerlik kazanmış, psikolojik rahatsızlıkları konu alan suç temalı filmlerde belirginleşmiştir. O dönemin *Blind Alley*, *Spellbound*, *The Lost Weekend*, *Behind Locked Doors* ve *Whirlpool* gibi filmler psikolojik istikrarsızlıkla mücadele eden kahramanları ele almaktadır. Bu karakterler genellikle bir suça karışmış bazen akıl hastanesine bazen de bir psikiyatri kliniğine yatırılmıştır. Bu filmler de karakterin içsel durumunu ve psikolojik derinliklerini ortaya çıkarabilen teknikler uygulanmıştır (Biesen, 2014).

1945-1960, 1945 yılında İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte film enstitüsünün refah döneminin sona erdiği ve krizlerle geçecek bir döneme giriş yapıldığı anlaşılmıştır. 1945'in daha başında stüdyolar büyük bir grev ve ekonomik bir patlamayla karşı karşıya kalmıştır. Bu ekonomik patlama 1946 yılına kadar sürmüş ve aslında Hollywood'un bir düşüş dönemine girdiğinin göstergesi olmuştur. Savaş sonrası ülke ekonomik bir yükselişe geçmiştir ve bu da film enstitüsü için yüksek maliyetli filmlerin yapılacağı anlamını taşımaktadır. 40'lı yılların sonlarına yaklaşırken ekonomi hızla kötüleşmeye başlamıştır. Buna rağmen film enstitüsü daha dikkat çekici filmler üretmiştir. Savaş biter bitmez savaş içerikli bütün filmler ve belgeseller anında sona ermiştir (Schatz, 1999, s. 4).

Savaş sonrası ortaya çıkan krizler ve birçok nedenden kaynaklı stüdyolar ciddi anlamda güçlerini kaybetmeye başlamışlardır. Sinema salonlarında bilet satışlarında düşüşler gerçekleşmiştir. Aslında bu durumun en önemli nedeni televizyonun yayın hayatına başlamış olması olarak gösterilebilir. 1950'li yıllara girildiğinde artık sinema tek başına bir eğlence sektörü olmaktan çıkmıştır. Artık seyirci sinemaya gitmekten ziyade evde televizyon karşısında oturmayı tercih etmiştir (Erensoy, 2012, s. 30).

Bu gelişmeler yaşanırken 1950'lilerin en önemli olaylarından biri de aynı zamanda gerçekleşmiştir. Savaş döneminde yapılan film stoku ve yaşanan olumsuz ekonomik koşullar nedeniyle gelişiminde aksaklığa uğrayan renk geçte olsa 1950'li yılların başında sektöre girmiştir. 1953-1954 yıllarında gelişimi hız kazanan renk, sinema enstitüsünde bir düzine değişikliği beraberinde getirmiştir. O dönem yaşanan kriz nedeniyle bağımsızlar, yönetmenler ve yıldızlar stüdyo dışına çıkmış ve daha düşük maliyet nedeniyle yurtdışında çekimler yapmaya başlamışlardır. Ayrıca yine o dönem daha az maliyetli olan çoğunlukla western türünde kullanılan Cinecolor ile çekilen filmlerin sayısı oldukça artmıştır. Hem ekonomiyle hem de televizyon ile baş etmek adına büyük stüdyolar yeni geniş ekran tekniklerini kullanarak renkli filme ağırlık vermişlerdir (Fınlr, 2003, s. 30).

Televizyonun siyah beyaz olması stüdyolar için bir fırsattı ve bu da renkli film üretiminde bir hızlanmaya sebep olmuştur. Bununla beraber 1935 yılında ortaya çıkarılan fakat kullanımı 1950'lili yıllara kalan Technicolor ve onu takip eden diğer Eastmancolor gibi kullanımı daha kolay ve maliyetli teknolojiler televizyonu alt etmek için kullanılmıştır. Hollywood rakiplerinden daha farklı ve maliyetli işlere girişmiş, üç boyut ve daha geniş ekran formatlarına büyük yatırımlar yapmıştır (Nikoloutsos, 2017, s. 93).

Bu yeni teknolojik gelişmeler televizyona karşı sinemayı daha üstün kılmayı başarmıştır. Özellikle renkli filmler, geniş ekran ve üç boyut gibi teknolojik üstünlükler stüdyoların ayakta kalmasını sağlamıştır. Bu gelişmeler ile amaç gerçekçi bir sinema yaratmak ve izleyiciyi bu yönde çekmektir. Geniş ekran formatı olağanüstü ortamları ve hareketleri yansıtmayı sağlamıştır. Her açıdan yapılan çekimler ile derinlikler yaratılmış ve gerçekçi görüntüler elde edilmiştir (Papapetropoulos, 1997, s. 16).

1950'li yılların ses getiren teknolojisi geniş ekran, daha büyük alanları ve manzaraları ortaya koymuştur. Buna en iyi örnek olarak bir mısır tarlasını sinema izleyicisine tanıtan Alfred Hitchcock'un unutulmaz filmi 1959 yapımı *North by Northwest (Gizli Teşkilat)* gösterilebilir. Hitchcock, o dönemin teknolojik yeniliklerini başarılı şekilde kullanan ve çok sayıda film çeken yönetmenlerinden biri olmuştur. Dönemin teknolojilerinin kullanıldığı başarılı ve başarısız birçok film yapılmıştır (Pomerance, 2005, s. 6).

Hollywood ortaya çıkan her yeni teknolojiyi çekinmeden kendi bünyesine uygulamaya çalışmıştır. Özellikle de sinema sektörünün en büyük rakibi olan televizyon için de aynı durum söz konusudur. Hollywood televizyonla hem rekabet etmiş hem de onu bünyesine almıştır. Stüdyolar hem büyük prodüksiyonlu filmler yapmış hem de televizyona film satmaya başlamışlardır. Bu arada en büyük televizyon yapımcılığı şirketi olan Revue'yü Amerika işletmeye başlamıştır. 1954'te ilk olarak Disney, Disneyland adında bir televizyon programı tanıtmıştır. Ardından Fox ve Warner Bros da televizyon için hem film hem de program tanıtımlarına başlamıştır. Hollywood, 1960'lar itibarıyla televizyon yapımlarının çoğuna sahip olmuştur. (Decherney, 2019, s. 132).

1960 yılına gelindiğinde stüdyo alt yapılarının değişim ve dönüşümleri ile yeni bir dönem başlamıştır. Klasik Hollywood stüdyo sistemini geride bırakan Yeni Hollywood sistemi, 1960-1968 yılları arasındaki bir dönüşüm yıllarını temsil etmektedir. Özellikle gotik korku filmlerinin başında gelen 1960 yapımı *Psycho* (Sapık), iki dönem arasındaki farkı ortaya koyan en iyi örnektir (Metz, 2006, s. 11). Aynı zaman da *Psycho*, sinema dünyasına akıl hastası katil figürüne ilgi duymasını sağlamıştır. Psikopat katil, figürü ilgi çekmeye başlamış ve Hollywood yönetmenleri fırsatı kaçırmadan filmler çekmeye başlamıştır. Modern korkunun temel taşı olan film psikolojik gerilim türünün başlangıcına zemin hazırlamıştır. Çeşitli akıl hastalıkları ile ilişkilendirilen kötü adam figürleri ile dolup taşan sinema, düşman karakterlerin içsel durumlarına *Psycho* kadar odaklanmasa da şiddeti uygulayan her zaman akıl hastası karakter olmuştur Bu yaklaşım, Stephen King'in *The Shining* adlı eserinin 1980'deki sinema uyarlamasına kadar devam etmiş; bu noktadan sonra, hikâyeleri antagonistlerin yönlendirdiği geleneksel olay örgüsü yapısına geri dönüş yaşanmamıştır. Tıpkı *Psycho*'da olduğu gibi, *The Shining* de Jack Torrance adında bir adamın psikolojik çöküşünü ve akıl sağlığındaki bozulmayı merkezine almaktadır (Edwards, 2023, s. 39).

Televizyona yapılan filmler ve programlarla başlayan 1960'lı yıllar aynı zamanda en değerli avangard yapımların ortaya konduğu deneysel sinemanın altın dönemi idi. Ayrıca bu dönem deneysel sinemanın Stan Brakhage, Andy Warhol, Robert Nelson gibi yapımcılarının en önemli filmlerinin de yer aldığı bir dönem olmuştur. Özellikle deneysel formatın en iyileri arasında Brakhage'nin 1960'larda yapmış olduğu üst üste bindirilmiş görüntüleri ile dört bölümden oluşan muhteşem

yapım *Dog Star Man* (1961-1964) bulunmaktadır. Yapımcılar bağımsız ve deneysel filmleri piyasaya sürmek adına topluluklar ve dağıtım merkezleri kurmuşlardır. 60'lar boyunca gelişmeye devam eden deneysel filmler ülkenin her yerinde ve üniversitelerde gösterime sunulmuştur (Grant, 2008, s. 16).

Deneysel sinema yapımcıları tarafından oluşturulan kuruluşların en önemli ilkesi, film üreten herkes filmini dağıtıma çıkararak üye olma şansına sahipti. Üretilen hiçbir film için bir sansür veya kriter uygulaması yapılmamıştır. Filmin içeriği, tarzı ne olursa olsun gösterime sunulmasına karşı gelinmemiştir. Deneysel sinema yapımcısı ya da aktörü öncelikle özgürdü. Bunun yanında yapımcıların öncelikle savundukları tek şey de toplumsal değişim ve sanatsal özgürlük olmuştur. Hiçbir zaman bir türe bağlı olmamışlar ve çağdaş film yapımcılarının kaçındığı konuları işlemişlerdir (Foster, 2002, s. 6).

Deneysel sinemanın yöneldiği en önemli kitle genç sinemaseverler olmuştur. Eğlenceden çok sanat için yapılan filmler öne çıkmaya başlamış ve kuşak bu ikisinin ayrımının farkına varmıştır. Daha bilinçli genç kuşak hem izleyici kitlesini oluştururken aynı zamanda film yapımcılığında da etkin rol oynamışlardır. Genç film yapımcıları 1960'ların sonu ve 1970'lerin başlangıcında ön plana çıkmaya başlamışlardır. Bu dönemin başlangıcı sayılan ve genç kitleye yönelik yapılan 1969 yapımı *Easy Rider* filmi, tabuları yıkan cesur ve daha deneysel filme örnek niteliğindedir. *Easy Rider*, Amerikan film tarihinde önemli bir yere sahiptir. Bunun en büyük sebebi filmin Amerika'nın en manşet dolu dönemine denk gelmesiydi. Uyuşturucu, çatışmalar, bombalar filme konu olmuştur ve bir dönüm noktası olarak nitelendirilmiştir (Miller, 2021, s. 26).

1970-1985, Hollywood'un altın çağı 1920'lerden 1960'ların sonuna kadar sürmüş, Amerikan sinema filmlerini büyük ölçüde etkilemiş bir dönemi kapsamaktadır. Klasik Hollywood sistemi bitmiş ve 1970'ler ile birlikte Amerikan sineması için yeni ve ikinci altın dönem başlamıştır. Bu dönem yönetmenleri klasik sistemin yıkılmış tarihini alarak onu ve sanat biçimini yeniden tasarlamışlardır. Film yaratıcıları geniş bir yelpazede dönemi yansıtan filmler sunmuşlardır. 1970 yılı Amerikan filmine yeni stil ve estetik getirecek olan on yılın başlangıcı olmuştur (LoBrutto, 2021, s. 5-6). Bu dönem ile birlikte eski stüdyo sistemi resmen dağılmış ve film izleyici kitlesi dağılmıştır. Stüdyoların klasik döneminde yarattıkları ve başarılı olan yıldız sistemi artık filmi satmak için yeterli gelmemeye başlamıştır. Onca yıl

başarı sağlamış köklü bir geçmişe sahip yazarlar, yönetmen ve oyuncular artık yeni genç izleyici kitlesinin dikkatini çekmemiştir. Duruma bir çözüm getirmeye çalışan büyük stüdyolar gözlerini genç yönetmen ve oyuncular çevirmişlerdir. Yeni sistem ile Amerikan sinemasında düzen ve kurallar da değişmiştir. Bununla birlikte Hollywood, belirsiz ve kargaşa içinde geçecek olan bir döneme adım atmıştır (Lev, 2000, s. 7). Bu dönem aynı zamanda Hollywood'un biçimsel olarak sesli filminden sonra en önemli dönüşümünü geçirdiği dönemdir. 1970'ler hikaye anlatım tarzlarının da değiştiği ve stüdyo dönemiyle çağdaş dönemin belirgin olarak ayrıştığı dönemi de kapsamaktadır. Her ne kadar geleneksel sinemacılar tarafından eleştirilen bir dönem olsa da bütün yılların en önemli film ve yönetmenlerinin ortaya çıktığı dönem olmuştur. 70'lerin filmlerinin her dönemde hatırlanması ve hala izleniyor olmasındaki en önemli sebepler arasında hem bir yönetmen dönemi olması hem de sürükleyici ve olağandışı anlatım tarzlarına sahip olmalarıdır (Berliner, 2010, s. 6-7). Genç kuşağın dönemi olan 70'ler, Amerikan film enstitüsünü bir hippie ve savaş karşıtı hareketleri içine aldığı söylenebilir. Bu bağlamda dönem hem gençlik kültürünü öne çıkarırken hem de toplumsal değerlere bağlı aksiyon ve daha çok polisiye filmlerini de bünyesinde barındırmıştır. Aslında bakılırsa diğer on yıllık dönemlerde olduğu gibi 1970'lerde Amerikan filmlerinin kapsamı belirlenememiştir. Buna baş sebep olarak bir film yaratıcının ve film izleyicisinin ilgi duyduğu türlerin farklılığı gösterilebilir (Lev, 2000, s. 10).

1970'lerle birlikte aynı zamanda Yeni Hollywood tarihi, auteurizm akımının üzerine şekillenmeye başlamıştır. Auteur akımının ortaya çıkardığı filmler, oyuncular ve yapımcılar dönemin gelişmesinde ve şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Dönem ne kadar karmaşık ve belirsiz geçmiş olsa da bir yönetmen sineması çağını ortaya çıkarmıştır. Bu kavramın ortaya çıkmasını ve 1970'ler de öne çıkmasında birçok etken vardır. İlerleyen teknoloji, genç izleyici kitlesinin oluşumu ve stüdyo devrimi gibi bazı etkenler auteurizmin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Filmin ve ekibin bütün işlev ve sorumluluklarıyla ilgilenen yönetmen kendi tarzıyla ve stiliyle tanınır. Örneğin bir Scorsese filmi deyince cesur ve suçlu bir film türü akla gelirken aynı zamanda kaliteli bir yapıyı da temsil eder (Frame, 2021, s. 102-103).

Yeni Hollywood diğer dönemlerden farklı olarak film yapımcısına özgür film yapma fırsatı sunmuştur. Bu film yapımcıları sinema okullarından eğitim almış sanatsal ve bireysel film yapma tarzına sahiptirler. Bu yönetmenler kısa dönemin en

tanınan ve yeni dönemin en önemlileri arasında Martin Scorsese, Francis Ford Coppola, Steven Spielberg, Brian de Palma, Woody Allen, David Lynch, George Lucas, Roman Polanski ve Robert Altman gibi isimler gösterilmektedir. Resmi olarak tanınmış bu ilk nesil ana akım yönetmenleri, sinema veletleri olarak bilinmektedir. Bu yönetmenler aynı zamanda yeni dönemde hem en çok eleştiri alan hem de en önemli ve en ünlü filmlerini ortaya çıkarmışlardır. Bunlardan bazıları *The Godfather* (1972), *The Godfather Part II* (1974), *Chinatown* (1974), *Taxi Driver* (1976), *One Flew Over the Cuckoo's Nest* (1974), *Apocalypse Now* (1979), *Jaws* (1975), *Annie Hall* (1977), *Carrie* (1976), *Nashville* (1975), *Rocky* (1976), *The Exorcist* (1973) *Alien* (1979) olarak sıralanabilir (Polančec, 2022, s. 23).

Yeni Hollywood döneminde üretilen filmler seyircinin alışmış olduğu tema ve anlatım biçimlerinden farklı olarak ortaya çıkmıştır. Yeni nesil yönetmenler, daha önce görülmemiş estetik ve değişik anlatım tarzlarını Hollywood'a taşımışlardır. Bu filmlerde gerilim unsurları ve belirli bir son yerini ucu açık, karmaşık sonlara bırakmıştır. Klasik Hollywood döneminden farklı olarak devasa stüdyolarda çekilen filmler yerine yeni nesil yönetmenler doğal mekanları ve doğal ışıkları tercih etmişlerdir. Bu da filme gerçeklik katmada en büyük etkenlerden biri olmuştur (Koluaçık, 2023, s. 93).

1980'li yıllara gelindiğinde, bu on yıl tam anlamıyla gişe rekorları kıran filmlerin on yılı olmuştur. Bu durum her ne kadar 1970'lerin ortalarında başlamış olsa da en çok izlenme oranlarına 1980'ler ile ulaşılmıştır. Bu dönemde gişede yüksek gelir elde edilen çoğu filmin serileri ortaya çıkmıştır. Bu durumu ciddi anlamda değerlendiren stüdyolar ilgi çeken karakterler oluşturarak onları bir marka haline getirmiştir. Bu bağlamda başarılı her filmin devamını getirmek adeta şart olmuştur. Bu film ve bu filmlerin bir marka haline gelen karakterlerine örnek olarak, *Rambo* (1982), *Rocky* (1976), *Superman* (1981), *Star Trek* (1982) gösterilebilir. Sektör gişe rekorları kıran bu filmler sayesinde ekonomik olarak rahatlama yaşamıştır (Prince, 2007, s. 3). Dönemin bu büyük bütçeli filmlerinin başarılı olmalarındaki bir etken de seçtikleri türlerdir. En çok tercih edilen tür olarak her daim bir çekicilikleri olan aksiyon, bilim kurgu ve fantezi türleri tercih edilmiştir. Özellikle tarihi filmlere yüksek bütçeler ayrılmıştır. Bunun yanında geniş kitlelerin beklentilerini karşılamak adına toplumsal, cinsiyet gibi konular üzerine de filmler yapılmıştır (Tunç, 2023, s. 29)

Gişe rekortmeni filmlerin çağı olarak bilinen 80'ler, aynı zamanda sinema izleyicisinin ulaşabileceği ekran çeşitliliğinde patlama yaşanan döneme de işaret etmektedir. Radyoyla başlayıp televizyon ile devam eden bir aile eğlencesi artık ev sinemasını da içine almıştır. Sinema tarihinde ilk kez 1980'lerin ortalarında gerçekleşen videokaset ve kablolu televizyon formatları ile sinema filmleri artık ev ortamına taşınmıştır. Bu evde videokaset teknolojisi sinema hayranlarının izleme olanaklarını tamamıyla değiştirmiştir. Tabi bu durum bazı şirketleri rahatsız etmiş ve sayısız dava açılmasını sağlamışsa da bazı büyük şirketin gücüne karşı gelememişlerdir (Alberti, 2015, s. 215).

1980'li yıllar Amerikan sineması için ikinci yüzyıl denilen bir dönemin başlangıcı olmuştur. Videokaset formatının en önemli özelliklerinden bir tanesi de çok eski zaman filmlerini bile izleyebilmektir. Böyle olunca büyük şirketler daha fazla gelir elde etmek adına önceki dönem filmlerini bu yeni formata uygulamışlardır. Fakat bu format aslında sinema için standartların çok altında kalmıştır. Çünkü bir geniş ekran sinema filmini televizyon ekranına sığdırmak için çok fazla kırpma gerekmiş ve bu durum çözünürlüğün çok zayıf görünmesini sağlamıştır. Ancak evde film izleme rahatlığına kapılan izleyici bu olumsuzluğu görmezden gelmiştir. Bu bağlamda gün geçtikçe ev videosu izleyicisi daha da artmaya başlamış ve izleyiciye daha fazla film sunmak gerekmiştir. Daha fazla film üretmek için stüdyoların sermayeleri arttırılmış böylece bağımsız film yapımcıları da devreye girmiştir (Prince, 2007, s. 6).

Bağımsız sinema hareketi Hollywood olduğu sürece hep var olmuştur. Ancak 1980'ler ve 1990'lar da kendini tam anlamıyla göstermiştir. Özellikle teknolojik gelişmeler ile birlikte artan film talebi bağımsız film üretiminin artmasını sağlamıştır. Bağımsız hareket, on yılın ilk başlarında bir grup bağımsız yapımcının uzun metrajlı film üretmesiyle ivme kazanmıştır. Fakat dönüm noktası, Jim Jarmusch'un 1984 yapımı ilk uzun metraj filmi *Stranger Than Paradise* gösterilmiştir. Film bağımsız hareketin en önemli özelliklerini yansıtmıştır. Bunun ardından bağımsız klasikler olarak, *Blood Simple* (1986), *She's Gotta Have It* (1986), *Sex, Lies, and Videotape* (1989), *Slacker* (1991), *Reservoir Dogs* (1992) ve *Clerks* (1994) gibi filmler vizyona girmiştir (King, 2016, s. 192).

1990'lar bağımsız filmlerin tam anlamıyla en fazla gelir elde ettiği döneme işaret etmiştir. Aynı zamanda bağımsız yapımcılarının başarılarını da o dönem alınan ödüllerle ortaya çıkarmıştır. Bağımsız film olarak Cannes da David Lynch'in *Wild and*

Heart (1990) filmi, Coen kardeşlerin *Barton Fink* (1991) filmleri de Altın Palmiye de ödüle layık görülmüştür. İlerleyen zamanlarda Quentin Tarantino'nun *Pulp Fiction* (1994) filmi altın palmiye ödülünü almıştır. Bu film ile bağımsız film ticari olarak da büyük bir başarıya imza atmış, yurt içinde 108 milyon dolar hasılat yapmıştır. *Pulp Fiction* (1994), bağımsız hikaye anlatımı ve göz ardı edilmiş içeriklerin ortaya çıkması adına bir zemin hazırlamıştır (Phillips, 2023, s. 9).

Bağımsız filmler öncelikle yazarlık ve oyunculuk alanlarında prestijli bir geçmişe sahiptir. 90'lar boyunca en önemli Senaryo Oscar'ını kazananlar arasında, *Pulp Fiction* (1994), *The Usual Suspects* (1995), *Sling Blade* (1996), *Good Will Hunting* (1997) ve *Gods and Monsters* (1998) filmleri yer almıştır. Özellikle 1996 yılında Oscar'a aday gösterilen beş filmde dördü bağımsız film olmuştur (Levy, 1999, s. 15). Amerikan bağımsız sinemasını temsil eden bu ve diğer bağımsız filmler, yazım, yönetmenlik ve birçok unsur açısından yenilikçi fakat bir o kadar da saygısız tavır sergilemiştir. Hollywood'un tam tersi bir üslup takınmıştır. Buna rağmen bağımsız filmler Amerikan sinemasıyla bütünleşmiş ve hala etkili bir şekilde sürdürülmüş ve bazı büyük şirketler de benzer filmler üretmek amacıyla farklı stüdyolar kurmuştur. Her ne kadar 1990 ve 2000'li yıllarda bağımsız film üretimi ön planda olsa da geleneksel film üretimi de durmamıştır. (Teigens, 2021, s. 21).

1.1.2000 Sonrası Amerikan Sinema Tarihi

2000'li yıllar ile birlikte popüler kültürün diğer alanları gibi sinema sektörü de büyük değişim ve dönüşümlere uğramıştır. Üçüncü yüzyılına giren film enstitüsünün kurumsal şirketleri genişleyen pazara uyum sağlamaya başlamıştır. Bu durum 1920'ler bu yana gelişmeye devam eden Hollywood stüdyo sistemi için de geçerli olmuştur. Özellikle yeniden yapılanan Büyük altılı, Warner Bros, Paramount, Twentieth Century-Fox, Universal, Columbia ve Disney çok fazla bozulma yaşamadan kalmıştır. Fakat yeni yapılanmalar ve değişiklikler şirketlerin yeniden şekillenmesini sağlamıştır. Bunun yanında 1990'larda ortaya çıkan bağımsız film şirketleri de ana sektör olarak kaliteli film yapma adına gelişip büyümeye devam etmiştir. Lionsgate, Summit Entertainment, The Weinstein Company, Overture Films gibi bu yeni bağımsız şirketler "mini-majors" olarak adlandırılmışlardır. Bu on yıl boyunca geleneksel

stüdyolarla rekabet halinde filmler üretilip dağıtımını yapmışlardır (Corrigan, 2012, s. 8).

Amerikan film enstitüsünün dijitalleşme çağına girdiği 21.yüzyılın ilk yıllarında en önemli sinema olaylarından biri olan J. R. R. Tolkien'in fantastik romanından uyarılma olan ve son sistem gelişmiş bilgisayar görüntülerinden oluşan Yüzüklerin Efendisi serisinin 2001,2002 ve 2003 te her yıl piyasaya tekrar tekrar çıkarılmasıydı. Ayrıca 2001 yılında bir diğer uyarılma olan büyük bir film serisine sahip olan Harry Potter gösterime girmiştir. Bu gişe rekortmeni seri filmleri takip eden bir diğer film Disney'in *Karayip Korsanları* (2003,2006 ve 2007) serisi olmuştur. Film büyük bütçeli ve efekt odaklı fantastik bir film olarak gişe tacını eline almıştır. 2000'li yıllarda 1990'da başlayan franchise'nin önemi daha da artmış, başarılı filmlerin devam ettirilmesi ve yeniden yapılması en çok da karlılık açısından büyük önem taşımıştır. Bunlara rağmen yine de Tarantino, Burton gibi yönetmenler etkili işler yapmaya devam etmiş, sanat yönetmeni David Lynch, en iyi filmi olan *Mulholland Dr. (2001)* gibi ana akım filmler yapmıştır (Booker, 2011, s. 11).

Franchise modeli 2000'lerde gişe rekorları kıran filmler ile yerini tamamen sağlamlaştırmak için birçok değişiklik geçirmiştir. Bunlardan birisi de o dönem düşüşe geçmiş olan ev videosu olmuştur. Hollywood ve diğer birçok endüstriler pazarı düşüşe geçmiş bu durumdan etkilenmiş ve daha az bütçeli filmler üretmeye başlamışlardır. Bazı istisnalar hariç bu orta bütçeli filmlerin karlı olmasını sağlayan DVD formatı 2000'lerin başında zirveye çıkmış fakat 2009 yılına gelindiğinde çöküşe geçmiştir. DVD formatının bu çöküşünün ve Blu-ray'ın tam olarak kendini gösterememesinde birden fazla nedeni vardır. Bunlardan bazıları, internet korsanlığı, Redbox ve Netflix gibi dijital platformların ucuz kiralama hizmetleri sunması ve yükselişe geçmesidir. Bu ev videolarındaki düşüş stüdyoları fazlasıyla etkilemiştir. Her ne kadar dijital film kopyalarını elektronik ortamda satışa çıkarmış olsalar bile izleyici ev videosu almak yerine SVOD aboneliklerini tercih etmiştir. Bu dijital ev videosundaki satışların gerilemesi stüdyoları franchise'lara yönelmeye zorlamıştır. Bunlara rağmen gişe rekortmeni filmler ev videolarında da izlenmeye devam etmiştir (Fleury, 2019, s. 9).

Popülerliği yüksek bu gişe filmlerinin zirvede gösterilmesinde ve her platformda bu denli izlenmesinde ki en önemli etkenlerden birisi de görsel efekt ve dijital ortamda yaratılmış olmalarıdır. Önceki yıllara nazaran bilgisayar üretimi bu filmlerin farklı olarak tutulmasını dijital teknolojinin daha gerçekçi ve ikna edici bir

hal almasına borçludur. Bu dijital teknolojiyle oluşturulan gerçeklik 2010 yılında zirveye çıkmıştır. Bu duruma en iyi örnek olarak gösterildiği her dönem gişede yüksek konumda yer alan *Star Wars* serisi gösterilebilir. 1970'lerin sonu ve 2010'larda filmleri karşılaştırıldığında dönemler arası fark ortaya çıkmıştır. Bilgisayar üretimi filmlerin gelişimi ve gerçekçiliği bu seri üzerinden incelenebilmektedir (Tunç, 2023, s. 35).

Bu on yılın filmlerindeki en belirgin yönelimlerinden birisi de yeni dijital teknolojilerin kullanılmış olmasıdır. Bu bağlamda dönemin tamamen dijital ortamda yaratılan animasyon filmleri öne çıkmaya başlamıştır. Aslında dijital animasyon furçasının ilk uzun metraj filmi 1990'ların sonunda piyasaya sürülmüştür. Film, tamamı bilgisayar tarafından üretilmiş, Pixar ve Disney'in ortak yapımı *Toy Story* (1995)'dir. Film Pixar'ın 1984'ten beri üzerinde çalıştığı 3D kısa animasyon filmlerinin en büyük zaferiydi. *Toy Story*, sinema tarihinde bilgisayarla tasarlanan hareketli animasyonların yaratılması ve geliştirilmesine öncülük etmiştir. 1990'ların sonunda Pixar iki 3D bilgisayar harikası animasyon film daha yayınlamıştır. *A Bug's Life* (1998) ve *Toy Story 2* (1999) adındaki bu iki film sinemada gösterime girip hızla gişe de yükselişe geçmiştir (Venkatasawmy, 2013, s. 28).

Pixar, birçok başarılı dijital filminden sonra Disney ile anlaşmasını uzun zaman korumuş, *Monsters* (2001) ve *Finding Nemo* (2003) filmlerini piyasaya sürdükten sonra 2006 yılında Disney tarafından satın alınmıştır. O güne kadar Pixar'ın filmleri dünyaca izlenip çok fazla hasılat edinmiş, on dokuz Akademi Ödülüne sahip olmuş ve 150 milyona yakın DVD satmıştır. Disney ile Pixar, birleşimlerinden sonra ise *Cars* (2006), *Ratatouille* (2007), *WALL-E* (2008), *Up* (2009), *Toy Story 3* (2010) ve *Cars 2* (2011) filmlerini yayınlamışlardır. Pixar'ın gözde serisi olan *Toy Story 3* ise video oyunları, kitap ve videolardan çok fazla hasılat elde ederek tüm zamanların en çok hasılat yapan animasyon film unvanına sahip olmuştur (Balio, 2013, s. 33).

Amerikan film enstitüsü, 2010'lu yıllara girdiğinde artık analogdan dijital ve fiziksel medyadan sanal kültüre geçişini tamamıyla gerçekleştirmişti. Dönemin henüz başında tüm zamanların en yüksek gişe hasılatı elde edilmiş, özellikle stüdyolar büyük kazanç sağlamıştır. Fakat Hollywood için bundan daha büyük bir gelişme olan dijital projeksiyona geçiş olmuştur. Sektör, 35 mm film gösteriminden kurtulup tamamen dijitalleşmiştir. Bu durum bazı küçük sinema salonları için pek iyi olmamış, yüksek maliyeti karşılayamayanlar bir süreliğine kapanmıştır. Bunlara rağmen sinema bilet

satışlarında ciddi bir düşüş yaşanmamış aksine uzun süre Hollywood'un seri filmleri izleyiciyi kendine bağlamayı başarmıştır (Bingham, 2022, s. 79).

21. yüzyıl Hollywood'u birçok yönden izleyiciye yönelmek zorunda kalmıştır. Aslında izleyiciye yönelim her zaman için ön planda tutulmuştur. Fakat bu dönem dijital teknolojiler sayesinde izleyiciden geri bildirim almak daha kolay ve çabuk sağlanabilmiştir. Bu anlamda da zamansal açıdan fayda sağlanmış aynı zamanda filmin gelir sağlaması ve devamlılığı açısından oldukça önemli hale gelmiştir. Bu durumun stüdyolar için önemi ise kendi hayran kitleleriyle etkileşimde olup, internetteki takipçi ve hayran sitelerinden gelen eleştirilere bire bir karşılık verip onlarla birlikte çalışmalarına yön vermek olmuştur. Bu çağda izleyici düşük maliyetli yaratıcılar olarak görülmüştür. Özellikle sosyal medya da bir film birkaç saat için de hem olumlu hem olumsuz binlerce eleştiri almaktadır. Böylece film yapımcıları hayran kitlesinin görüşlerine göre filmlerini şekillendirmiştir (Archer, 2019, s. 22).

Her ne kadar film yapımcıları izleyiciye yönelmiş olsa da 2000 sonrası sinema filmleri izleyicisi için de bir kaçış aracı olmuştur. O dönem izleyicinin zihnini yoran ve çözülmesi çok zor filmler gişe de başarı yakalayamamıştır. Özellikle günümüzdeki genç izleyici, otoriteyi kabullenemeyen, gelecek kaygısı olan ve sıradanlaşan hayatlarından bir parça kopmak için sinema filmlerine yönelmişlerdir. Bu sinemaya kaçış yalnızca iyi hissettiren filmler ile değil, korku ve gerilim filmleriyle de olmuştur (Foster, 2011, s. 41). Milenyumun başlangıcından itibaren, özellikle genç izleyiciler arasında büyük ilgi gören süper kahraman filmleri öne çıkmıştır. Son yıllarda gişe başarısı yakalayan filmlerin büyük bir kısmı süper kahraman temalıdır ve bu gişe rekortmeni süper kahraman filmlerin çoğu hiç şüphesiz Marvel'ın Sinematik Evren'ine aittir. Aynı zaman da Hollywood'un bu güne kadar ürettiği en yüksek gişe yapan filmleri de çizgi roman uyarlamalarıdır. Örneğin, ilk filmi 2002'de gösterime giren ve gişe de oldukça başarılı olan *Spider-Man*, diğer iki devam filmi olan *Spider-Man 2* ve *Spider-Man 3* üzere Sam Raimi yönettiği seri uzun metraj çizgi roman uyarlamasında öncü olmuştur. Daha sonra MCU'nun ilk filmi olan *İron Man* (2008), ardından *Hulk* (2008), *Captan America* (2011), *Thor* (2011), *Avengers* (2012), *Guardians of the Galaxy* (2014), *Deadpool* (2016), *Wolverine* (2013) ve *X-Man* (2014) gibi film serileri gelmiştir (Grant, 2024, s. 7).

Hollywood her yönden kendini garantiye alma yoluna gitmiştir. Marvel süper kahraman evrenini genişletirken diğer tanınmış yönetmenler ve yıldız oyuncular, film

serileri ve türler de hız kesmeden gündemde kalmayı başarmıştır. 2015 yılında iki usta yönetmen Steven Spielberg ve Ridley Scott yeni filmleri ile göz önüne çıkmışlardır. Spielberg bir savaş draması olan *Bridge of Spies* (2015) filminde Tom Hanks ve Mark Rylance gibi aktörlerle çalışırken, Scott da aynı zaman da bir bilim kurgu filmi olan *The Martian* (2015) filminde Matt Damon'ı yönetmiştir. Aynı zaman da Quentin Tarantino, *The Hateful Eight* (2015) gibi vahşi ve oldukça yorucu Western filmleri çekmiştir (Bingham, 2022, s. 150).

Aslında bakılırsa 2010'lar Amerikan film endüstrisi için fazlasıyla karmaşık geçmiştir. Bu duruma nispeten Quentin Tarantino, Martin Scorsese, Steven Spielberg ve Coen Kardeşler gibi sinemanın devi olan yönetmenler, fazlasıyla verimli bir dönem geçirmişlerdir. Ayrıca diğer ünlü yönetmenler de belirgin işler yapmaya devam etmişlerdir. Fakat kadın yönetmenler hala kendilerine sektörde yer bulamamış olsalar da bu on yılın sonunda ilk kez önemli bir yönetmen olan Greta Gervig adını duyurmuştur. Yönetmen, *Lady Bird* (2017) ve *Little Women* (2019) gibi başarılı filmlere imza atmıştır. Bu büyük başarılar ile geçen on yıl aynı zaman da Amerikan sinemasının geçirdiği evrime de tanıklık etmiştir. Örneğin ilk aşamada dijital video çekimleri Amerikan filmlerinde ön plana çıkmış ve klasik film fazlasıyla azalmıştır. Özellikle 2010'ların sonlarına doğru Netflix ve Amazon Prime Video gibi büyük platformların izleyiciye sunduğu büyük çevrimiçi kütüphaneler sayesinde video yayıncılığı yükselişe geçmiştir. Ayrıca 2016 yılında Netflix'in küreselleşmesi ile dünyanın her yerinden aynı anda aynı içeriğine ulaşma imkanı doğmuştur. Bu durum Amerikan film için büyük tehdit oluşturmuş aynı zaman da sinema salonlarının kapanma olasılığı da ortaya çıkmıştır (Booker, 2021, s. 14).

Film endüstrisi, yaşanan bu gelişmelerin beraberinde aniden ortaya çıkan COVID-19 salgınıyla karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan pandemi ile bütün sinema salonları kapanmış ve üretilen filmler için yeniden planlamalar yapılmıştır. Tüm dünyayı etkisi altına alan salgın Amerikan film endüstrisinin de gidişatını değiştirmiştir. İzleyiciler pandemi döneminde evde vakit geçirebilmek için çevrimiçi video akışlarını izlemeye başlamıştır. Vizyona giren ve girmeye hazırlanan filmler direk olarak dijital platformlara aktarılmıştır (Niu, 2023, s. 5).

BÖLÜM II

SİNEMA VE KİŞİLİK BOZUKLUKLARI

Sinema ve psikoloji insanı anlama ve anlamlandırma konusunda kesişen iki alandır. Her iki alanında ortak uğraşı, insanı keşfetmek ve ruhsal karmaşıklığına çözmektir. Sinema insan yaşamını izleyiciye sunarken sıklıkla psikolojiden büyük oranda yararlanmaktadır. Karakterin içsel durumunu daha iyi yansıtmak ve hikâyeyi daha gerçekçi sunmak adına etkileşime girmektedirler (Öner, 1989, s. 725).

2.1.Kişilik Bozuklukları

İnsan, dünyaya geldiği andan itibaren genetik ve çevresel etkenler dâhilinde bir büyüme ve gelişme sürecine girmektedir. Bu süreçte her birey kendine özgü bir kişilik oluşturmaktadır. Kişi, temel ihtiyaçlarını herhangi bir çatışmaya girmeden, toplumsal düzeni bozacak bir eylem gerçekleştirmeden karşılayabiliyor ise psikolojik olarak sağlıklı sayılmaktadır. (Özdemir, 2012, s. 587). Kişilik, kendine özgü davranış ve tutumların bulunduğu kendi içinde çelişmeyen ve ön görülebilen bir yapıdan oluşur. Kişiliği bu şekilde bir bütün olarak değerlendirmek gerekir. Eğer kişi belirtilen bu bütünlüğün dışına çıkarsa, tutum ve davranışlarında sapmalar meydana gelirse, kişisel, sosyal ve iş hayatında işlevsellikte bir problem yaşarsa kişilik bozukluğu tanısı alabilmektedir (Köroğlu, 2010, s. 3).

DSM-5’de kişilik bozukluğunun tanımı, bireyin toplumsal normlarına uymayan, ergenlik döneminde başlayan ve işlevsellikte bozulmalara neden olan kalıcı izli davranış değişikliği şeklinde yapılmıştır (DSM, 2013, s. 645). Kişilik bozukluğuna sahip bir birey, kendisi ve başkaları hakkında günden güne değişmeyen düşünce ve görüşlere sahiptir. Sahip olduğu bu düşünceler bireyi kötümserliğe yöneltip, insan ilişkilerinde ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu bozukluklar diğer zihinsel bozukluk

türlerinden farklı seyretmektedir. Aynı zamanda kalıcı ve uzun süreli olmaya meyillidir. Örneğin depresyonlu bir birey birkaç ayda depresif dönemi atlatırken, kişilik bozukluğuna sahip kişi uzun süre sorunlarıyla başa çıkmak zorunda kalmaktadır. Kişilik bozukluklarını diğer zihinsel hastalıklardan ayıran ve hastalığın tanısını koymadaki en önemli gereklilikler arasında kişinin çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki karakteristik özelliklerin yakından izlenmesi de yer almaktadır (Collins, 2007, s. 6-7).

Kişilik bozukluğuna sahip bireyler kendilerini çoğunlukla diğer insanlardan farklı olarak algırlar. Bu kişiler, toplumdaki diğer insanlara karşı ya abartılı bir şekilde üstünlük taslar ya da onları küçümseyici bir tutum sergilerler. Bu iki durum da doğru bir algılama şekli değildir. Bu algılar kişiyi, olayları yanlış değerlendirip aksi bir davranışta bulunmaya itmektedir. Bu tür salgılar genellikle ergenlik döneminde ortaya çıkar ve zamanla yetişkinlikte katı bir karakter özelliğine dönüşebilir. Bu bireyler, kendi bakış açılarını sürekli olarak doğru kabul ederler ve olayları farklı açılardan değerlendirmeye çalışmazlar. Hatta olumlu gelişmeler bile olumsuz bir şekilde değerlendirip, yanlış ve sert tepkiler verirler (Dobbert, 2007, s. 3). Bu bağlamda baktığımızda şiddete başvurmuş suçluların çoğunda ergenlik döneminde başlamış, kişilik bozukluğuna bağlı semptomlara rastlanmıştır. Aynı zamanda rastlanan bu belirtilerin bir cezai suç teşkil edecek davranışlara yol açacağı muhtemeldir. Aynı zamanda kişilik bozukluğuna sahip çoğu birey, uzun süren madde bağımlılığı geçmişine de sahiptir. Bu da daha çok zihinsel karmaşıklığa ve dürtülere sebep olmaktadır. Böylelikle suç işlemeye yönelmeleri neredeyse kaçınılmaz hale gelmektedir (Isberner, 2000, s. 9). Bu durumların dışında kişilik bozuklukları her zaman belirgin özellikler göstermemekte ve olumsuz sonuçlara yol açmamaktadır. Örneğin, toplum içinde sessiz, duygularını ifade edemeyen utangaç bir birey, çekingen kişilik bozukluğuna sahip olabilmektedir. Bazı kişiler bu bozuklukların özelliklerini benimseyip, bunu olumlu anlamda değerlendirebilmektedir (Krolewicz, 2020, s. 11).

Kişilik bozuklukları farklı tip ve özelliklerde bulunmakta ve bunlar A, B ve C olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. A kümesinde garip diye adlandırılan özelliklere sahip paranoid, şizoid ve şizotipal kişilik bozuklukları yer almaktadır. Dramatik ve düzensiz küme olarak bilinen B kümesinde ise antisosyal, borderline (sınırdan), histriyonik ve narsisistik kişilik bozuklukları bulunmaktadır. Son olarak kaygı ve

korku ağırlıklı olan C kümesinde, çekingen, bağımlı ve obsesif-kompulsif bozukluklar yer almaktadır (Gençer, 2018, s. 214)

2.1.1. A Kümesi

A kümesine dahil olan, paranoid, şizoid ve şizotipal kişilik bozukluklarıdır. Bu küme, tuhaf ve sıra dışı olarak da tanımlanmaktadır. Böyle tanımlanmasının en belirgin nedenlerinden birisi de kümede yer alan kişilik bozukluklarının psikopati ve şizofreni belirtileriyle örtüşmesidir (Kamphuis, 2007, s. 5).

2.1.1.1.Paranoid kişilik bozukluğu

Paranoid kişilik bozukluğuna sahip bireylerin en önemli özellikleri arasında güvensiz ve kuşkucu olmaları vardır. Kişi, başka insanların kötü niyetli olduğuna kendisini inandırmaktadır. Sürekli kızgın, huzursuzdur ve dış dünyaya düşmanca duygularla bakmaktadır. Kafasında yer eden bir duruma körü körüne bağlanır ve ondan başka bir şey düşünmemektedir (Köroğlu, 2010, s. 7).

Kronikleşen şüpheliğin beraberinde paranoid kişi, öfke kontrolünü sağlayamamakta ve düşüncede tutarsızlıklar yaşamaktadır. Aynı zamanda kendi sorunlarını veya suçlarını başkasına yükleme potansiyeline de sahiptir. Dış faktörlere karşı kendilerini korumaya alan paranoid kişi, diğer insanlar tarafından ihanete uğradıklarını ve aldatıldıklarını kendilerini ikna etmektedir. Böylelikle düşmanca tavırlar sergilemekte, yakın çevre ve arkadaşlık ilişkileri kuramamaktadır. Düşmanca davranışların dışında da paranoyak fikirler üretme eğilimindedir (Feinstein, 2022, s. 20).

Paranoidler insanların kendilerine tehdit edici bir şekilde yaklaştığını savunurlar. Kimseye güvenmez ve insanlara sürekli şüpheyle yaklaşır. Beklenmedik bir anda ortada hiçbir sebep yokken öfke nöbetleri geçirebilmektedirler. Yapılan yanlışları kolay kolay affetmezler. Kıskanç, vurdumduymaz ve komplocu kişiliklerdir (Marcovitz, 2009, s. 16).

Paranoid kişiler, karşılarına çıkan her durumu kişiselleştirme eğilimi içerisindeyler. Bu sebeple de karşılaşılan durumu kendi fikirlerine uydurmak için rastlantısal işaretlere anlam yükleme çabasına girerler. Başkalarının onlara zarar verme düşüncesine sahip olduklarından sürekli olarak tetikte beklerler. Algıları hep açıktır ve insanların zarar verme niyetlerini ortaya çıkarmak adına çevresindekilerin davranışlarını dikkatlice izlerler. İnsanların yakınlıklarını bir plan, komplo olarak

algılayıp onlardan uzaklaşmayı tercih ederler. Paranoid kişiler içinde bulundukları duruma kendilerini öylesine kaptırırlar ki davranışları zamanla kendini gerçekleştirmiş olur. Yani ortada bir şey olmasa da çevresindeki insanlar paranoid kişi hakkında konuşmaya ve yargıda bulunmaya başlamıştır. Paranoid kişilerin tanımlayıcı özelliklerinden biri de çabuk sinirlenen bir yapıya sahip olmalarıdır (Niemiec, 2015, s. 428-429). Bu bozukluğa uzun yıllar ve sürekli bir şekilde hayatın her alanında kalıcı bir kuşkuculuk ve güvensizlik belirtisi olması durumunda tanı konduğu belirtilmektedir. Paranoid kişilik bozukluğunun asıl nedeni belirlenememektedir. Fakat psikolojik, biyolojik, çevresel birçok faktörün bu bozukluğa eşlik ettiği söylenmektedir. Bazı araştırmalar çocukluk çağı travmalarının ya da ailedeki ruhsal bozukluk hikayelerine sahip kişilerin ileride paranoid kişilik bozukluğuna yakalanma riskini arttırdığını göstermektedir (Kumar, 2023, s. 4).

2.1.1.2.Şizoid kişilik bozukluğu

Şizoid kişilik bozukluğuna sahip kişiler aile üyeleri de dahil hiçbir yakın ilişki içerisine girmek istemezler. Genellikle yalnızlığı yeğlerler. Yapılan etkinliklerden ya da cinsel birlikteliklerden ya hiç zevk almazlar ya da çok az zevk alırlar. Duygusal anlamda daha mesafeli ve soğuk tavırlar sergilerler. Yakın akrabaları dışında çevrelerinde kimseleri yoktur. Başkalarının düşüncelerine pek aldırış etmezler (Korkmaz, 2019, s. 94).

Şizoid kişiler yaşadıkları yoğun kaygılardan dolayı kişilerarası ilişkilerden uzak durmaya çalışırlar. İnsanlardan uzaklaşarak kendi iç dünyasına yönelirler. Çeşitli hayaller, fanteziler kurar, kendi iç sesine kulak vererek sanki çevresinde kimse yokmuş gibi davranırlar. İçinde bulunduğu kaygı durumunu kendi içine yönelerek yenmeye çalışırlar. Şizoid kişiler çevresine karşı sıcak, samimi ilişkiler içerisine giremezler. Genellikle ikili ilişkilerden uzak dururlar. Farklı bir kişiyle samimi bir ilişki içerisine girdiğinde aniden soğuk davranıp uzaklaşma eğilimine de girebilirler. Böylelikle ikili ilişki içerisinde durağanlık oluşmaz ve şizoid kişi kendini kendi içinde güvene almış olur (Anlı, 2016, s. 55).

Şizoid kişilik bozukluğunun temelinde suçluluk duygusu yer alır. Bu duygu kişide erken yaşlarda ortaya çıkar. Bir çocuk için bakım verene, anne ya da babaya karşı duygusal anlamda bir yakınlaşma söz konusu olmadığında çocuk bu konuda

kendini suçlama eğilimine girer ve ileride de duygusal anlamda bir adım atamaz ya da buna niyetlenemez. Bu sebeple de duygularını yansıtmamayı öğrenir ve içine kapanır. Sosyalliğin de getirmiş olduğu insanlarla ilişki içerisine girme durumuna uzaklaşırlar çünkü duygularını ifade etmede yetersizlik yaşarlar. Bunu ifade edemeyen şizoid kişi her ne kadar istese de topluluğa karışamaz ve yalnızlaşmaya başlar. Bu kişiler günlük hayatta kendi halinde, sessiz sakin, kimseye karışmayan, enerjisi düşük, hiçbir şeyden zevk alamayan, ruhsuz bir insan olarak tanınırlar (Esin, 2016, s. 1307-1308).

Şizoid kişiler yalnız kalmayı tercih ettiklerinden antisosyal olarak da anılmaktadırlar. Bu kişilerin sayısı ile ilgili pek bilgi elde edilememektedir. Çünkü bu gibi anket ve araştırmalara katılmak istemezler. Meslek seçimini ya da ilgi duydukları alanları genellikle insan ilişkilerinin sınırlı olduğu mühendislik, matematik, doğa gibi alanlar olmaktadır. Genellikle yaşanan olaylara karşı ilgisiz davranırlar. Duygulanımda aşırılıkları yoktur. Yani ne çok gülüp ne çok ağlarlar (Özduru, 2019, s. 50-51).

2.1.1.3.Şizotipal kişilik bozukluğu

Şizofreni içerisinde değerlendirilen şizotipi, işlevselliği engellemeyen disosiyatif yaşantılardır. Şizotipi kavramı Sandor Rado tarafından 1953 yılında tanımlanmıştır. Paul Meehl ise 1962 yılında şizofreninin nedenleri ve kaynağıyla alakalı geliştirmiş olduğu nörogelişimsel bir çalışmada şizotipi kavramını ele almıştır. Şizofreni ile ilgili özellikler olarak geçen şizotipi kavramı şizofreniye yatkınlık olarak değerlendirilmiştir. Şizofreniyle diğer bir ortak noktası ise bilişsel alanda oluşan bozukluklar olarak belirtilmiş fakat şizotipalde gözlenen bozuklukların şizofreniye göre daha hafif seyrettiği görülmüştür (Canlı, 2011, s. 1).

Şizotipal kişilikler genellikle yalnızlığı yeğlerler, sosyal ilişkilerden uzak dururlar ve depersonalizasyon (yabancılaşma) yaşarlar. Duygusal bir soğukluk içerisinde dirler. Bilinçaltındaki kaygı ve düşmanlıkları aniden kendini gösterir ve akut öfke patlamaları olabilir. Yaşamı içerisinde çoğu kez başka insanlara ihtiyacı olabileceği gerçeğinin farkındadır fakat her an tetiktedir ve insanları kendi menfaatleri uğruna kullanma eğilimi içerisinde dirler. İnsanlara karşı mesafeli olmalarının yanında medyum denilen kişilerin özelliklerini taşırlar. Büyücülüğe, doğaüstü güçlere, öte duyuma çok inanırlar. Paranoid denilebilecek düzeyde şüpheli ve güvensiz

davranırlar. Konuşmaları genellikle tuhaf ve soyuttur. Şizotipal kişiler sosyal hayatları kadar iş hayatlarında da garip inanışlara sahiptirler. Önemli bir karar verirken astrolojiye ya da doğaüstü güçlere göre hareket ederler (Solmuş,2013, s. 462).

Şizotipal kişilik bozukluğu erkeklerde kadınlardan daha yaygındır. Bozukluk önemli ölçüde yeti yitimine sebep olmaktadır. Şizotipal kişilik bozukluğunun her iki cinsiyette de diğer bozukluklarla komorbiditesi yüksektir. Yapılan bir çalışma sonucunda şizotipal kişilik bozukluğu olan bireylerde madde kullanım oranı %44.1, duygudurum bozukluğu oranı %44.4, anksiyete bozukluğu oranı %56.6, bipolar I oranı %22.3, travma sonrası stres bozukluğu oranı %29.6 çıkmıştır. Alkol kullanım ve bağımlılığı erkeklerde daha sık görülürken bipolar bozukluk, agorafobili panik bozukluğu, özgül fobi, yaygın anksiyete bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu ise kadınlarda daha sık rastlanan eş tanılar arasında sayılabilir (Grant, 2009, s. 54-58).

2.1.2.B Kümesi

B kümesi, antisosyal, borderline (sınırdaki), histriyonik ve narsisistik kişilik bozukluklarını içermektedir. Bu kümede bulunan bozuklukların ortak özellikleri arasında dürtüsellik ve duygusallık, düzensiz davranış sergileme gibi durumlar yer almaktadır (Paris, 1996, s. 13).

2.1.2.1.Antisosyal kişilik bozukluğu

Antisosyal kişilik bozukluğu çocukluk ve ergenlikte başlayıp yetişkinliğe kadar devam eden bir bozukluktur. Temelinde manipülatif davranışlar sergileyen başkalarının özel alanlarının ihlali ile kendini gösteren kimseleri kapsamaktadır. Genellikle yapılan davranışlar suç niteliği taşımaktadır. Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı konması için kişinin en az 18 yaşında olması ve 15 yaşından önce davranım bozukluğu olduğuna dair belirtiler olması gerekmektedir. Tanı kriterleri şu şekildedir:

- Okul, iş, aile hayatında süregelen bir şekilde sorunlu davranış örüntüsü sergileme,
- Sık sık yalan söyleme, aldatıcı ve manipülatif davranışlarda bulunma,
- Karşısındaki insanların duygu ve düşüncelerini önemsememe, insanlara ve hayvanlara zarar verme ve bu zarardan pişmanlık duymama,

- Dürtüsel davranışlar sergileme,
- Yasalara ve kurallara uymakta sıkıntılar yaşama ve bu sebeple sık sık ceza alma (DSM, 2013, s. 659).

Antisosyal kişilik bozukluğu kişiliğin kritik dönemlerinde psikolojik, biyolojik ve sosyal etkenlerin sentezi sonucu ortaya çıkan ruhsal bir bozukluktur. Antisosyal kişilik bozukluğu sosyoekonomik düzey ve eğitimle negatif ilişki içerisinde. Antisosyallığe düşük sosyoekonomik düzeye sahip toplumlarda daha sık rastlanırken antisosyalite ekonomik anlamda daha refah bir hayat süren toplumlarda nerdeyse görülmemektedir. Bu bozukluk için sadece genetik faktörler söz konusu olmamaktadır. Bunun yanında kişinin antisosyal davranışlarını tetikleyen çevresel bir durumun da olması gerekir. Ayrıca maddeyi kötüye kullanımın ve alkolün de antisosyal davranışları tetiklediği belirtilmektedir (Sayar, 2002, s. 157).

Psikiyatrik anlamda antisosyal terimi halk arasındaki antisosyal terimiyle aynı anlamı taşımamaktadır. Halk arasındaki antisosyalite kişinin sosyalleşme yeteneğidir ve genellikle utangaç, kendi halinde kişilerdir. Psikiyatrik anlamda antisosyalite ise daha ziyade topluma karşı bir isyanı ima eder, bireyleri birbirine bağlayan kuralları, temsili inkar etmek olarak görülmektedir (Black, 2001, s. 176).

Antisosyal kişilik bozukluğu, erkeklerde %3-7, kadınlarda ise %1 oranında görülmektedir. Bu kişilerin genellikle aile geçmişinde antisosyal kişilik bozukluğu öyküsü olduğu belirtilmiştir. Antisosyal kişiler güvensiz ve manipülatif kişilerdir. Evden kaçma gibi davranışlarda bulunurlar ve rahatlıkla yalan söylerler. Hatta bu kişilerin şiddete başvurduğu da görülmektedir. Yakın ilişki içerisinde bulunduğu kişilere karşı da saldırganca ve sömürücü tutumlar sergilerler. Bu yaklaşımlarından dolayı ise vicdan azabı çekmez ve pişmanlık yaşamazlar (Köroğlu, 2010, s. 43)

Antisosyal kişilik bozukluğu olan kişilerde vicdani anlamda bir eksiklik olsa da entelektüel anlamda kendilerini geliştirmektedirler. Bu durumu ise giyim tarzlarında, dinledikleri müziklerde hatta insanlara yaptıkları işkencelerde bile görmek mümkün olmaktadır. Bu insanlar yaptıkları şey her ne olursa olsun asla suçu kendilerinde görmezler ve onlara göre hep haklılardır, güçlü oldukları için hiçbir zaman ezilmeyeceklerdir ve bu güç onlara başkalarına zarar verme hakkına sahip olduğunu düşündürmektedir (Sönmezsoy, 2016, s. 4).

Kandırılmak, yetersizlik duygusu, küçük düşürölme duygusu antisosyaller gibi agresif kişileri tedirgin etmektedir. Başka kişileri kendilerine karşı bir tehdit olarak algırlar ve kendilerini korumak adına agresif olmaları gerektiğine inanırlar. Antisosyallere göre insanlar duygusuz ve acımasızdır. Bu kişiler başkalarına karşı samimi duygular besleyemez, onlara karşı sevgi duyamaz ve empatik davranamazlar. Antisosyaller insanlara karşı beslediği agresif duyguları ortaya çıkarmanın en kolay yolunun toplum tarafından da hoş karşılanacak kusurlar bulmak olduğunu düşünürler. Dürtülerini açık sözlölük, dobralık adı altında ortaya koyarlar. Bazı antisosyaller de dürtülerini yapacakları mesleklere yansıtmaktadırlar. Rekabete dayalı ya da güç isteyen polislik, avukatlık, askerlik gibi meslekleri tercih ederek kişilerin kendilerini haksız konumuna düşürmesini engellediklerini düşünmektedirler (Köroğlu, 2010, s. 52-53).

2.1.2.2.Borderline (sınırdaki) kişilik bozukluğu

Borderline, kişinin sosyal ilişkilerinde, davranışlarında, kendini algılayış biçiminde istikrarsızlıkla kendini gösteren ambivalans ve ani duygu değişimleriyle karakterize bir kişilik bozukluğudur. Borderline ya da sınırdaki kişilik bozukluğu Amerikan Psikiyatri Birliği DSM 5 tanı ölçütlerine göre şöyle ifade edilmektedir:

- Sembolik ya da gerçek bir ayrılıktan kaçınmak için yoğun bir çaba harcama,
- Kendi içinde olayları fazla abartma ya da yerin dibine sokma\önemsememe uçları arasında süregelen çelişkili kişilerarası ilişkiler, düşünceler ve davranışlar sergileme,
- Kimlik karmaşası. Tutarsız benlik algısı, belirsiz benlik duygusu,
- Kişiyi maddi manevi zarara uğratacak en az iki alanda dürtüsellik (aşırı para harcama, tıkanırmasına yeme, cinsellik vb.),
- Tekrarlayıcı öz kıyım düşünceleri, davranışları ve girişimleri,
- Duygu durumlarında ani değişimler ve tutarsızlık,
- Süreğen bir boşluk hissi,
- Beklenmedik bir zamanda uygunsuz bir şekilde yoğun öfke patlamaları ve kontrolsüzlük,
- Gelip geçici kuşkucu düşünceler ve dissosiyatif dönemler (DSM, 2013, s. 663).

Borderline kişilik bozukluğu kişinin gündelik hayatta aşırı öfkeli olmasına, sürekli korku duymasına sağlıklı ilişkiler kuramamasına sebep olmaktadır. Bu kişilerin davranışları öngörülemez, dürtüsel ve kendine zarar verici olabilmektedir. Bu bozukluk erken yaşlarda başlar ve ömür boyu sürer. Bu konuda araştırmaların sınırlı olmasından dolayı yaygınlığı ile ilgili bilgiye ulaşmak zordur fakat yetişkinlerin yaklaşık % 2 ya da 3'ünde bir miktar borderline kişilik bozukluğu semptomlarına rastlandığı tahmin edilmektedir (Lidya, 2023, s. 10). Ülkemiz alanyazında da borderline kişilik bozukluğu ile ilgili büyük örneklem içeren kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır (Oruçlular, 2016, s. 77).

Kritik dönemde karşılaşılan çocukluk çağı travmaları özellikle borderline kişilik bozukluğuna sahip kişiler açısından intihar riskini artırmaktadır. Zanarini ulaştığı sonuçlar neticesinde borderline kişilik bozukluğu olan ve intihar girişiminde bulunan yetişkinlerin %40 ile %76'sında çocukluk çağında cinsel istismar, %25 ile %73'inde ise fiziksel istismara maruz kaldığını belirtmiştir (Skodol, 2000, s. 294).

Borderline kişilik bozukluğu olan kişiler insanlarla sağlıklı ilişkiler kurmak, sosyalleşmek isterler fakat bu girişimi yine kendileri sabote ederler. Bu kişiler içlerinde bulunan sevmeye, ait olma duygularını yaşamak o boşluğu doldurmak için karşılarındaki kişilerle iletişim kurmaya başlarlar. Yeni bir ilişkiye büyük bir coşku ve heyecanla başlarlar fakat bu duygular uzun sürmez. Çünkü borderline kişilik bozukluğuna sahip olan kişi içindeki terk edilme korkusuna yenik düşer. Onlara göre hep terk edilecek ve istedikleri hiçbir şeye sahip olamayacaklardır. Bu yüzden de başkalarının onları koşulsuz sevebileceği gerçeğine inanmazlar. Sonuç olarak ise kendilerini uzaklaştırmaya başlarlar ve kurulan o sevgi ve heyecan dolu ilişki sonlanmış olur (Smith, 2020, s. 9).

Borderline kişilik bozukluğuna sahip bireylerin belirli davranış örüntüleri belirlenmiştir. Bunlar şu şekildedir;

- Duygusal anlamda hassasiyet ve kırılganlık,
- Kendine yabancılaşma, duygu, düşünce ve inançlarını geçersiz sayma, önemsememe,
- Aralıksız krizler,
- Yaşanılan olumsuz durumların yasını yaşamama. Yaşanan durumu engelleme ve kontrol etme eğilimi,

- Kişisel ya da kişilerarası problemleri çözmede pasif olma. Sorunlardan uzaklaşmayı tercih etme,
- Kişinin görünürde aslında olduğundan daha yetkin ve bilgili görünme eğilimi (Linehan, 1993, s. 10).

2.1.2.3.Histriyonik kişilik bozukluğu

Histeri ile ilişkilendirilen histriyonik kişilik bozukluğu, yoğun duygusal patlamalar, öfke nöbetleri, kompulsif bir şekilde dikkat çekme çabaları ve benmerkezcilik ile kendini gösteren abartılı davranışlarla karakterize zihinsel bir bozukluktur (DSM, 2013, s. 667). Bu hastalar organik temeli olmayan bazı semptomlar gösterebilmektedirler. Bu kişilerin intihar girişimleri olabilir fakat bunlar kişinin çevresinde birileri varken ya da istekleri yerine gelmediğinde görülmektedir. Bu kişiler tüm bunlara rağmen hiç sorunları yokmuş gibi davranabilmektedirler. Kişilerarası ilişkilerde yüzeysel ve samimi davranışlar, dikkat çekici ve manipülatif tutumlar, baştan çıkarıcı ve seksi yakınlaşmalar, abartılı duygular ve ajitasyon, stresle baş etmede yetersizlik duygusu, özgüven problemi, intihar girişimi ya da söylemi, dikkat çekici ve açık kıyafetler, abartılı makyajlar histriyonik kişide görülebilecek durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Eren, 2010 , s. 92).

Histriyonik kişilik bozukluğu tanı kriterleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Histriyonik kişilik bozukluğu olan bireyler hayatlarının her alanında aşırı ilgi duyulma arayışı içerisinde olduklarıdır.
- Başkalarıyla olan ilişkilerinde genellikle cinsel yönden ayartıcı ya da baştan çıkarıcı olabilmektedirler.
- Duyguları akut bir şekilde değişebilmektedir.
- İlgiye duydukları aşırı isteği fiziksel görünümüleriyle sağlamaya çalışmaktadırlar.
- Konuşmaları genellikle başkalarını etkilemeye yöneliktir.
- İnsanlara karşı yapmacık tavırlar sergilerler.
- Manipülasyona yatkındırlar.
- İnsanlarla olan iletişimin, olduğundan daha yakın olması gerektiği düşüncesindedirler (Şahin, 2020).

Histriyonik bireyler bilişsel anlamda mantıklı hareket etmekte sorun yaşarlar. Daha duygusal ve izlenimci bir şekilde hareket ettikleri için gerçeği algılamada ve bu noktada karar vermede sıkıntılar yaşayabilmektedirler (Gençer, 2018, s. 216). Toplum içinde var olmak ve dikkat çekmek için rol yapmak, fiziksel görünümüleriyle fazla ilgilenmek gibi çabalara girebilmektedirler. Bu rahatsızlığın toplum içerisinde görülme sıklığı yaklaşık % 2-3 arasındadır ve kadınlarda erkeklere oranla daha fazla görülmektedir (Akpınar, 2017, s. 243).

Histriyonik kişiler bazı zamanlarda fazla coşkulu ve dramatiktirler. Kimi zaman gerçeğe ilgisi olmayan çarpıcı hikayeler anlatarak dikkat çekmekte çevresindekilere karşı yıpratıcı ve duygusal anlamda fazlaca tüketici olabilmektedirler (Eddy, 2021, s. 12).

2.1.2.4.Narsisistik kişilik bozukluğu

Narsisistik kişilik kavramı ilk kez Walder (1925) tarafından ifade edilmiştir. Walder, bu kişiliğe sahip bireyleri, kendini beğenmiş, insanlara karşı küçümseyici yaklaşan, duygusallıktan ziyade fizikselliğe önem veren, empati yoksunu kişiler olarak tanımlamıştır (W. Keith Campbell, 2011, s. 5). Narsisistik kişiler her ne kadar kendini beğenmiş, ukala tavırlar sergileyen, kibirli biri gibi görünse de çoğu zaman içsel olarak öz güvenleri ve öz değerleri düşüktür. Çünkü aslında kendilerine olan inançlarını başkalarının dönütlerinden ve hayranlıklarından beslerler. Her daim üstün oldukları inancının onaylanmasına ihtiyaç duyarlar (Leff, 2011, s. 7).

Narsisistik kişilik bozukluğuna zemin hazırlayan en önemli etken çocukluk yaşantısına dayanmaktadır. Erken dönem çocuklukta yaşanan korku, ihmal, sürekli eleştiriye maruz kalma gibi etkenler bu bozukluğun görünmesine sebep olmaktadır (Solmuş U. , 2012, s. 209). Bu bozukluk eşzamanlı olarak zihinsel sağlık problemlerinin ortaya çıkması, dürtüsellik ya da davranış bozukluklarıyla teşhis edilmektedir. Ayrıca bu kişilik bozukluğuna sahip kişilerin yarısından fazlası erkeklerden oluşmaktadır (Vaknin, 2005, s. 5).

Narsisistik kişilikler yaptıkları her işte mükemmel olmaya çalışırlar. Hedefleri en iyiye, en güzele ulaşmaktır. Kendini mükemmel hissedebileceği, hayranlık duyabileceği kişileri taklit etme arayışına girmektedir. Bu arayışın altında yatan

sebebin ise kıskançlık duygusu, öfke ve boşluk hissi olduğu belirtilmektedir (Masterson, 1981, s. 7).

Narsisistik kişiler büyüklenmeci ve yoğun öz yeterlik algısına sahiptirler. Kendilerini, yaptıkları işleri olduğundan daha fazla abartırlar ve herkesten üstün görürler. Mütemadiyen takdir edilme ve övülme ihtiyacı içerisindeyler. Bu kişiler genellikle insanları manipüle etme ve kendi çıkarları uğruna kullanma eğilimi gösterirler. Duygusal anlamda dalgalanmalar yaşarlar. Başka kişilerden olumsuz eleştiri aldıklarında savunmacı bir tavır sergilerler. Kişilerarası ilişkilerde sorun yaşarlar. Kurulan ilişkiler genellikle yüzeyseldir ve başkalarına güven konusunda sıkıntı yaşarlar. Yaşanan olayları kişiselleştirme eğilimi gösterirler. Başkalarının başarılarıyla kendi başarısını mukayese ederler ve olaylara sadece kendi penceresinden bakarlar. Başkalarının tavırlarına ve düşüncelerine karşı aşırı otoriter ve kontrolcü bir şekilde yaklaşır (Özaslanoğlu, 2023, s. 65).

2.1.3.C Kümesi

C kümesi, çekingen, bağımlı ve obsesif kompulsif kişilik bozukluklarından oluşmaktadır. Kaygılı küme olarak adlandırılan bu kümede bulunan kişilik bozukluklarının hepsinde bulunan ortak nokta kaygıdır (Kamphuis, 2007, s. 23).

2.1.3.1.Çekingen kişilik bozukluğu

Çekingen kişilik bozukluğuna sahip bireyler yetersizliğe, kabul edilmemeye ve başkalarından gelecek olan herhangi bir olumsuz eleştiriye karşı fazla duyarlıdırlar. Bu duyarlılık erken yetişkinlik döneminde ortaya çıkar. Kişi reddedilme korkusuyla sosyal ortamlarda ve iş hayatında çeşitli sıkıntılar yaşamaktadır. Günlük hayatlarındaki değişikliklere ve yeniliklere karşı tedirgin yaklaşır. Çünkü karşılaşılan yeni durumlar karşısında ne yapmaları gerektiğini bilemezler ve aynı zamanda diğer kişiler tarafından eleştirilme korkusu yaşarlar. Bunlardan kaynaklı olarak özgüven eksikliği ve düşük benlik saygısı oluşur. Bu da kişiyi yalnızlaştırmaya başlar (Maass, 2019, s. 23).

Sosyallikleri sınırlı, aşırı ürkek bu kişiler eleştiriye karşı fazla hassastırlar. Hatta reddedilmek travmatik bir yaşantıyla eş değerdir. İnsanlar tarafından

sevildiklerini bilmek rahat hissettirir fakat buna rağmen toplum içerisinde bulunmak zor, iletişimleri sağlıklı ve kesintilidir (Seyrek, 2022, s. 46).

Çocukluk dönemi fiziksel veya psikolojik ihmal, istismar ve travmaların yetişkinlik dönemi için bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir. Bu ihmal ebeveynlerin çocuklarla ilgilenmesi, göstermesi gereken sevgiyi göstermemesidir. Bağlanma durumunda ise ilgi ve alaka görmeyen çocuk başkaları tarafından ilgi görülmeyecek ve sevilmeyecek duygusuna kapılmaktadır. Bu şekilde olumsuz benlik geliştiren ve insanlara karşı güven problemi yaşayan kişi sosyal ortamlardan ve kişilerarası iletişimden uzaklaşma eğilimi gösterir. Uzaklaşma eğilimi karşından bu kişileri fazla kibirli gibi gösterebilir ve bu durumda da insanlarla araya daha fazla mesafe koymuş olur. Böylece yalnızlaşma kısır döngüsüne tekrar girmiş olur (Wilberg, 2015, s. 9).

Kendilerini yetersiz gören çekingen kişilikler bunun yanında dünyayı da adaletsiz olarak görmektedir. Çünkü insanlar onu aralarına almamakta ve dışlamaktadır. Oysaki o insanlarla iletişim kurmak istemektedir. Kendileriyle ilgili istenmeyen, herkesten farklı ve kusurlu, sevicecek biri olmadıklarına dair yerleşmiş düşüncelere sahiplerdir. Bu düşüncelere sebep olan şeyin de aslında kendilerinin yetersiz olmasından kaynaklı olduğunu düşünürler. Bu ve bunun gibi düşünceler ise kişiyi hayatındaki olumlu olan durumları görmezden gelmesine sebep olmaktadır. Bu sebeple de hep kötü bir ruh hali içinde yaşamlarına devam etmektedirler (Köroğlu, 2010, s. 114).

2.1.3.2.Bağımlı kişilik bozukluğu

Bağımlı kişilik bozukluğu hayatın temel alanlarında sorumluluk alırken bir başkasına ihtiyaç duyma, başkaları olmadan hareket edememe ve çaresiz hissetme gibi durumlarla kendini gösteren ruhsal bir bozukluktur (Zimbardo, 2016, s. 460). Bağımlı kişilikler yakınları ve güven duydukları kişiler tarafından korunma ihtiyacı içerisindeyler. Bu ihtiyacın karşılanmama durumunun verdiği stres sürekli bir ayrılma korkusunu oluşturur ve bu korku kişiyi karşısındakine bağımlı hale getirir. Önemli bir durumda tek başlarına karar alamazlar. Plan program çerçevesinde bir işi başlatıp bitiremezler. Yalnız başlarına sorumluluk almak gözlerini korkutabilir. Aşırı derecede kaybetme, yalnız kalma korkusu içindedirler. Yaşadıkları ilişki bittiğinde hemen yeni bir ilişki arayışına girerler ve bu kişiler genelde kendilerinden daha baskın kişiler olmaktadır. Bu sebeple de boyun eğici ve özgüvensiz olmaktadır (Solmuş, 2013, s. 416).

Bağımlı kişiler kendilerine ve yeteneklerine güvenmezler. Bu sebeple önemli işlere girişmezler. Bu tarz konularda direnç gösterir ve mümkün olduğunca uzak dururlar. Stres olduğu zamanlarda öylece kalır ve birilerinin onun adına karar vermesini ve onu yönlendirmesini beklerler. Girişimci bir kişilik yapısına sahip değildirler. Bağımsız hareket edemez bu yüzden de liderlik yetenekleri gelişmemiştir (Solmuş, 2018, s. 21).

Bağımlı kişiler her türlü yalnızlıktan çekinirler. Başkalarına o kadar bağımlı bir yaşam sürerler ki kaybedecekleri statüleri de olsa kimlikleri de olsa hepsinin bedelini ödemeye hazırdırlar. Bağımlı kişiler ihmal edilmekten, terk edilmenin getirmiş olduğu dışlanma ve yalnız kalmaktan korkarlar. Fakat bir yuva kurmak konusunda da yetersizlik yaşarlar

Atacakları her adım için ya da verilecek herhangi bir karar için başkalarından gelecek olan nasihate ihtiyaç duyan bağımlı kişilikler her ne kadar doğru olmasa da kendi fikirleriyle uyuşmasa da karşıdan gelen yorumları koşulsuz kabul etmektedirler. Çünkü onaylanmama ve onların desteğini kaybetme korkusunu yaşamak istememektedirler (Gençer, 2018, s. 216).

2.1.3.3. Obsesif kompulsif kişilik bozukluğu (OKKB)

Sosyal bir varlık olan insanlar toplumda var olmak için belirlenmiş bazı kurallara uyum sağlamak zorundadır. Obsesif kompulsif kişilik bozukluğu olan kişiler belirlenmiş olan bu bireysel ve toplumsal kurallara uyum sağlamakta sıkıntı yaşarlar. Bu kişiler yapmış oldukları süregelen, takıntılı davranışların bilincindedirler fakat buna karşı koyamamaktadırlar. Genellikle ergenlik dönemi ya da genç yetişkinlik döneminde ortaya çıktığı söylene de yaşamın her döneminde görülme riski olan bir bozukluktur. Bu bozukluğun kadınlarda erkeklere oranla daha fazla görüldüğü bilinmekte ve geçmişte yaşanan olumsuz durumların bu bozukluğa sebep olabileceği belirtilmektedir (Ak, 2022, s. 195).

Her ne kadar isimleri benzer de olsa obsesif kompulsif kişilik bozukluğu (OKKB) ile obsesif kompulsif bozukluk (OKB) aynı rahatsızlıklar değildir. Okb'si olan birinde Okkb olma ihtimali yüksektir fakat okkb'de diğer kişilik özellikleri daha net bir şekilde kendini göstermektedir (Willson, 2019, s. 49).

Okkb uzun süreli, kuralları net ve uyumsuz bir kişiliği temsil eder. Bu duruma ise kişinin kontrolcü, mükemmeliyetçi ve titiz davranışları sebep olur. Plan ve program önemlidir. Yapılacak işler önceden titizlikle ayarlanır gerekirse listelenir. Tüm bunlar kişinin hayatın akışına ve kişinin sorumlulukları üzerinde kurmaya çalıştığı kontrol gücünü oluşturur. Okb ise kişinin zihninde oluşan tekrarlayıcı düşüncelerin ya da dürtülerin kişinin engel olamadığı tekrarlayan davranışlara dönüşmüş olduğu zihinsel bir bozukluktur. Aradaki fark şudur ki okkb si olan kişinin yapmaya çalıştığı iş abartılır fakat kişinin hayatına önemli derecede engel olmaz ve zarar vermez. Durum artık kişilik haline gelmiştir. Okb de ise kişi yapmak istediği iş için tüm gününü ayırabilir. İçinde bulundukları durumun doğru olmadığına bilincindedir ve durum kişiye zarar verebilmektedir (Niemiec, 2015, s. 463-465). Yani okkb günlük ritüelleri içermez. Daha genel olarak bir kişilik tipini tanımlar. Kendini ve çevresini kontrol etmek temel amaçlarıdır. Esnekliğe tahammülleri yoktur ve o an yapmaları gereken bir iş varsa hobilerini ve arkadaşlıklarını geri plana hiç düşünmeden atabilirler (Davison, 2018, s. 99-100).

Okkb'nin belirtileri şu şekildedir;

- Kişi yapmakta olduğu işin detaylarına öylesine takılır ki asıl amaç çoktan unutulmuş olur.
- Belirlemiş olduğu net kurallar karşılanmadığı takdirde hiçbir işi tamamlamaz.
- Ekonomik anlamda bir sıkıntı yaşamıyor olsa bile işine aşırı düşkündür ki bu sebeple de sosyal çevresine zaman ayıramaz.
- Toplumsal baskının dışında ahlak, etik gibi durumlar fazla önemlidir.
- Maddi ya da manevi bir anlam taşımasa da eski, önemsiz hiçbir eşyayı atamaz.
- Belirgin katı kuralları olduğundan başkalarıyla çalışma arkadaşlığı yapamaz.
- Genel olarak cimridir. Yaşanabilecek herhangi olumsuz bir duruma karşı parayı istiflemeyi tercih eder (Wade, 2018, s. 35).

Okkb'li kişilerin yaşadıkları temel çatışmalar kendilerini çaresiz ve yetersiz hissetmeleridir. Diğer insanlar onların gözünde fazla rahat, yetersiz, vurdumduymaz kişilerdir. Bu kişilerin zihinlerindeki temel şemaları net ve değişmez kurallardır. Bu kuralların dışına çıkılması kişide sıkıntıya yol açmaktadır. İnsanları yaptıkları işe göre tanımlarlar. Yapılan iş ne kadar özenli ve iyiye o kişi o kadar iyidir yorumunu yapabilirler. 'Yaptığım işte plan program olmazsa, başarılı olamam, kontrolü kaybederim. Yaptığım küçük bir hata çok büyük sorunlara sebebiyet verir ve bu durum

beni mahveder. Yaptığım işte başarısızsam bir insan olarak da pek önemli değilimdir' gibi işlevsel olmayan düşüncelere sahiptirler. Yaptıkları tipik davranışlar arasında ise hem kendilerine karşı hem de başkalarına karşı aşırı kontrolcülük yer alır. İnsanları çok fazla eleştirir ve yapılan her şeyi değerlendirme eğilimi içerisindedirler (Altunoğlu, 2018, s. 118-119).

2.2.Sinemada Kişilik Bozuklukları

Sinema, gerçek yaşamın öğelerini sanatsal yollarla işleyip, duygu ve davranışları en ince ayrıntısına kadar aktarabilmektedir. Bu sebeple, çeşitli teknikler kullanılarak farklı konular ele alınmaktadır. Bu yönüyle de diğer sanat dallarından ayrı bir konumda yer almaktadır. Özellikle çeşitli fiziksel aktarım olanakları sayesinde en etkili iletişim araçları arasında gösterilmektedir. Davranış ve duyguları bu denli gerçeklikle yansıtan sinema sanatının psikoloji ile yollarının kesişmesi kaçınılmaz olmuştur. 20. Yüzyılda kendini göstermeye başlayan psikoloji, sinemaya işlenen tema ve karakterlere yön verme konusunda katkı sağlamıştır. Hollywood başta olmak üzere diğer dünya sinemasında korku, gerilim ve komedi türlerinde işlenen konu ve karakterler oluşurken kullanılan psikolojik öğeler, sorunlu kişilerin sinemada doğru şekilde işlenmesine yardımcı olmaktadır (Kotan, 2022, s. 11).

Sinema ve psikoloji, birbirinden bağımsız iki ayrı dal olarak gelişmiş ve zaman içerisinde birbirlerine katkı sağlamışlardır. Sinema, psikolojik bozuklukları bünyesinde daha fazla barındırarak, bu hastalıklar hakkında insanların bilinçlenmesini sağlamaktadır. Bu durum hem sinemaya konu çeşitliliği sağlamakta hem de izleyicilerin bu tarz rahatsızlıklar hakkında bilinçlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca hastalıklı bireylere nasıl davranılması gerektiği hakkında da filmler oldukça yarar sağlamaktadır (Öner, 1989, s. 727).

Filmler bu anlamda toplumdaki zihinsel rahatsızlıklara karşı algıyı şekillendirmede oldukça önemli rol oynamaktadır. İlk zamanlarından bu yana kişilik bozukluğu tanısı almış kişiler şiddet yanlısı, tehlikeli ve katil olarak tasvir edilmişlerdir; psikiyatrlar, psikolog ve hasta bakıcılar ise sorumsuz, kibirli ve acıma duygusundan yoksun kişiler olarak verilmiştir. Bunların aksine *A Beautiful Mind (Akıl Oyunları)* filminde olduğu gibi, zihinsel rahatsızlığa sahip kişiler ve bu alanda çalışan

profesyoneller daha sempatik ve anlayışlı bir bakış açısıyla da ele alınabilmektedir. (Niemi, 2015, s. 29).

Sinema sektöründe özellikle 21. Yüzyıl ve sonrasında kişilik bozuklukları çerçevesinde sayısız film ortaya çıkmıştır. Filmlere en fazla konu olmuş bozukluklardan biri olan antisosyal kişilik bozukluğu, cinayet ve şiddet içerikli birçok filmde gösterilmektedir. Bunlara örnek olarak, *Henry: Portrait Of A Serial Killer* (1986), *The Silence of the Lambs* (1991), *Reservoir Dogs* (1993), *Born Killers* (2005) gibi filmler gösterilebilir. Akıl hastalığı ve psikolojik bozuklukların temelindeki hastalık olarak dissosiyatif kimlik bozukluğu gösterilmektedir. Bunun *Primal Fear* (1996), *Sybil* (2007) filmleri gibi çokça örnekleri bulunmaktadır. Aslında bu bozukluğa örnek gösterilebilecek en iyi filmlerden birisi de Alfred Hitchcock'un sinema tarihinin enleri arasında olan *Psycho* (1960)'su bulunmaktadır. Film daha çok şizofren bir psikopat kategorisinde gösterilse de aslında çoklu kişilik bozukluğuna sahip bir karakteri konu edinmektedir (Jensen, 2013, s. 421-422). Dissosiyatif kimlik bozukluğu kişilik bozuklukları kategorisinde yer almamaktadır. Ancak bu bölümde değinmemizin en temel nedeni film yapımcılarının en fazla ilgi duyduğu ve konu edindiği ruhsal hastalıklardan bir tanesi olmasıdır.

Mental hastalıklar üzerine çekilen filmlerin çoğunda karakterler hastalığa dair bir uzman yardımı alınmadan, bilinçsizce oluşturulmaktadır. Bu sebeple senarist filmde işlenen her cinayet ve suç eğilimini kişilik bozukluğu olan karaktere yüklemektedir. Bu durum tüm sinema sektöründe olduğu gibi Hollywood sinemasında da bu şekilde sergilenmektedir. Hollywood, gerçeklikten uzak ve aynı zamanda Oscar odaklı filmler çekmektedir. Örneğin gerçek yaşamda kişilik bozukluğuna sahip bir bireyin kısa sürede iyileşme göstermesi imkansızken, bir Hollywood filminde bu bozukluğa sahip karakterin aşık olması sonucu mucizevi bir şekilde iyileştiği görülmektedir. Bu durumun sayısız örneği bulunmaktadır (Hasbay, 2021, s. 24).

Genel olarak bakıldığında sinema için iki tür kişilik bozukluğu tasviri bulunmaktadır. Bir kısım filmler, hastalığa sahip bireyleri sevecen, yumuşak görünümlü, uysal bir kişilik olarak tasvir ederken, diğer filmler ise şiddet, terör bağlantılı ve suç ile ilişkili kişilik tasvirlerini sunmaktadır. Aslında bu durum üzerinden değerlendirildiğinde sinema, diğer kişilik bozukluklarını senaryoya uygun olması açısından birbirine karıştırmakta ve filmlerin bilimsel olarak analiz edilmesini imkansız hale getirmektedir (Poseck, 2006, s. 81).

Psikoloji öğelerini doğrunun dışında sunan ve bu durumun ciddiyetini göz ardı eden birçok film yapımcısı hala bu tarz filmler üretmeye devam etmektedir. Tüm bu ısrarın asıl sebebinin ise oluşturdukları karakter yaşamlarının filmlere yansıtılmasında kullanılan yollardan biri olan olay örgüsüne yatkınlığı olarak göstermeleridir. Bu anlamda oluşturulan olay örgüsü, özellikle insani duygulara hitap etmesi açısından güçlü, duygusal uyaranlar açısından oldukça kalabalık bir şekilde tasarlanmaktadır (Beachum, 2010, s. 20).

İzleyiciye filmde bahsedilen ruhsal bozukluğu ifade etmenin bir diğer yolu ise karakter oluşumudur. Özellikle ruhsal bir bozukluğu konu alırken mekan ve diğer teknik durumların dışında o ruhsal durumu ortaya çıkaracak olan karakter bir önceliğe sahiptir. Bir karakterin yüzüne baktığımızda onun kişilik halleri, ruhsal sorunları, duyguları ve niyetiyle ilgili fikirler oluşturulur. Aslında en iyi duygu aktarımı sözcüklerden ziyade yüz ifadeleri ile verilmektedir. Örnek olarak çekingen kişilik bozukluğuna sahip bir karakteri anlatan *Amelie (2001)* filmi gösterilebilir. Öncelikle kullanılan yakın çekim teknikleri, karakterin mahcubiyetini, utangaçlığını ve duygularını kolaylıkla aktarabilmektedir (Niemi, 2015, s. 34).

Aynı zamanda film yapımcısı izleyicide güçlü ve baskın duyguları oluştururken öznel fantazileri de kullanmaktadır. *As Good As It Gets (1997)* adlı filmde Melvin karakteri yalnızca obsesif-kompulsif bozukluğuna (OKB) sahip değildir. Karakterin bu kişilik bozukluğunun dışında homofobik, kadın düşmanı, ırkçı, hayvanlardan hoşlanmayan bazı baskın duyguları da bulunmaktadır. Böylelikle aynı duygulara sahip izleyiciler filmde daha fazla etkilenmektedir (Oestrich, 2015, s. 174).

Kişilik bozukluklarını konu eden filmlerin geneline bakıldığında yönetmenin, karakterin içinde bulunduğu zihinsel veya kişilik bozukluğunun kahramanın başa çıkması gereken bir engel olarak sunması bilinen bir durumdur. Bu bağlamda bakıldığında olay örgüsü ve filmin en belirgin noktaları karakterin dışında gerçekleştirilir. Yönetmen izleyiciyi tatmin edecek bir son için karakterin yaşadığı zihinsel sorununun ve kişilik bozukluklarının gerçeklerini göz ardı etmektedir. Bu duruma örnek olarak, *White Oleander (2002)* filminde kendi çıkarlarını düşünen narsisist bir anne olan Ingrid Magnussen'in, filmin sonunda tamamen karakterinin dışında hareketler sergileyerek özgürlüğüne veda etmesi gösterilebilir (Haycock, 2016, s. 12).

Genel çerçevede değerlendirildiği zaman aslında eğlence sektörüne hizmet eden bir sinema filminin suç ve şiddet tasvirlerini kullanırken ruhsal veya kişilik bozukluğu olan insanları aşağılamak ya da dışlamak adına bir karakter oluşturması pek olası bir durum değildir. Fakat niyet ne olursa olsun ortaya çıkan tasvirlerde bir damgalama olduğu aşikardır. Ayrıca yapılan bu tasvirlerin olumsuz yönlerinden en önemlisi de bir katilin ya da suçlunun suçunun bir sebebe yani bir hastalığa bağlanıyor olmasıdır (Olson, 2021, s. 4-5). Filmler damgalama açısından oldukça önemlidir. Bu durum popüler olmalarının ya da kültürel açıdan zengin olmalarının dışında izleyiciyi hem duygu hem de bilgi açısından oldukça etkiliyor olmasından kaynaklıdır (Ruesch, 2023, s. 161).

Tabi ki kişilik bozukluğuna sahip bireyi konu alan her filmde karakter, şiddet yanlısı ya da suçlu olarak verilmemektedir. Bazen zararsız fakat ahlaki açıdan toplum huzurunu bozan kişiler olarak da tasvir edilebilmektedir. Örnek olarak *One Flew Over The Cuckoo's Nest* (1975) filmi verilebilir. Filmde hırçın ve özgür ruha sahip bir karakter bulunmaktadır ve kişilik bozukluğu burada kaba, bencil, umursamaz davranışlar ile bütünleştirilmiştir (Tüysüz, 2020, s. 47).

2.2.1.Amerikan Sinemasında Kişilik Bozuklukları

Amerikan sineması, dünya sineması içinde kaliteli işlere imza atan, gişe filmleri ve sömürgecilik gibi farklı konular açısından eleştirilse de hala sinema sektöründe üstünlüğünü korumaktadır. Amerikan sineması kültür, din, tarih gibi insan odaklı konuları işlemesinin yanında anormal insan psikolojisi konusuyla da birebir olarak ilgilenmektedir. Bilindiği üzere Hollywood sinemasında her daim süper güçlere sahip, muhteşem ve her yönüyle kusursuz diyebileceğimiz bir Amerikalının bütün dünyayı etkisine alabileceği narsisist karakterleri işleyen filmler çekilmiştir (Solmuş, 2018, s. 11).

Hollywood, kişilik bozukluğuna sahip karakterleri Amerikan izleyicisinin kültürel beklentilerine ve Amerikan tarihi çerçevesinde şekillendirmektedir. Aynı zamanda karakteri sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan belirli kalıplara oturtmakta ve baskıcı bir şekilde tasarlamaktadır (Heath, 2019, s. 5).

Karakter odaklı filmlerin özellikle Hollywood yapımı olanlarının hemen hepsi kişilik bozukluklarının vermiş olduğu kişiliğin sakin yapısına değil, daha çok hırçın ve

şiddetli yapısına odaklanmaktadır. Kriz nöbetleri, şiddet patlamaları, iç çatışmalar gibi durumlar uzun zamandır türün en önemli malzemesi haline gelmiştir (Packer, 2017, s. 23).

Kişilik bozukluğuna sahip film karakterlerinin çoğu bir hastalığının olduğunu kabul etmez ve psikolojik bir destek almaktan kaçınır. Aynı zamanda bu durum bu tür bozuklukların çoğunun tipik özellikleriyle tutarlı bir durumdur. Örneğin, Amerikan yapımı *Taxi Driver* (1976) filmi, sosyal açıdan kabiliyetsiz, dış dünyaya neredeyse kapalı bir ev hayatı olan, paranoid düşüncelere sahip yalnız bir karakter olan Travis'i konu edinmiştir. Travis, sürekli bir siyasiyi öldürme fikriyle kafasını meşgul etmektedir. Bununla birlikte varoluşsal sorunlarla başa çıkmaya çalışmaktadır. Bu durum karakteri rahatsız etse de bunun bir hastalık ya da bir kişilik bozukluğu olduğunu dile getirmemektedir (Hyer, 1988, s. 201). Kişilik bozukluğunun tutarlı bir tasvirini sunan bir diğer örnek ise Martin Scorsese'nin 2004 yapımı *The Aviator* filmidir. Film, OKB (obsesif kompulsif bozukluk)'den muzdarip bir adam olan Howard Hughes'in biyografisini anlatmaktadır. Hughes karakteri OKB'nin tam tasviriyle karşımıza çıkmaktadır. Değişmeyen ve süregelen tavırları, el yıkaması, kelime tekrarları, kurallara takıntılı bir şekilde bağlı kalması gibi özellikleriyle bozukluğu yansıtmaktadır. Aynı zamanda Hollywood'un bilindik karakter tasviri olan zenginlik, yakışıklılık, karizma ve başarısıyla Hughes, narsistik kişiliği de temsil etmektedir. Filmin geçtiği dönem sebebiyle Hughes, bu takıntılarına ve sıkıntılarına neden olan hastalıktan bir haberdir (Indick, 2006, s. 110).

Amerikan sinemasında kişilik bozukluğunu konu alan filmler genellikle korku ve gerilim türünde olmaktadır. Bu bağlamda bozukluğa sahip karakter türün yapısına uygun olarak suçlu, katil kısaca tehlikeli bir deli olarak tasvir edilmektedir. Bu karakterler çoğunlukla filmin başrolündedir ve genellikle iyi ya da kötü olarak etiketlenmektedir (Hancıgaz, 2020, s. 327).

Özellikle korku filmlerinde psikolojik bir bozukluğa sahip karakterlerin daha çok suç veya cinayet işleme eğilimine sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu şiddete meyilli karakterler filmlerde, bipolar bozukluk, narsistik kişilik bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğu gibi çeşitli psikolojik bozuklukları temsil etmektedir. Aslında kişilik bozukluğuna sahip insanlar kötü, şiddet yanlısı ya da katil değildir. Fakat Hollywood da dahil olmak üzere sinema sektöründe kullanılan yanlış tasvirler

izleyicinin kişilik bozukluğuna sahip insanlar hakkındaki düşüncelerini olumsuz yönde etkilemektedir (Edwards, 2023, s. 46).

Hollywood'da bir kişilik bozukluğuna sahip film karakteri, dramatik etkiyi artırmak adına duyguları en uç noktalarda yaşar. Öfkeyle şiddete başvurur, derin üzüntüler hisseder ve içindeki baskılanmış duyguları etrafına zarar vererek ortaya çıkarır. Bu durum bozukluğa sahip gerçek kişilerin temsillerine rağmen filmlerde işlenir. Ayrıca bu karakterler gerçek insanların maruz kaldığı kontrol ve baskı kalıplarıyla da karşılaşır (Heath, 2019, s. 1).

2.3.Suçlu Kişilikler: Katilin Sinemadaki Tasviri

Bilim insanları ve teorisyenler uzun yıllardır suçluların kişiyi suça iten motivasyonlarını ve işledikleri suçun doğasını incelemişlerdir. Özellikle şiddet içeren ağır suçları işleyen ve sonrasında pişmanlık duyulmayan suçları anlamak oldukça zor olmuştur. Bazı suçlar kafa karıştırıcı, anlaşılması zor ve kaynağı belli olmayan suçlardır. Bu gibi suçlar üzerinde çalışmak zordur çünkü bu gibi suçları işleyen kişiler olağandışı her türlü riski göze almış demektir (Helfgott, 2013, s. 3).

Birçok farklı suç vardır fakat içlerinde en ciddi ve telafisi olmayanı kasıtlı olarak birinin hayatına son vermektir. Adam öldürmek bir diğer deyişle cinayet işlemek bütün kültürler için en yüksek şiddet ve saldırganlık göstergesidir (Mat, 2018, s. 2). Türk Ceza Kanunu'nda 'kasten öldürme' suçu, 'kişilere karşı işlenen suçlar' başlığında 'hayata karşı işlenen suçlar' bölümünde düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanunu'na bakıldığında katil veya cinayet kelimelerine rastlamak pek mümkün değildir. Bu kelimelerle daha çok günlük hayatta karşılaşılmaktadır. Genel olarak katil kelimesinden öldürme eylemini yani cinayeti gerçekleştiren kişi olarak bahsedilmektedir (Akyüz, 2022, s. 7).

Cinayet, toplumsal olarak en ciddi ve şiddetli suç olarak değerlendirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl on binlerce insan hayatını kaybetmektedir. Resmi veriler, ülkede her 35.6 dakikada bir cinayet işlendiğini göstermektedir. Cinayetler çoğunlukla ateşli silahlar ile gerçekleştirilse de, çeşitli diğer araçlarla da işlenebilir; bu araçlar arasında yumruk, el, bıçak, zehir, bomba ve sopa bulunmaktadır. Cinayeti işleyen ve onların kurbanları toplumun farklı kesimlerinden çıkabilir. Ancak bazı gruplar, özellikle aile bireyleri, yakın çevredekiler, gençler, iş arkadaşları,

azınlıklar ve suç oranının yüksek olduğu bölgelerde yaşayanlar, cinayet suçlarına daha yatkın olabilmektedir (Flowers, 2013, s. 3).

Peki bir katil neden cinayet suçu işler? Aslında cinayet sadece bir suç değil aynı zamanda toplum için ciddi bir problemdir. Bir katili cinayet işlemeye iten birden çok sebep sıralanabilir. Cinayet sebebi olarak katilin toplum tarafından da normalleştirilmiş olan kişinin mizaç özellikleri ‘öfkeli ve kıskanç olması gibi’ kasıtlı cinayet sebeplerinden biri olabilirken, katilin anlaşılabilir bir zihinsel bozukluğa sahip olması diğer bir sebep olarak belirtilebilir. (Taylor, 2021, s. 10).

Aslında bakılırsa bir insanın öfkeyle bir cinayet eylemini gerçekleştirmesi sorgulanabilecek bir durumdur. Öfke duygusuyla o an bir insanı öldürme arzusu oluşsa da bu dürtüsüne engel olabilen, bu duygunun önüne geçebilen kişiler de vardır (Harmening, 2014, s. 3). Her ne kadar katillerin işledikleri cinayetlerin sebebi olarak öfke, kıskançlık gibi duyguları öne sürülse de aslına bakıldığında bu duyguların akla meydan okuması mümkün görülmemektedir. Ayrıca çoğu cinayet planlı olarak gerçekleşmektedir. Öncelikle katil belli bir plan dahilinde silah edinerek kurbanını en korunaksız zamanında öldürmektedir. Bu ve bunun gibi karmaşık cinayetleri gerçekleştiren katiller psikopat olarak değerlendirilse de çoğunluğu böyle olmamaktadır (Buss, 2006, s. 15).

Psikopati doğuştan var olanı vurgulamak için kullanılmaktadır ayrıca biyolojik ve psikolojik özellikleri temsil etmektedir. Psikopatlar her ne kadar nüfusun %1’ine denk gelse de suçların %50 si psikopatlar tarafından işlenmektedir. Duygusal yönden acımasız kişilerdir, aynı zamanda şiddete meyilli ve saldırgan davranışlarda bulunurlar. Bunlara rağmen katil kimliğinin oluşmasında psikopati durumu tek başına cinayet işlemek için yeterli olmamakla birlikte bir kişilik bozukluğuyla birleşmiş olması muhtemeldir. Katillerin vaka geçmişleri incelendiğinde tanımlanan kişilik bozuklukları çoğunlukla narsisistik, borderline, antisosyal, şizoid ve histrionik kişilik bozuklukları olmuştur (Fox, 2018, s. 95). Örneğin bazı katiller birinin canını almanın ya da onu bağışlamanın kendine özgü bir güç olarak görüp kendilerini Tanrı olarak görmektedirler. Bazıları ise kendi gözünde kötü olarak tanımladığı insan tiplerini ortadan kaldırmanın dini bir görev olduğuna inanmaktadır. Böyle katiller kendilerine hayrandırlar ve her şeyden üstün olduklarına inanmaktadırlar. Genellikle bu tür katiller hem psikopat hem de narsisistik kişilik bozukluğuna sahiptirler (Ramsland, 2006, s. 22).

Ruhsal bozukluğa sahip çoğu katil ise katı inançlara sahiptir. Örneğin bir cinayet işleyen bazı katillerin, öldürme eylemini gerçekleştirirken bir liderin, Tanrı ya da şeytanın kulağına fısıldayarak öldür emri verdiğini ve bu emre uymanın gerekli olduğuna dair inançları vardır (Stone, 2017, s. 34).

Toplumun çoğunlukla korktuğu en önemli konulardan birisi de akıl hastalığını kullanarak bir katilin işlediği cinayetten kolaylıkla sıyrılmasıdır. Bazıları gerçekten suçlu sayılamayacak kadar hastayken bazıları ise bunu savunma olarak kullanacak kadar zekidir. Bunun ayrımını yapmak ciddi anlamda zordur. Böyle durumlarda ise bu katillerin sorumluluğunu hastaneler almaktadır (Ross, 2013, s. 13).

Bazı katiller, birini öldürmekten zevk alarak bu eylemi sistematik bir şekilde gerçekleştirirler. Seri katiller, tanımların ötesinde bir tehlike arz ederler ve birden fazla kişiyi belirli bir süre içinde öldüren kişilerden daha fazlasıdır. Toplumda büyük bir korku yaratarak güvenlik hissini sarsarlar ve insanları ani ve korkutucu ölüm düşüncesiyle rahatsız ederler. Bu kişiler, normal insan davranışlarının ötesinde sapkın hareketler sergilerler (Lewis, 2009, s. 7).

Seri katiller genellikle kurbanlarını kendi amaçları doğrultusunda birer araç olarak kullanırlar. Bu kişiler, kurbanları üzerinde güç ve kontrol sahibi olduklarına kendilerini ikna ederler. Çoğu zaman, bu tür katiller geçmişlerinde istismar, terk edilme veya psikolojik sorunlar yaşamış bireylerdir. İşledikleri cinayetlerde, utanç veya pişmanlık hissetmeden hareket ederler. Ayrıca, suçlarından kaçmak için eylemlerini meşrulaştırmaya çalışırlar (Harmening, 2014, s. 6).

Seri katiller genellikle acımasız bir canavar şeklinde tanımlanırlar, ancak bazıları şeytani bir varlık veya psikopat olarak da bilinir. Dışarıdan bakıldığında normal ve sağlıklı bir birey gibi görünebilirler, fakat davranışları bu izlenimin tam tersidir. Seri katillerin kurbanlarını öldürme motivasyonları genellikle öldürmekten haz alan sapık bir zihniyete sahip olmalarıdır. Genellikle kurbanlarıyla kişisel bir bağlantıları veya anlaşmazlıkları yoktur; sadece kendi içsel dürtüleri ve güdülerini doğrultusunda hareket ederler ve tanımadıkları kişileri hedef alırlar. Kurbanlarını tanımadıkları kişiler arasından seçmeleri, yakalanmalarını da zorlaştırır (Vronsky, 2004, s. 9-10).

İnsanlar, cinayet işleyen psikopatlara her dönemde ilgi göstermiştir ve her yeni kitle iletişim aracı ortaya çıktığında, bu ilgi bu araçlarla tatmin edilmiştir. Öncelikle

radio yayınları popülerleştğinde, dinleyiciler Arch Obler'ın *Lights Out* gibi programlarını büyük bir merakla takip etmiştir. Daha sonra sinema filmlerinin icat edildiği ilk dönemlerde, korkunç katiller ekranlarda yer almaya başlamıştır. Fazlasıyla ilgi gören bu tür filmler Jonathan Demme'nin *The Silence of The Lambs* filminin büyük ticari ve eleştirel başarısıyla daha da popüler hale gelmiş ve özellikle Hollywood, bu türde birçok etkileyici ve genellikle hızla unutulmuş katil filmleri üretmiştir (Schechter, 1997, s. 187).

Ayrıca sinemada özel efektin kullanıldığı katil temalı ilk film sahnesi, Thomas Edison'un 1895 tarihli kısa filmi *The Execution of Mary, Queen of Scots*'ta bir aktörün başının kesilmesi sahnesidir. Bu psikopat katil figürünün sinema tarihine tam olarak ne zaman girdiği tartışmalıdır. Bazı araştırmacılara göre, 1920 yapımı *Dr. Caligari'nin Muayenehanesi* filminin kısmen gerçek bir pedofili cinayetinden esinlendiğini ve bu türe öncü olduğunu öne sürmüşlerdir. Filmde karakterlerin ruhsal durumları öne çıkmış ve korku türü için yeni teknikler sinemaya girmiştir (Schechter, 2004, s. 387).

1970'lerin sonlarından 1990'ların başlarına kadar, film yapımcıları dünya çapında film stüdyolarıyla iş birliği yaparak, gerçek hayatın trajik olaylarına dayanan projelere giderek daha fazla ilgi göstermeye başladı. Bu dönemde, özellikle katiller, toplu cinayetler, seri katiller ve kanun kaçakları gibi konulara odaklanan projelere yoğun bir şekilde destek verildi. Yapımcılar, izleyicilerin psikopat katillere ve ahlaki çöküş yaşayan karakterlere duyduğu ilginin farkına vardılar. Bu nedenle, cinayet ve psikolojik suç temalı filmler üretmeye yöneldiler. Filmler genellikle bu katilleri, insanlıkla pek ortak noktası bulunmayan veya duygusal bağları olmayan canavarlar ya da psikopat manyak olarak tasvir ediyordu. Aynı zamanda, çoğu yapımda bu katillerin davranışlarının nedenleri üzerine de duruluyordu (Edwards, 2020, s. 3).

Korku, psikolojik gerilim ve polisiye türlerinde sıkça karşılaşılan katil figürü, özellikle "deli katil" teması, ilk dönem filmlerinden bu yana güçlü ve yaygın bir tasvir olmuştur. Alfred Hitchcock'un ünlü gerilim filmi *Psycho* ile cinayetleri çoğunlukla sadece delilikle açıklanan psikotik katillerin tasvirine dair yeni bir dönem başlamış ve bu türde istikrarlı bir psikopat katil film akışı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bu tür psikopat katil figürleri, "slasher" filmleri olarak bilinen ve genellikle devam filmleriyle genişleyen serilere yol açmıştır (Wahl, 1995, s. 42-43).

Yaratılan bu psikotik katiller çoğunlukla antisosyal kişilik bozukluğu özellikleriyle betimlenir ve karakteri daha çok psikopat ya da sosyopat olarak öne

çıkartır. Bu betimlemeler ile sinemanın ünlü örneklerinden olan *Kara Şövalye* ve *Kuzuların Sessizliği* gibi yapımlardaki seri katil karakterleri olan Joker ve Jame Gumb bu bozukluğun en iyi örneklerindendir. Bu karakterler başkalarını önemsemeden ve sosyal kuralları ihlal etme eğilimleriyle izleyiciye korku salarlar. Bu karakterler yasalara karşı gelme ve suç eylemini tekrar tekrar yapma gibi özelliklerle öne çıkar, özellikle üzerinde durulduğu antisosyal davranışları, onları sadece kötü değil, rahatsız edici birer varlık yapar. Bazı toplu katiller, işyeri veya okul saldırganları gibi hızla insan öldüren katiller bu durumun gerçekliğinde zihinsel olarak bir kopukluk yaşarken, bir kişilik bozukluğuna sahip seri katiller ise, eylemlerinin yanlış olduğunu bilerek, pişmanlık duymazlar ve işledikleri suçları saklamaya çalışırlar. Bu tür katiller birçok filmde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, *İhtiyarlara Yer Yok* filminde Anton Chigurh, kurbanlarına karşı pişmanlık duymadan acımasız bir katil olarak tasvir edilirken; *Kara Şövalye*'de Harvey Dent, insan hayatını yazı tura ile belirleyen bir karakter olarak karşımıza çıkar (Heath, 2019, s. 30).

1980'lerden sonra ise genellikle seri katiller filmlerde çok çeşitli biçimlerde tasvir edildi. Bu karakterler arasında bazen Patrick Bateman gibi, toplumsal normlara uyan ve tüketime düşkün bir narsist olarak gördüğümüz tiksindirici figürlerle karşılaşılabilir. Bazen ise Dexter Morgan gibi, "bıçaklı şövalye" olarak karakterize edilen suç makinelerinin cazibesine kapılabiliriz. Son yirmi yılda, seri katil ve cinayet teması, *To Catch a Killer*, *Natural Born Killers*, *Se7en*, *Copcat*, *Fallen*, *Summer of Sam*, *The Bone Collector*, *American Psycho*, *Taking Lives*, *Disturbia*, *Funny Games* ve *The Killer Inside Me* gibi filmlerde yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Tabi ki bu tür sadece bu filmlerle sınırlı kalmamıştır (MacDonald, 2013, s. 3).

Sinema evreninde, beyaz perdeye yansıyan ve oldukça beğenilen birçok film, gerçek hayattaki seri katillerin hikayelerine dayanmaktadır. Örneğin, Alfred Hitchcock'un 1960 yapımı *Psycho* ve Tobe Hooper'ın *Texas Chainsaw Massacre* gibi filmler, seri katil Ed Gein'den esinlenmiştir. Patty Jenkins'in yönettiği ve Akademi Ödülü kazanan *Monster* filmi, Aileen Wournos'un yaşamını ve suçlarını ele alırken, David Fincher'ın *Zodiac*'ı ise 1960'ların sonlarında Kuzey Kaliforniya'da yaşayan kimliği belirsiz bir katilin öyküsünü anlatmaktadır. 20. ve 21. yüzyıllarda, seri katil figürü popüler kültür alanında önemli bir yer edinmiş ve bu tema, hem büyük hem de küçük ekranlarda yapımcılar tarafından sıklıkla işlenmiştir (O'Callaghan, 2023, s. 18-19).

21. yüzyıl boyunca bu psikopat katiller izleyiciyi büyülemeye devam etmiştir. Yüzyılın özellikle sadist seri cinayetlerin en popüler örneklerinden biri olarak Saw serisi öne çıkmaktadır. Seri 2004'teki başlangıcından itibaren, Jigsaw'un kötülüğünün ve acımasızlığının kaynağının bir beyin tümörü olduğunu ve intikam için sorunlu bulunduğu kurbanlarını rastgele seçtiğini anlatmaktadır. James Wan, ilk filminde David Fincher'ın *Se7en* filmindeki John Doe karakterinin işlediği cinayetlerden esinlenmiş, katilin psikolojik oyunları daha detaylı işlenmiştir (McWilliam, 2014, s. 480).

Birçok katil temalı film, psikopat karakterlerin ün kazanmasına katkıda bulunuyor. Özellikle ünlü aktörlerin vahşi katil rollerini üstlenmesi, bu karakterlere adeta ihtişam ve insani yön katıyor. Örneğin, Charlize Theron'un "*Monster*" (2003) filmindeki Wuornos karakterini canlandırması, ona Oscar kazandırmıştır. Bu süreç boyunca karaktere ilgi ve sempati artmıştır. Bu tür roller, katil karakterlerin izleyicinin gözünde sempatik ve çekici görünmesine neden olabilmektedir (Fox, 2005, s. 7).

Seri cinayetlerin işlendiği filmlerde sıklıkla ahlaki çelişkiler görülür. Bunun nedeni ise katillerin hem canavar olarak kodlanıp aynı zamanda da geçmişinde istismar veya travma yaşadığına dair ipuçları verilmesi onların insani yönüne vurgu yapar. Bu çelişkiler, filme bir gerilim katarken izleyicinin bu katillere karşı bir sempati duymasını sağlar. Aslında bu durumun katillerin “doğuştan kötü” ya da “yaratılan kötü” gibi klişeleri yok ettiği de görülür. Ayrıca cinayet filmlerinde genellikle katilin kimliği ve psikolojisi çözülmez bir unsur haline gelir (Simpson, 2000, s. 11).

BÖLÜM III

FİLM ANALİZLERİ

Bu bölüm, çalışmanın örneklemini olan *American Psycho* (Amerikan Sapığı), *Monster* (Cani), *The Roommate* (Oda Arkadaşım) ve *Gone Girl* (Kayıp Kız) filmlerinin analizinden oluşmaktadır. Analize tabi tutulan filmler, kişilik bozukluğundan muzdarip karakterler katil kimliği üzerinden detaylı bir şekilde incelenmektedir.

3.1 American Psycho (Amerikan Sapığı) Film İncelemesi

3.1.1.Filmin Künyesi

Yapım Yılı: 2000

Yapım Yeri: ABD

Tür: Dram, Gerilim

Süre: 102 dk

Yönetmen: Mary Harron

Oyuncular: Christian Bale, Willem Dafoe, Jared Leto

Senaryo: Guinevere Turner

Yapımcı: Chris Hanley ve Edward R. Pressman

3.1.2.Filmin Özeti

American Psycho (Amerikan Sapığı), 27 yaşındaki genç ve zengin bir adam olan Patrick Bateman'ın yaşamını konu alır. New York'ta donanımlı bir yatırım şirketinde çalışan Patrick, dışarıdan lüks bir hayat sürmektedir. Aynı zamanda saygın bir çevre, şık restoranlar ve pahalı kıyafetler onun yaşamının bir parçasıdır. Ancak bu

ihtişamlı dış görünüşün arkasında, kimlik sorunları ve psikolojik bozukluklarla mücadele eden karanlık bir kişiliği vardır.

Film, bir restoranda şık yemek sunumlarının görüntüleriyle başlar. Patrick Bateman ve arkadaşları, günlük yaşamlarının bir rutini haline gelen lüks yemeklerini yerken aynı zaman da rutin sohbetlerine devam ederler. Görünürde sıradan bir yemek buluşması gibi görünse de aslında bu sahne, Patrick ve arkadaşlarının yüzeysel ve onlara göre sıra dışı olan dünyalarını görmemizi sağlar.

Daha sonra Patrick'in sabah bakım rutinlerini detaylı bir şekilde anlatmasıyla film devam eder. Patrick, dış görünüşüne aşırı önem verir ve çeşitli cilt bakım kremleri, maskeler kullanarak güne başlar. Her şeyin mükemmel olmasını isteyen, kontrolcü bir yapısı vardır. Daha sonra iş yerinde biraz zaman geçirir ve günün sonunda nişanlısı Evelyn ve arkadaşlarıyla lüks bir restoranda buluşur. Bu sahnede Patrick, etrafına küçümseyici bakışlarla bakar. Evelyn ile ilişkisi karmaşık olup, ona karşı herhangi bir sevgi hissetmez. Hatta aldatıldığının farkında olup içinde derin bir nefret barındırsa da bunu belli etmez.

Ertesi gün bir iş toplantısına katılır. Toplantıda, Patrick ve iş arkadaşları kartvizitlerini birbirlerine göstererek en iyi olduklarını kanıtlama yarışına girerler. Aslında bu durum her ne kadar yakın arkadaş gibi görünseler de aralarında bir üstünlük ve kıskançlık olduğunun kanıtıdır. Paul Allen'ın kartvizitinin hepsinden daha ihtişamlı ve üstün olması Patrick'i oldukça öfkelenendir. Öfkesini bastırmaya çalışsa da bunu yapamaz. O gece iş çıkışı ilk cinayetini sokakta karşılaştığı evsiz bir adamı bıçaklayarak işler. Ayrıca bununla yetinmez adamın köpeğini de ezerek öldürür. Burada Patrick'in şiddet eğilimi ve vicdan yoksunluğu ile karşılaşırız.

Sosyal hayatı çok hareketli olan Patrick katıldığı bir yılbaşı partisinde Paul Allen ile karşılaşır. Onunla bir akşam yemeği yemek için sözleşirler. Kendinden statü olarak daha yüksekte olan Paul'un tavırları ve konuşmaları Patrick'i oldukça rahatsız eder. Gecenin sonunda bir şeyler içmek için onu evine davet eder. Paul'ün konumunu kıskanan Patrick onunla alay etmeye başlar ve onu baltayla öldürür. Patrick'in ikinci cinayetini de soğukkanlılık ile gerçekleştirdiği gözlerden kaçmaz.

Paul ortadan bir anda kaybolunca gözler en son onunla birlikte olan Patrick'e çevrilir. Dedektif Donald Kimball Patrick ile görüşmek için onu ofisinde ziyaret eder. Konuşma boyunca oldukça soğukkanlı olan Patrick'in aslında içsel gerginliği fark

edilir. Bu olayın ardından evine iki seks işçisi davet eder. Onlar üzerinde bir üstünlük sağlayarak yönlendirir ve birlikte olurlar. Daha sonra sadist tarafı ortaya çıkar, onlara acımasızca işkence eder. Ertesi sabah yine dinç bir şekilde uyanan Patrick, arkadaşlarıyla yine bir yemek masasında buluşur. Bu sırada iş arkadaşı Luis ihtişamlı görünen kartvizitini gösterir. Bu durum Patrick'i kıskançlık krizine girmesine neden olur. Luis'i restoranın tuvaletinde boğmaya çalışır fakat Luis bunu romantik bir dokunuş sanarak aşkını itiraf eder. Bu itiraf karşısında Patrick şaşkınlık ve panik içinde geri çekilir.

Her anı dolu dolu geçen Patrick, bu kez gittiği barda yeni tanıştığı sarışın mankeni öldürür. Bunun ardından yine bir öldürme planı için sekreteri Jean'i yemeğe çıkmayı teklif eder. Yemek öncesi içki içmek için evine davet ettiği Jean'i tam bir çivi tabancasıyla öldürecekken bir sesli mesaj tarafından engellenir. Bu olay Patrick'in nadir de olsa gösterdiği bir merhamet tarafına denk gelir. Fakat sonraki gece öldürdüğü iki seks işçisi için merhameti yok olmuştur. Onlarla birlikte olduktan sonra acımasızca iki kadını da katleder.

Gittikçe kontrolden çıkan Patrick önce nişanlısını terk eder daha sonra ise birçok kişiyi öldürür ve bir otoparka kaçarken polisle çatışmaya girer. Artık yolun sonunda olduğunu fark eder ve avukatını arayarak her şeyi itiraf eder. Paul Allen'ı ve diğer birçok masum insanı öldürdüğünü söyler. Ancak avukatı, Patrick'ın sözlerini ciddiye almaz ve onu başka bir kişiyle karıştırır. Hayal ve gerçeklik arasında kaybolan Patrick neler olduğuna anlam veremez.

3.1.3.Patrick Bateman Karakterinin Kişilik Özellikleri

Patrick, zengin bir aileden gelen, iyi eğitilmiş, yakışıklı ve toplumun elit kesiminde yer alan bir adamdır. Düzenli olarak spor yapar, solaryuma gider, manikür yaptırır ve çok sayıda cilt bakım ürünü kullanır. Fiziksel görünümüne ve dış imajına fazlasıyla özen gösterir. Ancak, bu kusursuz görünen dış görüntüsünün altında oldukça karanlık ve tehlikeli bir karakter gizlenmektedir. Bir akıl hastası olan Patrick, bu hastalığı çok ileri düzeyde taşımaktadır. Mükemmel olmak gibi bir takıntısı olan karakter kendini herkesten üstün görmektedir. Hem kendi görünümünde hem de hayatının her alanında her şeyin kusursuz, kontrollü olmasına özen gösterir. Patrick, hem narsisistik hem de antisosyal kişilik bozukluklarının belirgin semptomlarını

taşımaktadır. Bu iki bozukluk, onun davranışlarını ve şiddet eğilimlerini anlamak açısından oldukça önemlidir.

Patrick, başkalarının duygularına ve acılarını asla önemsemez. Onlara zarar vermek ya da acı çektirmek onun için rahatsız edici değil, tam tersine keyif verici bir durumdur. Şiddet içeren eylemler, özellikle birilerini öldürme ve işkence etme, onun sadistçe bir zevk aldığını gösterir. Bazı cümlelerinden anlaşılır ki aslında hayatında bir anlam bulmakta zorlanır. Varoluşsal kimlik sorunları yaşadığı apaçık ortadadır.

Patrick Bateman, özellikle iş ilişkilerinde sürekli olarak kıskançlık ve rekabet içerisindedir. Hep en iyi olma, diğer erkeklerle kendisini karşılaştırma ihtiyacı duyar. Duygusal anlamda oldukça yüzeyseldir, ne duygusal ilişkilerinde ne de arkadaş çevresinde gerçek bir bağlılık hissetmez. Onun için insanlar değersiz ve yabancı birer figürdür, bu da empati yoksunluğundan kaynaklı şiddet eğilimlerini artırmasına sebep olmuştur. Dışarıdan bakıldığında toplumsal normlara uyan biri gibi görünse de, bu dış görünüşün altında karmaşık, sadist ve vicdan yoksunu bir kişilik saklanmaktadır.

Patrick'in en önemli özelliklerinden birisi de yalan söylemek ve insanları manipüle etmektir. Zor durumda kaldığında ya da günlük hayatında, karşısındaki kişilere kendisinin önemli biri olduğunu göstermek amacıyla çeşitli yalanlar söyler. Yalanları, çoğu zaman karşısındakinin dikkatini çekme veya üstünlük kurması içindir ve bu onun kendini daha güçlü ve değerli hissetmesini sağlamaktadır.

3.1.4.Narsisistik Kişilik Bozukluğu Bağlamında Patrick Bateman Karakterinin Değerlendirilmesi

Sinemada sıkça işlenen karakter bozukluklarından biri olan narsistik kişilik bozukluğu, Amerikan Psycho filminde Patrick Bateman karakteriyle etkileyici bir şekilde canlandırılmıştır. Narsisistik kişilik bozukluğu denilince akla gelen en temel semptomlar arasında kendini büyük görme, hayranlık duyulma ihtiyacı, başkalarının duygu ve düşüncelerine kayıtsızlık, eleştiriye kapalılık, empati eksikliği ve bunun sonucunda sosyal ilişkilerde yaşanan sorunlar sıralanabilir.

Patrick, dış görünüşüne fazlasıyla takıntılı olan narsisist kişilik bozukluğunun en belirgin örneklerinden birini sergiler. Kendine olan hayranlığı, filmin pek çok sahnesinde ve diyaloglarında net bir şekilde görülmektedir. Hayatı boyunca belki de duymaktan en zevk aldığı şey başkalarından aldığı övgülerdir. Bu övgüler onun

kendilik algısını besler ve kendini önemli hissetmesini sağlar. Özellikle şiddete eğilimi ve işlediği cinayetler, bu kişilik bozukluğuyla tamamen bağdaştırılabilir.

Patrick'in narsisist kişilik bozukluğunun en uç noktada sergilediği semptom “kendine hayranlık ve görünüşe takıntı”dır. Henüz ilk sahnelerde karşımıza sabah rutiniyle çıkan Patrick, kendine hayranlığını yaptığı bakımlarla göstermektedir. Sabahları özenle uyanır ve cilt bakımı rutinine büyük bir titizlikle başlar. Kremler ve losyonlar kullanarak kendine gösterdiği aşırı ilgi, onun kendine taparcasına hayranlık duyduğunun bir göstergesidir. Vücudunun her bir bölümüne ayrı ayrı özen gösteren Patrick, kullandığı her ürünü dikkatle seçer ve düzenli bir şekilde uygular. Film boyunca gördüğümüz Patrick Bateman'ın kişisel bakımına gösterdiği titizlik, fiziksel görünümüne olan saplantısını ortaya koyar. Sabah bakımlarının yanı sıra sıkı spor programı, düzenli olarak solaryuma gitmesi ve her zaman kusursuz bir şekilde giyinmesi, dış görünüşüne verdiği aşırı önemin göstergesidir.

Patrick'in kendine duyduğu aşırı hayranlığı ve güveni, ayna karşısında spor yaparken fiziğine hayran bir şekilde bakması gözler önüne serer. Partneriyle birlikte olduğu anlarda bile sadece kendine odaklanır. Ayna karşısında kaslarına hayran hayran bakarken, fiziksel görüntüsüne olan takıntısı belirgin hale gelir. Bu sahne, Patrick'in kendini her şeyin merkezine koyan narsisistik eğilimlerini net bir şekilde yansıtır. Kendini mükemmel, kusursuz ve başkalarından üstün görmektedir. İş yaşamında, sosyal çevresinde ve kişisel ilişkilerinde mükemmeliyetçi imajını korumaya çalışır. Bunu yapamadığında ise içsel bir dengesizlik yaşar, bu da onda anlamsız bir boşluk hissi yaratır. Mükemmellik hedeflerine ulaşamadığında, stresle başa çıkmakta zorlanır ve bu durum onu daha da saldırgan bir hale getirir.

Patrick'in fiziksel özelliklerine verdiği önem ve ilgi onu sosyal anlamda da temsil etmektedir. Sosyal statüsünü dış görünüşüyle kazandığına inanmaktadır. Eğer aksi bir durum olduğunda, Patrick, kendini fiziksel olarak yetersiz hissettiğinde bu duygu şiddet olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Patrick için fiziksel görünüşün ne kadar önem arz ettiğini işlediği cinayetler sırasında ve kadınlara uyguladığı cinsel saldırı esnasında kendisini aynada izlemesi ya da gölgesinden vücut hareketlerine bakmasından görmekteyiz. Bu güzellik algısı da zaman zaman Patrick için bir tehdit oluşturmuş ve onu cinayete sürüklemiştir. Patrick'in öldürdüğü kadınlara baktığımızda fiziksel anlamda çekici ve güzel kadınlar olarak sergilenmektedir. O kadınları

öldürerek hem güçlü olduğu inancını hem de dış görünüşüyle kurduğu üstünlüğü pekiştirir.

Narsisistik kişilik bozukluğuna sahip bireylerin yaşadığı bir diğer semptom ise “üstünlük algısı ve rekabetçiliktir.” Patrick çevresiyle, özellikle iş arkadaşlarıyla sürekli bir rekabet içerisinde ve üstünlük sağlama çabasıdadır. İş arkadaşlarıyla kartvizitlerini kıyasladıkları sahnede üstünlük algısı ve rekabet açıkça bellidir. Patrick, kendi kartvizitini en iyisi olarak görüp övgü beklerken, Paul Allen’ın kartviziti ortaya çıkınca hayal kırıklığına uğrar. Paul’un kartı, yazı tipi ve tasarımı Patrick’inkinden daha üstün olduğu için, bu durum Patrick’in kıskançlık krizine yol açar. Kendisini yetersiz hissederek adete kıskançlık krizi geçirir ve bu da her zaman en iyisi olmak istediğinin bir göstergesidir. Üstünlüğü ve rekabet duygusunu o kadar içselleştirmiştir ki bu onu şiddete itmektedir. Bir başka sahnede ise diğer iş arkadaşı Luis Carruthers’in yeni kartvizitini göstermesi üzerine Patrick büyük bir öfkeye kapılır. Bu öfke üstünlük kuramadığında ortaya çıkabilecek şiddeti gösterir. Öyle çileden çıkar ki Luis’i restoranda boğmaya kalkışır. Luis’in bunu romantik bir yaklaşım gibi algılaması üzerine geri çekilir. Bu durum kontrolü kaybettiğinde Patrick’in ne denli tehlikeli olduğunu sergiler. Patrick, yetersizlik veya başarısızlık düşüncesine asla tahammül edemez. Her zaman en iyisi olmak, en üstte yer almak ister ve bu beklentinin karşılanmadığı durumlarda öfke krizlerine girer.

Patrick, etrafındaki insanlara tepeden bakarak onları küçümser. Kendisini diğerlerinden üstün gördüğü için, en ufak bir fırsatta insanları aşağılar. Sosyal arkadaşlıklarında dahi kibirli ve küçümseyici bir tavır sergiler, başkalarının zayıflıklarını ya da eksikliklerini vurgulayarak kendisini yüceltmeye çalışır. Bu tutumu, onun narsisistik kişilik yapısının bir parçasıdır. Başkalarını aşağılayarak ya da önemsemeyerek kendi üstünlüğünü vurgular.

Patrick kendini o kadar üstün görür ki bu üstünlüğü neticesinde toplumsal kural ve normlara karşı duyarsız davranmıştır. Bu düşünce ise onun vicdani anlamda bir kaygı yaşamadan korkusuzca cinayet işlemesine sebep olmuştur. Üstünlük inancı onun cezalandırılmayacağı inancını tetiklemiştir. Patrick’e göre insanlar duyguları, düşünceleri olan ayrı bireyler değil, onlar üzerinde üstünlük kurabileceği birer nesnedir. İşlenen cinayetler hem Patrick’in üstünlük çabasını kanıtlamasına fırsat vermiş hem de diğer insanlar üzerinde kontrol kurabileceği hissi uyandırmıştır. Üstünlük hissi sadece statü ya da görünüş olmanın dışında bu kontrol gücüyle de

pekişir. İşlenen cinayetler Patrick için bir mutlak güç gösterisi olmuştur. Karşıdaki kişinin canını almadan önce ona sunulan yaşam ve ölüm arasındaki seçeneğe karar verme yetisini kendinde bularak üstünlüğünü kanıtlamıştır. Kısaca öldürdüğü insanlar onun için büyük bir tehdit unsuru olmuş ve Patrick cinayet işleyerek kendi üstünlüğü kanıtlamıştır.

Patrick'in narsisistik kişilik özelliklerinden bir diğeri ise "empati eksikliği ve insanlara nesne gibi davranmasıdır." Patrick insanları yalnızca kendi kişisel hırs ve arzularını tatmin etmek için bulunan birer araç olarak görür. Ona göre etrafındaki insanlar sadece hedeflerine ulaşmak için kullanır ve onların duyguları, düşünceleri ya da ihtiyaçları onun için önemsizdir.

Patrick'in bu davranışını en iyi yansıtan örnek, dairesine çağırdığı iki seks işçisine acımasızca şiddet uyguladığı sahnedir. Başlangıçta onlara karşı kibar davranır fakat bu durum geçicidir. Kadınları önce cinsel arzularını tatmin etmek için kullanır, ardından işkence ve şiddetle acı çektirir. Kadınlara karşı hiçbir insani bağ ya da empati hissetmez, onların acı çekmesi ve çığlıkları karşısında umursamaz bir tavır sergiler. Bu sahne, Patrick'in empati yoksunluğu ve insanları sadece nesne olarak gören kişiliğinin bir göstergesidir.

Patrick, çevresindeki insanlara karşı genel olarak ilgisiz ve kayıtsızdır; bu, ona masum bir sevgi besleyen sekreteri Jean'a karşı da farklı değildir. Onu da gayet sıcak ve sevecen bir şekilde yemek öncesi evine davet eder. Fakat bu davranışı çok yüzeyseldir ve aslında zihninde onu öldürme planları yapmaktadır. Eve gelen Jean'i bir çivi tabancasıyla öldürmek ister. Bu sahnede Jean, Patrick'in gözünde sadece bir av ya da sıradan bir nesne gibidir. Onun yaşamını ya da insani duygularını önemsemeden sadece kendini tatmin etmek için öldürmeye kalkar ancak bu kez başaramaz. Patrick için insanlar sadece statü yarışına girdiği ve manipüle edilebilecek birer varlıktır. Onlarla kurduğu ilişkiler, tamamen onların sahip oldukları zenginlik ve toplumsal statüye dayanmaktadır. Patrick, insanları kişiliklerinden ya da insani değerlerinden ziyade, ne kadar güç ve prestij taşıdıklarıyla değerlendirir. Tüm sosyal bağlarını kendi arzu ve çıkarlarına göre şekillendirir, bu nedenle insanlar onun için birer araçtan öteye gitmez.

Patrick'in insanları birer nesne olarak görmesi işlediği cinayetleri sıradanlaştırmasına sebep olmuştur. Bir yaşama son vermek elindeki önemsiz bir

eşyasını çöpe atmak kadar basit bir eylem haline gelmiştir. İnsanlara karşı sergilediği bu duyarsız davranışlar onun cinayet işlemesine zemin hazırlamıştır. Empati eksikliği Patrick'in cinayet sonrasında ya da cinayetleri planlarken herhangi bir vicdan azabı yaşamamasını sağlamıştır. İnsanların acısını sıradan bir olay olarak görmüş, kendi üstünlüğünü öncelik haline getirmiştir. Öldürdüğü insanlarla çok vakit geçiriyor olması bile onu etkilememiştir. Çünkü hiçbir insanla duygusal anlamda bir bağlılık oluşturamamıştır. Cinayetler onun için rahatlatıcı bir eylem haline gelmiştir.

Film boyunca Patrick'in göstermiş olduğu en belirgin narsisistik kişilik bozukluğu semptomu “manipülatif ve saldırgan davranışlardır.” Bu davranışlar karakterin özünde derin izler bırakmış ve filmin ana temasını şekillendiren unsurlardan biri haline gelmiştir. Patrick'in manipülatif yapısı sayesinde çevresindeki insanları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme eğilimindeyken, saldırganlığı ise öfkesini şiddet yoluyla dışa vurmasına neden olur.

Patrick'in öfkesinin dışavurumu genellikle cinayetler yoluyla kendini göstermektedir. İş arkadaşlarıyla yaşadığı üstünlük rekabetinin ardından, sokakta karşılaştığı evsiz bir adamı öldürmesi onun sadece bireysel değil, toplumsal üstünlük ve güç kavramlarıyla da şiddete başvurduğunu gösterir. Sosyal sınıf farklılıklarını önemseydiğini belli ettiği bu sahnede evsiz adamla alay ederek onu küçümser, ancak bu küçümseme kısa sürede yerini vahşi bir şiddete bırakır ve adamı bıçaklayarak öldürür. Bu da yetmez gibi adamın köpeğini de öldürerek şiddet eğiliminin ne denli kontrolsüz olduğunu sergiler. Bu sahne, Patrick'in saldırganlığının ne kadar tehlikeli boyutlara ulaştığının ilk örneklerinden birisidir.

Patrick'in en bilinen cinayetlerinden biri, iş arkadaşı Paul Allen'ı öldürdüğü sahnedir. Bu sahne, Patrick'in kıskançlık ve öfkesinin zirveye ulaştığı anlardan biridir. Paul'un daha prestijli bir kartvizite ve daha yüksek bir statüye sahip olması, Patrick'in içinde derin bir kin yaratır. İçten içe ona karşı bir öfke besleyen Patrick, onu yavaş yavaş manipüle ederek planladığı cinayete doğru sürükler. Paul'u lüks bir akşam yemeği bahanesiyle dışarı çıkarmayı başarır ve onu dairesine davet eder. son derece sakin ve arkadaşça konuşurken, bir anda Patrick'in saldırısına uğrar. Patrick eline aldığı balta ile Paul'u vahşice öldürür. Sonrasında sanki hiçbir şey olmamış gibi oldukça soğukkanlı bir şekilde hayatına devam eder.

Patrick Bateman'ın dairesinde işlediği cinayetler sadece Paul Allen ile sınırlı kalmaz. İkinci kez dairesine davet ettiği iki seks işçisine de aynı acımasızlıkla saldırır. Bu sahne, Patrick'in hem sadist eğilimlerini hem de cinsel arzularını kontrolsüz bir şekilde dışa vurduğu anlardan biridir. Kadınları önce manipülatif ve ikna edici tavırlarla kandırır, onları kendilerini güvende hissetmeleri için rahatlatır. Daha sonra cinsel ilişki sırasında onlara saldırarak ikisini de öldürür. İşlediği cinayetler sonrasında asla huzursuzluk ya da vicdan azabı hissetmez. Şiddet eylemleri onun için sıradan ve duygusal bir etkisi olmayan durumlar haline gelmiştir. Cinayetleri işledikten sonra herhangi bir pişmanlık veya suçluluk duygusu yaşamaz, dahası bu eylemler ona kontrol ve üstünlük hissi kazandırır. Bu durum, onun kişilik bozukluğunun bir dışavurumudur. Patrick, insanları öldürse bile hayatına normal bir şekilde devam eder, sanki hiçbir şey olmamış gibi. Bu da onun ne kadar tehlikeli ve vicdansız biri olduğunu gösterir.

Planlı cinayetlerin dışında artık yakalanma ihtimalinin olması onu telaşlandırır. Bu Patrick'i daha da saldırganlaştırır ve bir dizi kontrolsüz cinayet işler. Sokakta rastgele insanları vurur, bir polis arabasına ateş edip kaçar. ATM'den para çekmeye çalışırken çıkan yazıya sinirlenip bir kediye öldürecekken buna tepki veren kadını hiç düşünmeden öldürür. Bu sahnelerde, Patrick'in gerçeklikten tamamen koptuğu görülür ki onun için şiddet tek kaçış yolu haline gelir. Patrick Bateman'ın manipülatif doğası, kontrol saplantısı ve içindeki öfke patlamaları, onu insan hayatını sonlandırmaya iten temel nedenlerdir.

Filmin sonu hem karakterinin hem de hikâyenin belirsizliğini vurgulayan bir kapanış sunar. Patrick, bir dizi vahşi cinayet işlediğine inanarak suçluluk ya da rahatsızlık hissetmeksizin hayatına devam eder. Fakat bu cinayetlerin gerçek olup olmadığı sorusu izleyicinin zihninde kalır. Bütün bu olanlar gerçek mi yoksa Patrick'in zihninin bir oyunu mu olduğu belirsizdir. Patrick, vahşi cinayetler işlediğine tamamen inanır, ancak hiçbir suçluluk veya pişmanlık duymaz. Bununla birlikte, bu cinayetlerin gerçekten yaşanıp yaşanmadığına dair kesin bir yanıt verilmez. İzleyicinin zihninde sürekli bir şüphe bırakılır: Yaşanan olaylar gerçek mi, yoksa Patrick'in zihninde kurguladığı bir yanılsama mı?

Patrick'in film boyunca genel duygu, düşünce ve davranışlarına baktığımızda narsisist ve antisosyal kişilik bozukluğunun bir sentezinin oluştuğunu görmekteyiz. Patrick'in insanları sadece birer nesne olarak görmesi, onları kendi çıkarları adına

kullanması ve onların duygularını anlamakta zorluk yaşaması hatta buna yönelik bir adımının olmaması onun yoğun bir empati eksikliği yaşadığını göstermektedir. Bu da antisosyal kişilik bozukluğu yaşayan kişilerde sık rastlanan bir semptom olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer önemli ve sık rastlanan semptomlardan biri olan şiddet eğilimini de Patrick'te görmekteyiz. Patrick'in içsel dünyasına bakıldığında aslında yoğun duygusal bir boşluk hissedilmektedir. Çünkü Patrick'in tüm ilişkileri yüzeysel ve samimiyetten uzaktır. Daha çok sosyal statü ya da geçici gerçekçi olmayan bağlardan oluşmaktadır. Bu yoğun ve eksik duygu boşluğu Patrick'in içsel dünyasında yalnız ve bunun yanında şiddete eğilimli olduğunu da göstermektedir. Saldırgan tutumlar sergileyerek belki de üstünlüğünü kanıtlama çabası içerisine girmektedir. Bunlar dışında ise manipülatif davranışlarla insanları kendi amaçları uğruna yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu durum Patrick'in hem iş hem de özel hayatında net bir şekilde görülmektedir. Narsisistik kişilik bozukluğunun da getirmiş olduğu öz sevgi ve kendine duyulan hayranlık sonucunda elde edemeyeceği hiçbir başarı ve hayatına dahil edemeyeceği hiçbir kadın olmayacağını düşünmektedir. Patrick ciddi ve gözle görülür bir narsisistik eğilim sergilemektedir. Hayatındaki insanları, kendisiyle aynı statüye ve başarıya sahip olsalar dahi hep daha aşağıda görmektedir. Bu da Patrick'in merkezde olma, dikkat çekme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Kişisel bakımı, rutinleri, başarı ve güç arayışı neticesinde antisosyalliğinin vermiş olduğu saldırganlıkla birlikte bir sentez oluşturularak izleyiciye sunulmuştur.

3.2.Monster (Cani) Filmi İncelemesi

3.2.1.Filmin Künyesi

Yapım Yılı: 2003

Yapım Yeri: ABD

Tür: Biyografi, Suç, Gerilim

Süre: 109 Dk.

Yönetmen: Patty Jenkins

Oyuncular: Charlize Theron, Christina Ricci, Bruce Dern

Senaryo: Patty Jenkins

Yapımcı: Charlize Theron, Mark Damon

3.2.2.Filmin Özeti

Monster (Cani), 1989 yılında Florida'da yaşamış olan Aileen Wuornos'un gerçek yaşam öyküsüne dayanmaktadır. Aileen, başlangıçta bir seks işçisi olarak yaşamış, daha sonra ise bir seri katile dönüşmüştür. Filmin merkezinde, Aileen Wuornos'un ve onun sevgilisi Selby Wall'un hikayeleri yer almaktadır. Aileen, çocukluğunda ünlü bir aktris olup, herkes tarafından tanınmak istiyor ve büyük bir yıldız olacağına dair güçlü bir inanca sahipti. Marilyn Monroe'nun markette keşfedilmesi gibi bir fırsatın kendisine de sunulacağını düşündüğü için ünlü olmasına yardımcı olabilecek bir erkekle ilişki kurma arzusu içindeydi. Fakat bu içinde barındırdığı arzu ve istek onu bir hayat kadını olmaya itmiştir. Daha küçükken para karşılığı göğüslerini açmış ve daha sonra erkeklerin arabasına binmeye başlamıştır. Aileen'in hayatı erkekler tarafından hep tecavüze ve istismara uğramakla geçmiştir. Henüz 8 yaşındayken babasının arkadaşı yaşlı bir adam tarafından defalarca tecavüze uğramıştır. Babasına bunu dile getirmeye kalktığında iste dayak yemiş ve yalancılıkla suçlanmıştır. Babası öldükten sonra sokakta kalmış, kardeşleri ve komşuları tarafından hayat kadını olduğu için dışlanmıştır.

Bir gün, Aileen tüm bu hayallerinden vazgeçer ve hayattan intikam almaya başlar. Küçük yaşlardan itibaren yücelttiği benliği yok olmaya başlamış, hayatındaki umutlarını yitirmiştir. Bu durumu onda öfke ve saldırganlık yaratmıştır. Bunun sonucunda kazandığı son 5 doları harcayıp intihar etmeye karar verir. Tesadüfen

girdiği bir eşcinsel barında Selby ile tanışır. Aslında Selby ile tanışması Aileen'in hayata yeniden umutla yaklaşmasını sağlayan önemli bir dönüm noktası olmuştur. Selby'e önce eşcinsel olmadığını söyleyerek saldırır fakat sonra aralarında bir yakınlık başlar. Bu yakınlık, cinsel bir ilişkiye dönüşür. Aralarındaki duygusal bağ güçlenir ve Aileen, erkeklere karşı duyduğu öfkenin ve bir erkekle bağ kurma umudunun azalmasının ardından, aslında bastırılmış olan eşcinsel eğilimleri Selby ile açığa çıkar.

Selby ile yeni bir hayata başlamak isteyen Aileen, ilk randevuları için para kazanmak amacıyla tekrar otoyolda çalışmaya başlar. Daha sonra ne yazık ki ilk cinayetini işler. Bir müşterisi onu bayıltana kadar döver, demir bir sopa ile tecavüz eder. Hayatından endişe etmeye başlayan Aileen, daha önce intihar etmek için yanına aldığı silahı çıkarır ve adamı öldürür. Arabasını ve parasını alarak cesedi yok eder. Selby ile yaşamaya karar verir, kazandığı para ile sevgilisini bir otel odasına ve ardından kötü durumda bir daireye yerleştirir. Önceliği fahişeliği bırakmak olan Aileen, geçimini sağlamanın yeni yollarını aramaya başlar.

Fuhuşu bırakıp saygın bir iş bulma niyetiyle yola çıkan Wuornos, gerçekçi olmayan beklentilerle doludur fakat iş sahibi olmak için bir beceriye sahip değildir. Kendini beğenmiş aşağılayıcı iş görüşmeleriyle dolu bir gün geçirir. Selby ile arasındaki bağ daha da geliştikçe Aileen bakıcı ve koruyucu bir rol takınır, ancak bir işi ve parası yoktur. Selby'nin para kazanması için sürekli baskı yapmasıyla, Aileen her geçen gün daha fazla çaresizlik yaşar ve tüm kapılar yüzüne kapanır. Son çare olarak, tekrar fuhuşa dönmek zorunda kalır. Ancak yaşadığı son olay, tüm müşterilerinin istismarcı olabileceğine inanmasına neden olur ve bu durum onda intikam ve öldürme isteği uyandırır. Kendine hâkim olamaz; kız arkadaşının geçimini sağlamak amacıyla kurbanlarını soyar ve hangi müşterilerin ölmeyi hak ettiğine karar verir.

Son olarak öldürdüğü müşteri bir polis çıkınca Aileen ve Selby için yolu sonuna gelir. Aileen yakalanır ve cezaevine girer. Suçu henüz kesinleşmezken cezaevindeyken Selby ile yaptığı konuşma sayesinde cinayetlerini itiraf eder. 12 yılı cezaevinde geçiren Aileen Wuornos 2002 yılında idam edilir.

3.2.3.Aileen Wuornos Karakterinin Kişilik Özellikleri

Monster, olumsuz sosyal koşullar ve patolojinin birleşmesi sonucunda Amerikan'ın ilk kadın seri katili ünvanını alan Aileen Wuornos'un çocukluk anılarını anlatmasıyla başlamaktadır. Filmin başlangıç sahnesi, Aileen Wuornos'un yaşamış olduğu zorlukları ve hayatının karanlık yönleri ele alır. Bu ilk dakikalarda, Aileen'in zorlu yaşam koşullarında nasıl hayatta kalmaya çalıştığı gösterilir. İzleyiciler, Aileen'in sosyal çevresi ve psikolojik durumu hakkında bilgiler edinir. Aynı zamanda bu sahneler, Aileen'in karakterinin derinliğini ve çevresinin sertliğini sunmaktadır. Aileen, travmalarla dolu bir çocukluk geçirmiştir. Hayatının kritik dönemlerinde yaşamış olduğu olumsuz yaşam olayları Aileen'in diğer yaşam dönemlerini de etkilemiştir. Bu durum da Aileen'in kimlik arayışında yanlış yollara sapmasında belirleyici bir rol oynamıştır.

Aileen Wuornos, filmde travmalarının ve yaşadığı stresin onu akıl sağlığı açısından sorunlu ve paranoyak bir karaktere dönüşen bir figür olarak tasvir edilir. İçinde yaşadığı çatışmalar ve geçmişteki travmaları onu suça iten en önemli etkenlerdendir. Bu gibi nedenler karakterde duygusal bir bağ kurma isteği uyandırır da bu durum onun kimlik arayışını daha da karmaşık hale getirir. Çocukluğunda yaşadığı ağır istismarlar, onun psikolojik durumunu derinden etkilemiş, ilişkilerinde terk edilme korkusuna ve güvensizlik hissetmesine neden olmuştur. Toplum tarafından dışlanması, onu çevresine karşı yabancılaştırmış ve büyük bir öfke beslemesine zemin hazırlamıştır. Bunların sonucunda herhangi bir tehdide karşı kendini koruma iç güdüsüyle güçlü erkek kimliğini temsil eden sert bir tutum ve kaba bir davranış sergiler. Ayrıca filmde vücut dilinde belirgin bir titreme olması, sürekli irkilmesi ve çevresindeki tehlikelere karşı sürekli tetikte durması, bir durum ile karşılaştığı zamanlarda içinde hırs, kaygı ve belirsizlik dolu duygular uyanması dikkat çeker.

Film boyunca Aileen, ötekileşen cinsiyet kimliğiyle savaştırmaktadır. Örneğin, ilk cinayetinden sonra kurbanının kıyafetlerini giyip arabayı kullanması, güçlü görünmek için şiddet yanlısı bir erkeğe dönüştüğünü ve kadınlığı bir nevi reddettiğini göstermektedir. Aileen için içsel bir dönüşüm başlamıştır. Selby ile birlikteliğinde tıpkı bir erkek gibi sevgilisini koruyup kollaması, para kazanması gereken kişinin kendisi olduğuna karar vermesi de bir kimlik krizi yaşadığını ortaya koymaktadır. Aileen'in bir diğer kimliği ise ilk cinayetiyle birlikte ortaya çıkan katil kimliği olmuştur.

3.2.4. Antisosyal Kişilik Bozukluğu Bağlamında Aileen Wuornos Karakterinin Değerlendirilmesi

Sinema, sıkça ele aldığı ruhsal bozukluklardan biri olarak antisosyal kişilik bozukluğunu işler. Bu bozukluk, kişinin toplumsal normlara aykırı davranışlar sergilemesine ve başkalarının haklarını önemsememesine neden olan bir rahatsızlıktır. Filmlerde, bu tür bozukluğu olan karakterler ve hikâyeler sıkça işlenir. Buna en iyi örnek olarak Monster'ın başkarakteri olan Aileen Wuornos verilebilir. Bu bağlamda film karakteri Aileen'i incelerken en önemli tartışma noktası, antisosyal kişilik bozukluğunun onun işlediği cinayetlerin sebepleri üzerinde etkili olup olmadığıdır.

Aileen antisosyal kişilik bozukluğunun birçok tanı kriterini taşımaktadır. Özellikle çocukluk travmaları bu bozukluğun ilerlemesinde en büyük etkenlerden birisidir. Karakter, antisosyal kişilik bozukluğunun özelliklerini iyi bir şekilde kavramak için başarılı bir örnektir. Film, Aileen'in sadece şiddete eğilimli olmasının yanında aynı zamanda empati eksikliği, toplumsal normlara uymayan nundavranışlar sergilemek ve işlediği cinayetler sonrasında pişmanlık yaşamamak gibi birçok kriteri karşılamaktadır.

Aileen'in davranışlarıyla antisosyal kişilik bozukluğunun kriterlerinin örtüştüğü en belirgin özellik, "yalan söyleme, manipülatif davranışlar ve empati yoksunluğu"dur. Bu özellikle Aileen'in en belirgin davranışlarını kapsamaktadır. Bu durum, Aileen'in en belirgin davranışlarından biridir. Yalan söylemek, hem iç dünyasında hem de ilişkilerinde sıkça başvurduğu bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda söylediği yalanlardan utanç duymaz ve bunu devam ettirir. Selby ile ilk karşılaştığı barda ona kamyonetinin arızalandığını söylemiştir. Fakat bara intihar etmeden önce son parasını harcamak için girmiştir. Mesleğini sorduğunda ise temizlik işinde çalıştığını söylemiştir. Daha ilk andan itibaren Selby'e her konuda yalan söylemiştir. İlk işlediği cinayetin sonrasında Selby'e öldürdüğü adamın arabasını çaldığını değil de bir arkadaştan ödünç aldığını dile getirmiştir. Kazandığı paraların kaynağı hakkında sürekli yalana başvuran Aileen, bunu Selby'nin ona olan güvenini kaybetmemek için yaptığı açıkça görünür.

İş başvuruları sırasında Aileen, sürekli yalanlara başvurarak işe alınmak amacıyla manipülatif konuşmalar yapar ve karşısındaki kişiyi etkilemeye çalışır.

Geçmişi ve yetenekleri sorulduğunda, gerçeğin tam tersini söyler. Suç geçmişini gizleyerek, aslında sahip olmadığı deneyimlerden bahseder. Bazı teknik bilgilerin isimlerinden bahsederek karşısındakini onu bildiğine ikna etmeye çalışır. Özellikle insan ilişkilerinde çok iyi olduğunu herkes ile kolaylıkla anlaşılabildiğini dile getirir. Fakat bu çabaları işe yaramaz ve işverenler aslında onun bütün yalanlarını fark ederek işe almazlar.

Aileen'in özellikle cinayet işlediği sahnelere bakıldığında sergilemiş olduğu davranışlar dikkat çekmektedir. Arabasına bindiği kurbanlarına çocuklarının yanına gitmek için çalıştığını söyleyerek ajitasyon yaptığı ve onları manipüle ettiği net bir şekilde görülmektedir. Bu yaklaşım sayesinde karşıdaki kişide acıma duygusu uyandırıp onları kurbanları haline getirmektedir.

Selby ile yemek yemek için gittiği restaurant sahnesinde de ortama girmek için çeşitli yalanlara başvurduğunu görmekteyiz. Kendi içinde bürünmüş olduğu erkeksi kimliğin de getirdiği savunmacı ve sert tutumlar neticesinde sigara içmesinin yasak olduğu ortamda hatasının üzerini kapatmak adına manipülatif davranışlarda bulunmuş ve sesini yükselterek kendince haklılığını duyurmaya çalışmıştır.

Bir diğer yalanına ise polislerle savunma yaparken aslında tecavüze uğradığı ve kendini savunmak adına cinayet işlemek zorunda kaldığını söylediği sahnede rastlıyoruz. Aileen'in kendi çıkarları için ya da karşısındakini kontrol altına almak için yalana başvurduğu açıkça ortadadır. Gerçekleri örtbas etmek adına ve kendini her konuda haklı çıkarmak içinde bu yolu tercih etmiştir.

Aileen'in geçmişte yaşadığı travmatik yaşantısı aslında onu cinayete sürükleyen en önemli etkenlerden biridir. Geçmişte yaşadığı istismar durumundan dolayı erkekleri birer tehdit olarak algılamaya başlamıştır. Bu sebeple de vicdani anlamda herhangi bir sıkıntı yaşamamaktadır. Çünkü hepsinin bunu hak ettiği inancı içerisindedir. Duygusal anlamda kopukluk yaşamaktadır. Bunun en açık göstergelerinden biri de işlediği cinayetlerden sonra bir pişmanlık duygusu yaşamamasıdır. Cinayet işlemektedir çünkü kendisini korumaya çalıştığına inanmaktadır.

Aileen'in taşıdığı bir diğer kriter ise “dürtüsellik” dir. Dürtüsellik, Aileen'in karar verme süreçlerini etkileyen ve düşünmeden hareket etmesine neden olan bir davranış biçimidir. Sonuçlarını düşünmeden anlık duygu değişimlerine göre hareket etmektedir. Bu durum Aileen'in hem ilişkilerindeki tutarsızlığı hem de işlediği

cinayetlerin sebebi olarak görülmektedir. Örneğin, Aileen kurbanlarını anlık bir kararla seçip öldürmektedir. Özellikle duygusal karmaşa yaşadığı anlarda, kendini koruma içgüdüleriyle ani tepkiler verir. Aileen o an canı her ne isterse onu yapar. Selby ile ilişkisinde de böyle davrandığı için sürekli sorunlar çıkmaktaydı. Aniden Selby'e 1 hafta boyunca bir otelde kalıp her gün eğlenip içeceklerini planlarken paranın biteceğini hiç düşünmemiştir. Anlık bir dürtüyle hareket edip sonrasında Selby ile sorunlar yaşamaya başlamıştır. Ayrıca onu mutlu etmek ve korumak için her an tetikte beklemektedir. Bu davranışı hem kendi hem de çevresindekilerin hayatını olumsuz yönde etkilemiştir.

Aileen'in cinayetlerinin çoğu genellikle plansız bir şekilde gerçekleşmiştir. Olaylar aniden gelişir ve Aileen kontrolü kaybeder. Planlamadan cinayet işlemesi ve bu kontrolsüz davranışları onun dürtüsel bir şekilde hareket ettiğini göstermektedir. Aileen işlediği cinayetleri hep bir mantığa bürüne çabası içerisine girmektedir. Genellikle kendisine zarar vereceklerini ve bu sebeple öldürmek zorunda olduğunu dile getirmektedir. Hatta bazen kendisine gerçekten yardım etmek isteyen insanları bile yanlış anlayıp bir tehdit olarak görerek cinayet işlemektedir. Olayları olduğundan daha fazla abartılı olarak görmesi de aslında onun dürtüsel davranışlarının bir sonucudur.

Aileen'in kendine ve çevresine zarar vermesine neden olan ve ciddi sorunlara yol açan kriter ise "öfke kontrol sorunu ve saldırganlık" problemidir. Antisosyal kişilik bozukluğunu tanımlayan en belirgin özellik öfke kontrol sorunu ve saldırganlıktır. Öfke ve saldırganlık genellikle suç ve şiddet olarak dışarıya vurur. Aileen'in de en belirgin sorunu öfkesini kontrol edemeyip her durumda saldırganlaşmasıdır. Onun bu durumu geçmiş travmaları ve kişisel özellikleri ile ilişkilidir. Aileen sadece yabancı çevresine değil yakın ilişkilerinde dahi şiddet ve öfke patlamaları yaşar. Selby ile barda iş hakkında konuşurken Selby'nin sitem etmesi üzerine bir anda öfke patlaması yaşar ve etrafına sert sözlerle saldırır.

Sürekli duygu geçişleri yaşayan Aileen işlediği cinayetlerde de öfkesine yenik düşer. İlk cinayetini savunma amaçlı gerçekleştirdiğini iddia etse de, Aileen'in öfkesi işlediği cinayetlerin başlıca etkenlerinden birisidir. Müşterisinin saldırısına uğradıktan sonra yoğun bir öfke patlaması yaşar ve müşterisini öldürür. Bu olay, onun ani saldırganlık gösterdiğinin bir örneği olarak gösterilebilir. Bir diğer cinayeti ise anlık olarak öfkesine yenik düştüğü için gerçekleşir. Müşterisi tarafından biraz daha vakit

geçirmek için zorlanınca ortada bir tehdit olmamasına rağmen zihninde varmış gibi algılar ve şiddet onun için kaçınılmaz olur. O an silahını çeker ve adamı vurur. Bu durumlar Aileen'in içinde bir şiddet eğilimi olduğunu ortaya çıkarır. İşlediği son cinayet de tamamıyla öfke ve tehdit algısından kaynaklı olarak işlenir. Aileen bu ani tavırları ve saldırgan tutumundan dolayı toplumdan dışlanır. İş görüşmelerinde başarısız olmasında da en büyük etken saldırgan tavırları ve sert sözleri olmuştur. Bir görüşmede eğitimsiz olduğu için aşağılanması nedeniyle sinirlenir ve odadaki kağıtları savurarak ortamı terk eder. Aileen, sadece çevresine değil aynı zamanda güvenlik güçlerine bile karşı konulmaz bir tavır sergiler. Polisler tarafından tutuklanırken öfkesine hâkim olamaz. Polislere tehditkar bakışlar atar, kendini savunacağı yerde saldırganlaşmaya devam eder.

Aileen'in antisosyal kişilik bozukluğunun tipik özellikleri arasındaki bir diğer kriter ise "pişmanlık duymama ve vicdan eksikliğidir." Aileen, özellikle işlediği cinayetler ve söylediği yalanlardan sonra en ufak bir pişmanlık duyup vicdan sorgulaması yapmaz. İlk cinayetini işledikten sonra kısa süreli bir şaşkınlık yaşasa da, hızla toparlanarak kurbanını gizlemiş ve ardından arabasına binip olay yerinden uzaklaşmıştır. Cinayet sonrası soğukkanlı tavırlarıyla, sanki hiçbir şey olmamış gibi hayatına kaldığı yerden devam eder. İlk cinayeti olmasına rağmen bir pişmanlık belirtisi göstermez. Ayrıca kurbanlarının parasını sanki haklı bir kazançmış gibi Selby ile paylaşır ve bunu normal bir işten elde edilen gelir gibi gösterir. Cinayetlerin ciddiyetini yok sayarak durumu sıradan bir olaymış gibi algılar. Bu davranışları ve konuşmaları Aileen'in vicdan eksikliğini ve işlediği suçları haklı gösterme eğilimini açıkça yansıtır. Polis savunmasında da bu durumu açıkça ortaya koyar. Kurbanlarının hak ettiğini ve hepsini kendini savunmak için yaptığını söyler. Son ana kadar ne pişmanlık duyar ne de vicdan sorgulaması yapar. Bu davranışları cinayet eğilimini rahatça yaptığının en önemli kanıtıdır.

Aileen işlediği cinayetleri normalleştirme eğilimi içerisinde. Cinayet onun için sadece bir eylemdir. Vicdani olarak herhangi bir sıkıntı duymamaktadır. İşlediği cinayetlerin toplumsal ve ahlaki boyutunu düşünmüyor oluşu, toplumsal kural ve normlara uymuyor oluşu onun vicdan eksikliğinin göstergelerinden sayılabilir. Cinayet sonrası duygusal bir boşluk yaşamamakta bu da durumu sıradan hale getirmektedir. Aileen kendini geçmişte yaşadığı istismar durumundan dolayı hep haklı görmektedir. Haklı oluşu ise cinayeti mantıklı bir seçenek haline getirmesine sebep

olmuştur. Erkeklerle karşı yoğun bir nefret duygusu içerisinde olması ona göre içinde bulunduğu durumu meşrulaştırmaktadır.

Görüldüğü gibi kontrol edilemeyen dürtüsellik, toplum tarafından dışlanmak, hayatını idame ettirmek için çeşitli oyunlara ve yalanlara başvurmak, öfke kontrol sorunu ve saldırganlık gibi hem kendine hem çevreye zarar verici birçok semptomla karşılaşmaktayız. Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış bu kişilerin *Monster* filminde de olduğu gibi çocukluğa dayanan bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Antisosyal kişilerin saldırgan ve şiddet meyilli olmaları çocukluk dönemindeki travmalardan kaynaklanmaktadır (Ateş, 2009, s. 284). Kişinin hayatındaki kritik dönemlerde yaşamış olduğu duygusal açlık, cinsel ve fiziksel istismar gibi olumsuz yaşam olayları hayatın geri kalan tüm alanına etki etmektedir. Oluşan güven problemleri, terk edilme korkusu, kimlik arayışı, kendini ifade edememe gibi sorunlar bazı rahatsızlıklara dolayısıyla da kişiyi geri dönülmesi güç suçlara itmektedir.

3.3.The Roommate (Oda Arkadaşım) Film İncelemesi

3.3.1.Filmin Künyesi

Yapım Yılı: 2011

Yapım Yeri: ABD

Tür: Gerilim, Korku

Süre: 91 dk

Yönetmen: Christian E. Christiansen

Oyuncular: Leighton Meester, Minka Kelly, Cam Gigandet

Senaryo: Sonny Mallhi

Yapımcı: Roy Lee

3.3.2.Filmin Özeti

The Roommate (Oda Arkadaşım), Los Angeles'ta üniversite okuyan iki öğrenci arasındaki takıntı ve şiddet dolu ilişkiyi konu alır. Sara, Los Angeles'ta tasarım eğitimi almak için üniversiteye başlar ve öğrenci yurduna yerleşir. Odasını Rebecca adında, gizemli ve çekici bir kızla paylaşmaktadır. İlk başlarda Rebecca, sıcakkanlı ve yardımsever biri gibi görünür. İkili kısa sürede yakınlaşarak güçlü bir arkadaşlık geliştirir. Ancak zamanla Rebecca'nın Sara'ya olan ilgisi saplantı ve takıntıya dönüşmeye başlar.

Sara, üniversite hayatına adım atar atmaz yeni arkadaşlar edinmeye başlar. İlk başlarda Rebecca, onun yeni arkadaşlar edinmesine olumlu yaklaşıyor gibi görünse de, aslında Sara'yı sürekli kontrol etmeye çalışır. Bir partiye katılan Sara Tracy adında bir kızla arkadaş olur ve bu durum Rebecca'yı rahatsız eder. Tracy'yi Sara'dan uzaklaştırmak için onunla uğraşmaya başlar. Bu durum, Rebecca'nın Sara'yı kıskandığı ve kontrol etme eğilimlerinin başladığının ilk sinyallerini vermektedir. Sara'nın yalnızca kendisine ait olmasını isteyen Rebecca'nın davranışları giderek rahatsız edici hale gelir. Sara'nın kıyafetlerini giymeye ve sürekli onunla vakit geçirmeye çalışır. Bu sırada Sara'nın eski erkek arkadaşı olan Jason onunla iletişim kurmak ister fakat Rebecca görüşmeyi engellemeye çalışır.

Sık sık zaman geçirmeye başlayan Tracy ve Sara, Rebecca'nın dikkatini çeker. Onların bu yakınlaşmasından rahatsız olur ve Tracy'yi hedef alır. Onu tam banyo

yaptığı sırada korkutup tehditler savurur. Rebecca'nın bu halinden oldukça ürken Tracy son çare kampüsten ayrılır. Tracy'den sonra Sara'nın bir erkek arkadaşı olduğunu öğrenen Rebecca'nın kıskançlık krizleri daha da artar. Sara'yı çevresinden uzaklaştırmayı kendine görev edinen Rebecca, Sara'nın sevgilisi Stephen ile rekabet etmeye kalkışır. Sara'yı Stephen'den soğutmak istemektedir. Bunun için de Stephen hakkında olumsuz durumlardan bahsederek Sara'yı yuzaklaştırmaya çalışmıştır. İlaçlarını uzun süredir kullanmayan Rebecca'nın psikolojik durumu ağırlaşma devam eder. Gittikçe daha tehlikeli ve saldırgan bir hale gelen Rebecca'nın bu defa hedefinde Sara'nın kedisi vardır. Bir gece, Sara'nın çok sevdiği kedisini kaçıırır ve acımasızca öldürür. Daha sonra kedisini soran Sara'ya kedinin kaçtığını ve onu bulamadığını söyler. Bu, Rebecca'nın Sara'ya olan saplantısının tehlikeli bir boyuta ulaştığının açık bir göstergesidir.

Yaşanan olanlardan habersiz Sara, yılbaşı gecesini yalnız geçirmemek için oda arkadaşı Rebecca'nın ev davetini kabul eder. Ailesine karşı soğuk ve uzak duran Rebecca'nın bu tavırları Sara'nın dikkatinden kaçmaz. Aile ziyareti sırasında Sara, Rebecca'nın ilaç tedavisi gören bir hasta olduğunu, ciddi bir ruh sağlığı problemi yaşadığını öğrenir. Fakat Rebecca, ilaçlarını almamaktadır ve durumu gittikçe kötüye gitmektedir. Sara ile gezintiye çıkan Rebecca, tesadüfen eski oda arkadaşı Maria ile karşılaşır. Maria, Rebecca'yı gördüğünde tedirgin olur ve mesafeli davranır. Sara, bu karşılaşmayı normal bir eski arkadaş buluşması olarak görse de, Maria'nın Rebecca'ya olan soğuk ve rahatsız edici bakışları aralarındaki gerilimi hissettirir. Maria'nın tavırlarından, Rebecca'nın geçmişte Maria ile de aynı takıntılı ve kontrolcü davranışları sergilediği açıkça belli olur.

Durumu gittikçe kötüleşen Rebecca, bu kez de Sara'nın diğer yakın arkadaşı Irene'i hedef alır. Irene'in yaşadığı daireye bir şekilde girer ve onu bağlar. Irene'e ulaşamayan Sara tedirgin olmaya başlar fakat Rebecca sınırları daha da zorlar. Sara'ya dövme yaptırmak istediğini söyler ve birlikte dövmeciye gitmeyi teklif eder. Rebecca, ne yaptırmak istediğinden emin bir şekilde dövme salonuna girer. Sara'nın vücudunda taşıdığı, ölen kardeşinin adını dövme olarak yaptırır. Bu olay Sara'yı son derece rahatsız eder ve ortamdan hızlıca uzaklaşır. Sara, bu durum karşısında hem öfke duyar hem de korku hisseder. Sara, artık Rebecca'nın niyetinden şüphe eder ve ruh halinden giderek daha fazla rahatsız olur, ondan uzaklaşmak için eşyalarını toplayıp sevgilisine taşınır. Bu sırada Jason gelir ancak Sara yerine farkında olmadan Rebecca ile iletişime

geçer. Rebecca Jason'u bir tehdit olarak görüp onu ortadan kaldırmak için plan yapar. Jason'un kaldığı otele Sara'yımsı gibi gider ve yatağında yatan Jason'u bıçak darbeleriyle öldürür. Bu durum Rebecca'nın saplantılı hallerinin en tehlikeli ve ölümcül düzeye ulaştığının göstergesidir.

İrene'nin ortadan kaybolması Sara'yı endişelendirir ve onu bulmak için dairesine gider. İçeri girdiğinde İrene'yi yatağa bağlı bir şekilde bulur. Rebecca İrene'yi de uzaklaştırmak için onun evine gizlice girip İrene zarar vermeye çalışır. Ne yaptığının bilincinde olmayan Rebecca Sara'ya silah çeker. Tam bu sırada Steven gelir ancak olay daha da büyümeye başlar. Yaşanan tehlikeli tartışmanın ardından Sara, Rebecca'yı vurarak öldürür. Rebecca saplantılı ve takıntılı hallerinin bedelini canıyla öder.

3.3.3.Rebecca Karakterinin Kişilik Özellikleri

Rebecca, karmaşık ve tehlikeli kişilik özellikleriyle dikkat çeken bir karakterdir. Bu karmaşıklık, onun Sara'nın hayatına izinsiz dahil olmasına ve tehlikeli eylemler gerçekleştirmesine sebep olur. Rebecca'nın ruh sağlığı, duygusal dengesizlikleri ve şiddet içeren davranışları, psikolojik olarak dengesiz olduğunu açıkça ortaya koyan kriterlerdir.

Rebecca'nın saldırganlaşmasına neden olan en önemli özelliği aşırı kıskanç olmasıdır. Sara'nın çevresindeki diğer insanlara, özellikle sevgilisi Stephen ve yakın arkadaşı Tracy'ye karşı yoğun bir kıskançlık duyar. Bu kıskançlığı o kadar yoğundur ki, Sara'nın ilişkilerini bozmak amacıyla manipülatif ve saldırgan tavırlar sergiler. Rebecca, film boyunca duygusal olarak dengesiz bir karakter sergiler. Başlangıçta yardımsever, dost canlısı bir oda arkadaşı gibi görünse de, bu dış görünüşün arkasında saklanan dengesizlikler zamanla ortaya çıkar. Rebecca'nın bu dengesiz ruh halindeki ani değişimler, Sara'ya olan bağımlılığı ve saldırganlık eğilimleri, ruh sağlığında ciddi sorunlar yaşadığını gösterir. Ailesiyle olan ilişkisi ve ilaçlarını almaması gibi durumlar ruhsal problemlerinin olduğunu ortaya koyar.

Rebecca hem kendine hem de çevresine karşı tehlike haline gelen bir karakterdir. Onun bu saplantılı ve dengesiz halleri bir kişilik bozukluğunun belirtilerini gösterir. Filmde kullandığı ilaçlardan da anlaşıldığı gibi Rebecca borderline kişilik bozukluğundan muzdarip bir karakterdir.

3.3.4.Borderline (Sınırd) Kişilik Bozukluğu Bağlamında Rebecca Karakterinin Değerlendirilmesi

Sinemada borderline kişilik bozukluğuna sahip karakterler, çoğunlukla yoğun duygusal iniş çıkışlar, dengesiz ilişkiler ve kendine zarar verme davranışlarıyla tasvir edilir. Bu karakterler, aşırı bağıllık ve terk edilme korkusu gibi durumlardan muzdarip kişilerdir. Bu kişilik bozukluğunun tasvir edildiği birçok sinema filmi vardır ve en iyi temsillerinden birisi *The Roommate*'dir. Ele alınan bu filmde aşırı saplantılı olan Rebecca'nın özellikle şiddet eğilimlerinde bu kişilik bozukluğunun özelliklerinin öne çıkıp çıkmadığının değerlendirmesi yapılacaktır.

The Roommate filmindeki Rebecca'nın davranışları incelendiğinde borderline kişilik bozukluğunun belirgin semptomlarını görmekteyiz. Bu kişilik bozukluğunun en belirgin tanısı kişinin ilişkilerinde dengesizlikler yaşaması ve duygusal tepkilerinde aşırılıklara kaçmasıdır. Rebecca'nın da Sara'ya olan aşırı bağıllığı, saplantıları, kıskançlıkları ve öfke patlamaları borderline kişilik bozukluğu ile görülen belirgin özelliklerdir. Ayrıca bu rahatsızlık Rebecca'da şiddet eğilimlerine neden olmuş ve sonunda onu cinayet işlemeye kadar götürmüştür.

Rebecca'nın borderline kişilik bozukluğunun semptomlarından en belirgin olan davranışı "ilişkilerinde aşırı bağıllık" tır. Rebecca'nın Sara ile tanıştığı ilk andan itibaren ona hızlı ve aşırı bir şekilde bağlanır. Sara'nın arkadaş edinmesini ve başkalarıyla ilişki kurmasını istemez ve onları birer tehdit olarak algılar. Sara'ya duyduğu bu aşırı bağıllığı onun kıskançlık krizlerine aynı zamanda tehlikeli davranışlarına sebep olur. İlk tanıştıklarında dostça ve sevecen gelen bu bağıllık daha sonra saplantı haline gelir. Rebecca, sürekli Sara ile vakit geçirip, onun bütün ihtiyaçlarına fazlasıyla odaklanır.

Sara'nın çevresindeki herkesi ondan uzaklaştırıp sadece kendisi ile vakit geçirmesini ister. Sara'nın partiye katıldığı ve iyi anlaştığı arkadaşı Tracy'yi fark eden Rebecca, hemen devreye girer. Gözleriyle Tracy'yi sürekli taciz eden Rebecca sürekli onu izlediğini belli eder. Onun tam düş aldığı ve yalnız olduğu sırada gizlice yanına girerek zarar vermeye çalışır ve tehdit eder. Rebecca'dan korkmaya başlayan Tracy, can güvenliğinin olmadığını düşünerek hem Sara'dan hem de kampüsten uzaklaşır. Bu sahne, Rebecca'nın Sara'yı kimseyle paylaşmak istemediğini ve onu yalnızca kendine bağlama isteğini net bir şekilde ortaya koyar.

Rebecca bağıllık yaşadığı kişinin başka biriyle herhangi bir ilişki içerisine girmesine tahammül edememektedir. Sara'nın çevresindeki herkes Rebecca için büyük bir rakiptir. Kendisi dışında birinin Sara'ya yakınlaşması Rebecca'yı şiddete ve cinayet işlemeye itmektedir. Sara'nın erkek arkadaşlarını öldürerek aslında ilişkisini güven altına aldığına inanmaktadır. Sara'nın hayatı üzerinde bir kontrol sahibi olduğunu düşünmektedir. Onu korumak ve yanında olmaya çalışmak gibi bahanelerle zarar verici davranışlar sergilemektedir. Bu aşırı bağıllık ilerleyen zamanlarda büyük ve sağlıklı bir takıntı haline gelmiştir. Bu takıntı neticesinde ise zaman zaman öfke patlamaları yaşamaktadır. Sara'yı koruma içgüdüleriyle hem Sara'ya hem de çevresindeki kişilere zarar vermiş ve cinayet işlemiştir.

Bir diğer öne çıkan semptom ise “terk edilme korkusu ve manipülatif davranışlar” dır. Rebecca, Sara ile arasında farklı bir bağ olduğuna kendini fazla inandırdığından ve o sevgi bağının herhangi bir kişi ya da varlık tarafından kaybolacağı düşüncesinden dolayı bu belirtileri sergilemektedir. Birçok sahnede de görüldüğü gibi Rebecca terk edilme korkusunun önüne geçmek için farklı yollara başvurmaktadır. Sara'nın arkadaşlarının daveti üzerine katıldığı bir parti Rebecca'yı oldukça rahatsız etmiştir. Çünkü Sara'nın başkalarıyla samimi olup Rebecca'dan uzaklaşması onun için kabul edilmesi imkânsız bir durumdur. Bu sebeple Sara'nın hayatına yeni katılan kişileri Sara'dan uzaklaştırmaya çalışır. Bunu yaparken de çeşitli yalanlar söyler, özellikle Sara'yı sevgilisi Steven'in kötü olduğuna inandırmaya çalışarak manipülatif davranışlarda bulunur. Ayrıca Sara'nın arkadaşı İrene'nin birlikte yaşama teklifine sıcak baktığını dile getirmesi üzerine Rebecca'nın ani ve duygusal tepki vermesi onun terk edilme korkusunun en belirgin örneğidir.

Sara'nın eski erkek arkadaşıyla konuşmaya başlayıp kendisinden uzaklaşacağı düşüncesi de Rebecca'yı endişelendirir. Sara'nın yerine geçip Jason'la konuşarak bir buluşma ayarlar ve Jason'ı öldürür. Terk edilme korkusu Rebecca'yı cinayet işlemeye, kendine ve başkalarına zarar vermeye kadar götürmüştür. Rebecca duygusal manipülasyon yaparak Sara'nın her zaman kendisinin yanında kalmasını sağlamaya çalışmıştır. Sara'yı yanında görmek için sürekli onu ne kadar sevdiğinden bahsetmesi ve ona olan bağıllığını dile getirmesi hatta ilgi çekmek adına kendine zarar vermesi de belirtilen semptomları örneklemektedir.

Rebecca'nın karakter merkezinde bulunan bir diğer borderline kişilik bozukluğu semptomu “şiddet ve kendine zarar verme eğilimidir.” Rebecca'nın şiddet

eğilimlerinin en belirgin örneklerinden biri, Sara'nın kedisini kaçırarak çamaşır makinesinde öldürdüğü sahnedir. Sara'nın kedisiyle olan bağı, Rebecca'yı öylesine rahatsız eder ki, kıskançlık krizine girdiği bir anda kediyi acımasızca öldürür. Bu davranış, Rebecca'nın Sara'nın hayatındaki ilgi duyduğu ve sevdiği her şeye karşı duyduğu öfkenin bir yansımasıdır. Masum bir canlıyı, kendi duygusal dengesizliklerinin kurbanı yapar ve büyük bir soğukkanlılıkla Sara'ya kedinin kaybolduğunu ve onu bulamadığını söyler. Bu sahne, Rebecca'nın ruhsal durumunun ne kadar tehlikeli boyutlara ulaştığını gösterir. Rebecca, şiddeti ve acımasızlığı yalnızca başkalarına değil, kendine de uygular. Borderline kişilik bozukluğu olan bireylerde sıkça görülen bir durum olan duygusal çıkmazdayken kendine zarar verme eğilimini gerçekleştirir. Kendine zarar verdiği sahne, hem Sara'nın ilgisini çekme çabası hem de duygusal açıdan ne kadar çaresiz olduğunun bir göstergesidir. Rebecca, duygusal acısını fiziksel acıya dönüştürerek, kendine zarar verme yoluna gider.

Rebecca'nın şiddet eğilimini en açık şekilde ortaya koyduğu sahne, Sara'nın eski sevgilisi Jason'ı öldürdüğü andır. Jason'ın sürekli Sara'yı araması, Rebecca tarafından bir tehdit olarak algılanır. Kıskançlık ve sahiplenme dürtüsüyle harekete geçer, bu durum onu şiddet içerikli planlar yapmaya iter. Jason'ı tuzağa düşürüp kaldığı otel odasına girer, Sara gibi davranarak soğukkanlı bir şekilde Jason'ı defalarca bıçaklayarak öldürür. Bu sahne, Rebecca'nın ciddi bir kişilik bozukluğu yaşadığını ve yaptıklarının bilincinde olmadığını gösteren en önemli sahnedir. Rebecca'nın cinayet işlemesi onun yalnızca saplantılı bir kişi değil aynı zamanda ciddi psikolojik sorunları olan ve çevresine tehlike arz eden bir birey olduğunun da kanıtıdır. Borderline kişilik bozukluğuna özgü duygusal dengesizlikler ve ani öfke patlamaları, Rebecca'nın mantıklı düşünememesine yol açmıştır.

Rebecca'nın Sara'ya olan bağlılığı arttıkça hayatına daha fazla dahil olmak istemiş ve bunun neticesinde de daha fazla şiddet eylemlerinde bulunmasına ve cinayet işlemesine sebep olmuştur. Rebecca'nın zarar verme davranışları genel olarak kontrolünü kaybettiği zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Bu kontrolsüz davranışlar ise cinayet işlerken pişmanlık duymamasına ve tereddüt etmemesine sebep olmaktadır. Rebecca bazen içinde bulunduğu durumu manipüle ederek şiddeti meşru hale getirebilmektedir. Kendine zarar vermesi ve bunu Sara'nın görmesini sağlaması ilgi çekme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Yaşadığı bu duygusal dengesizlikler insanlara karşı uyguladığı şiddeti de beslemektedir. İnsanlara zarar vermesi ve öfkesini

yönetememesi şiddeti bir baş etme stratejisi olarak görmesine neden olmuştur. Borderline kişilik bozukluğun da en yaygın davranış kişilerin kendine zarar vermesidir. Bundan ziyade bu davranışı ile ilgi çekmeye çalışmasıdır (Niemiec, 2015, s. 449).

Borderline kişilik bozukluğunun belirgin semptomlarından biri olan “ilaç kullanmama ve tedaviyi reddetme” davranışı Rebecca’da net bir şekilde görülmektedir. Yoğun duygusal dengesizlikler, öfke patlamaları, şiddete meyilli olmak ve aşırı kıskançlık duygusu beslemek genellikle ilaç tedavisiyle kontrol altına alınabilmektedir. Rebecca’nın ani öfke patlamaları ve devamında gelen zarar verici davranışları, kontrol edemediği içgüdülerinin temel sebebi olarak ilaç kullanımını yarıda bırakması gösterilmektedir. Kediye verdiği zarar, Jason’u öldürmesi, kız arkadaşına saldırması gibi durumlar düşünce ve davranışlarını yönetemediğinin göstergesidir.

İlaç kullanmamak ve tedaviyi reddetmek kontrol altına alınması gereken zihin sağlığının öfke ve şiddet olarak dışa yansımaları göstermektedir. İlaçlarını kullanmayı bıraktığı için kontrolü elinde tutamamakta ve ani öfke patlamaları yaşamaktadır. İşlediği cinayetlerdeki en önemli etken olarak ilaç kullanımını bırakmış olması gösterilebilir. Tedavi edilmeyen bu ruhsal sıkıntılar duygusal dengesizliğe sebep olmakta ve şiddet eğilimlerini artırmaktadır. Kendini ve duygularını koruma içgüdüleriyle de cinayet işlemektedir.

Görüldüğü gibi akut duygu değişimleri, öfke patlamaları, dengesiz ilişkiler ve davranışlar, terk edilme korkusu ve bundan kaçmak için yapılan çeşitli manipülatif davranışlar ve sarf edilen yalanlar borderline kişilik bozukluğunu net bir şekilde göstermektedir. Kişi aslında kendini bir yere ait hissetmek, sevmek ve sevilme adına vermiş olduğu çabalar sonucunda istemsizce katil durumuna düşmektedir. Bunun sebebi olarak ise aile yaşamı, çocukluk yaşantısı gibi etkenler değerlendirilebilmektedir. Kişinin içinde kalan o boşluğu doldurma, hayata tutunma çabası gözler önüne serilmektedir. Rebecca bu durumu defalarca kez yaşamıştır. Düzenli ilaç kullanımını bırakması kontrol edilemez durumlara sebep olmuştur. Çünkü ağır kıskançlık, öfke ve korkularını durduran, davranışlarını ve düşüncelerini yönetebilmesini sağlayacak şey psikoterapi ve ilaç tedavisine devam ediyor olmasıdır.

3.4.Gone Girl (Kayıp Kız) Film İncelemesi

3.4.1.Filmin Künyesi

Yapım Yılı: 2014

Yapım Yeri: ABD

Tür: Gizem, Gerilim

Süre: 149 dk

Yönetmen: David Fincher

Oyuncular: Rosamund Pike, Ben Affleck, Carrie Coon

Senaryo: Gillian Flynn

Yapımcı: Arnon Milchan, Reese Witherspoon

3.4.2.Filmin Özeti

Gone Girl (Kayıp Kız), David Fincher'ın yönettiği aynı zaman da Gillian Flynn'in aynı adlı romanından uyarlanan psikolojik bir gerilim filmidir. Film, Amy Dunne ve eşi Nick Dunne'nin sorunlu evlilikleri sonucu Amy'nin kayboluşu üzerine şekillenir. Bu kayboluşun arkasında gizlenen ve planlanan olayların karanlık tarafları açığa çıkmaktadır. Psikolojik sorunları olan Amy, zeki fakat tehlikeli bir karakterdir.

Asıl mesleği yazarlık olan Nick, annesinin kanser olduğunu öğrenince eşi Amy ile büyüdüğü kasabaya yerleşir. Kardeşiyle birlikte bar işletmeye başlayan Nick evliliklerinin beşinci yıl dönümünün sabahında karısıyla yaşadığı sorunları konuşmak için kız kardeşi Margo'nun yanına gider. Aldığı bir telefon ile eve döner fakat kedi kapıda, Amy ise ortada yoktur. Evi dağılmış ve ortadaki cam kırıklarını gören Nick hemen polise haber verir. Bir polis memuru ile eve gelen dedektif Rhonda Boney, evi inceler ve dolaptaki kan izlerini görür. Olay hızla yayılmaya başlar, özellikle medyanın yoğun ilgisini çeker. Çünkü Amy ailesinin yazdığı bir kitap serisinin başrolüdür.

Soruşturma ilerledikçe polis, evdeki silinmiş kan izlerini ve Amy'nin kocasını suçlayan ipucu mektuplarını bulur. Tüm deliller Nick'i işaret eder, bu da şüpheleri daha da yoğunlaştırır. Gözler tamamen onun üzerinde toplanır ki her şey bir cinayeti işaret etmektedir. Ayrıca, Amy'nin günlüğü ortaya çıkar ve günlükte, Nick'ten korktuğunu, sürekli bir şiddete maruz kaldığından bahsetmiştir. Ortaya çıkan ipuçları ve Nick'in umursamaz tavırları herkes tarafından katil damgası yemesine sebep olur. Fakat Nick

kendinden emindir, Amy'nin bir tuzak kurduğunun farkındadır ama bunu kimseye kanıtlayamaz. Bu sırada film, Amy'nin aslında hayatta olduğunu ve kayboluşunu bizzat planladığını gösterir. Birkaç zaman önce Nick'in kendisini aldattığını görür, onu cinayetten hapse attırmak için plan yapar. Her adımını ayrıntılı şekilde planlayarak, Nick'i suçlu gösterecek izler bırakarak ortadan kaybolur. Bütün parasını yanına alarak izini kaybettirmek için bir kampa yerleşir. Yerleştiği yerde iki arkadaş edinen Amy, bütün parasını onlara kaptırır.

Bu arada, birçok gönüllü Amy'yi bulmak için seferber olurken, Nick'in giderek kötü adam damgası görür. Medya da davranışları sosyopati olarak değerlendirilmeye başlanır. Daha sonra ipuçlarından Amy'nin hamile olduğu anlaşılır ve Nick'in kredi kartından yapılmış değişik alışverişler ortaya çıkar. Artık Nick, polisin ve basının gözünde baş şüphelidir. Nick'in kendisini savunmak için avukat tutmaktan başka çaresi kalmaz. Bu sıra da dedektifler Rhonda Boney ve James Gilpin ipuçları doğrultusunda Amy'nin bulunması için sakladığı yarıyı yanmış olan günlüğü bulurlar. Günlüğün içeriği Nick'i daha da suçlu gösterir ve polis onu tutuklar. Avukat Tanner onu hukuki yollar ile çıkarmayı başarır fakat hala şüpheli konumundadır.

Amy ise eski erkek arkadaşı Desi'yi arar ve ona korkunç hayat hikâyesini anlatarak yardım ister. Kocasının ona şiddet uyguladığını, onu aldattığını anlatarak Desi'yi manipüle eder. Desi ona hala aşiktir ve onu alarak göl evine götürür. Nick ise kendini temize çıkarmak adına ünlü bir programda röportaj verir. Ölmediğinden ve her şeyin planlı olduğundan emin şekilde canlı yayında Amy'i sevdiğini, eve dönmesi gerektiğini söyler.

Amy, Desi'nin evin her yerine güvenlik kamerası yerleştirdiğini öğrenince onun içinde bir şeyler planlar. Geceliğini şarapla ıslatır, kameraların önünde ağlıyormuş gibi davranarak, tecavüze uğramış kadın profili oluşturur. Desi eve geldiğinde Amy onu baştan çıkarır ve birlikte Yunanistan'a gitmeyi kabul ettiğini söyler. Daha sonra yatak odasına çıkarlar, tam o an da Amy sakladığı kesiciyle Desi'nin boğazını keserek öldürür. Amy'nin geceliği kana bulanır ve halde evine döner. Kendini herkese masum göstererek çaresiz şekilde kaçırıldığını anlatır.

Amy anlattığı hikâye ile herkes tarafından ilgiyle karşılanmış, açıkça kahraman olarak ilan edilmiştir. Ancak Nick karısının bir psikopat olduğunu biliyordur. Amy'nin

hamile olduğunu söylemesi üzerine Nick, bu zorunlu evliliğe devam etmek zorunda kalır.

3.4.3. Amy Dunne Karakterinin Kişilik Özellikleri

Amy filme oldukça zeki, psikolojik olarak karmaşık bir yapıya sahip anti-kahraman olarak karşımıza çıkar. Karakter filmin ilerlemesinde ve olayların gelişiminde etkin rol oynar. Amy için mükemmel ve neredeyse kusursuz planlar yapan usta bir oyuncu denebilir. Oldukça planlı ve programlı adım atan zekasını ve kurnazlığını her alanda gözler önüne seren bir karakterdir. Küçüklüğünden beri hep gözler önünde olması ve ailesi tarafından da mükemmel bir şekilde yetiştirilmesi Amy’i her zaman sorunsuz bir hayatının olması gerektiğine inandırmıştır. O yüzden ufak bir pürüzde dahi tahmin edilmesi zor durumlar yaşanmıştır. Amy mükemmel bir planıcı veya kurgucu olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda intikam duygusu baskın bir karakterdir. Kocasının kendisine karşı olan sadakatsizliği karşısında kontrolünü kaybedip intikam planı hazırlaması ve bunu büyük bir titizlikle en küçük ayrıntısına kadar tasarlaması onun kendine olan güvenini de göstermektedir. Bunların dışında Amy’nin en göze çarpan özelliği olarak manipülatif davranışları da söylenebilir. Amy hem kaçırılma olayından önce yaptığı planlarda hem de ortaya çıktıktan sonra anlattığı yaşantısından da yola çıkarak insanları nasıl etkisi altına aldığını görmekteyiz. Kendi planları çerçevesinde masum birçok kişiyi planın içine çekmekten ve onları kendi çıkarları uğruna harcamaktan çekinmemektedir. Yaşadığı kötü durumların aslında kendi kurduğu senaryo olmasına rağmen insanlara bunun tam tersini aktarmış ve kurban rolünü çok güzel oynamıştır. Kendi planının dışına çıkmamak için kendine dahi zarar vermiş ve yaşadığı her şeyi soğukkanlılıkla karşılaşmıştır. Teoride kurguladığı şeyler dışında duygusal ve fiziksel olarak da zarar görmesine rağmen güçlü kalmayı başarmıştır. Amy tüm bunları planlarken ve uygulamaya geçirirken hiçbir sorun yaşamamıştır ve bu da onun ne kadar üstün bir zekaya ve kontrol gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Amy’nin tereddüt etmeden birini öldürmesi, insanlara fiziksel ve psikolojik zarar verebilmesi ve bunlardan pişmanlık duymaması, vicdani olarak herhangi bir sorumluluk duymaması onun antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olduğunu, genel olarak hep bir iyi olma, mükemmel ve kusursuz olma hali, insanlar tarafından ilgi duyulma, merak edilme ihtiyacı ve dikkat çekmek, gündemde olmak adına yaptığı girişimlerinden dolayı ise narsisistik kişilik bozukluğuna sahip olduğunu, yaptığı

planlar gerçekte olmasa bile kafasında kurmuş olduğu çeşitli senaryolar, sürekli olarak eşinden şüphe duyması gibi tutumları ise paranoid kişilik bozukluğuna sahip olduğunu göstermektedir.

3.4.4.Paranoid Kişilik Bozukluğu Bağlamında Amy Dunne Karakterinin Değerlendirilmesi

Sinema, paranoid kişilik bozukluğunu genellikle karakterlerin karmaşık zihinsel aktivitelerini ve tehlikeli düşünce yapılarıyla sergiler. Bu bozukluğa sahip karakterler çevresindeki insanlara karşı güvensiz ve şüpheli yaklaşarak gerçeklikten uzaklaşırlar. Gone Girl filmindeki Amy karakteri de paranoid kişilik bozukluğunun çoğu semptomunu taşımaktadır. Amy, paranoid düşünceleri yüzünden evlilik ilişkisinde ve sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşar.

Amy'nin paranoid kişilik bozukluğuna işaret eden en belirgin semptomu, “paranoyak düşüncelere sahip olma ve kimseye güvenmemedir.” Pek çok sahnede karşımıza çıkan bu kriter de Amy sürekli kendisini bir kurban olarak gösterir ve olayları kendi düşünce yapısına göre manipüle eder. Özellikle kocasının kendisini aldattığını öğrendiğinde yarattığı paranoyak düşünceler yüzünden Nick'in kendisine zarar vereceğini düşünür. Bu bağlam da hem polisi hem de medyayı kocasına karşı kışkırtacak planlar yapar. Bu onun paranoid yapısının en önemli örneğidir. Amy evliliğinde güvende olmadığını hisseder, Nick'in bütün hareketlerinden ona şiddet uygulayacağı sonucu çıkarır.

Amy sadece Nicke'e karşı değil çevresindeki herkese karşı paranoyak tavırlar sergiler. Eski erkek arkadaşı Desi'den yardım istemesi de ona tamamen güvendiğini değil sadece çıkarı için onu kullandığına işaret eder. Eski erkek arkadaşı Desi'den yardım istemesi bile ona tamamen güvendiğini değil, yalnızca çıkarı doğrultusunda onu manipüle ettiğini gösterir. Desi'yi paranoyak düşüncelerine alet eder ve planının sonunda onu öldürecektir. Ona da tıpkı diğerleri gibi hiç tahmin edemeyeceği bir komplo kurar. Onunla birlikte kaldığı süre boyunca ondan hep şüphelenir, güvensizliğini her yaklaşımında belli eder. Özellikle bütün evin güvenlik kamerası ile izlendiğini duyduğunda kafasında yapacağı şeyleri kurgular. Bu paranoyak düşünceler ve güvensizliği Amy'nin saldırgan bir karaktere dönüşmesine neden olmuştur.

Amy eşi de başta olmak üzere kimseye güvenmemektedir. Bu güvensizlik ise Amy'nin çevresindeki insanları sadakatsiz ve yalancı kişiler olarak algılamasına sebep

olmaktadır. Bu algılar neticesinde ise Amy manipülatif davranışlar sergilemekte ve paranoyak bir şekilde çeşitli planlar yaparak intikam alma içgüdüleriyle hareket etmektedir. Öfke duygusu o kadar baskın hale gelir ki sadece eşinden intikam almakla kalmaz tüm toplum tarafından eşinin suçlu kendisinin de mağdur olduğunu duyurmaya çalışır. Kendi dünyasında kurduğu bu düşünceleri kanıtlamak adına cinayet işlemekten çekinmez. Ona göre işlediği bu cinayet hem duygusal bir tepki hem de paranoid düşüncelerinin getirmiş olduğu sistematik planlarının bir parçası haline gelmiştir.

Paranoid kişilik bozukluğu semptomlarından bir diğeri olan “manipülatif davranışlar sergileme ve mağduru oynama” davranışları Amy’de sıkça görülmektedir. Amy’nin kaybolmadan önce günlük bırakması ve yazdığı günlükte eşini suçlayıcı yazıların bulunması ve geride bıraktığı kanıtların aslında eşi tarafından öldürüldüğü izlenimini yaratması Amy’nin en büyük manipülatif davranışlarından birini göstermektedir. Bunları yaparak medyanın da desteğini alıp saf, masum, kocası tarafından öldürülmüş bir kadın imajı çizmek istemektedir. Böylelikle kendisi toplum tarafından kusursuz, mağdur eş olacakken eşi ise dışlanıp hapse girecektir.

Amy polis soruşturmasında dikkatleri Nick’in üzerine çekmek için bıraktığı ipuçları ile eşini saldırgan, kontrolcü, kısıtlayıcı biri gibi göstermiştir. Olayları farklı kurgulayarak polisin ve medyanın karşısında mağdur rolünü üstlenmiştir. Olayların gidişatı göz önüne alınınca Amy, oldukça zeki ve manipülatif davranışlar sergilemiştir. Aynı şeyi arkadaşı Desi’ye de yapmıştır. Desi’ye masum rolü oynayarak girdiği evinde onu da planının bir parçası haline getirir. Desi’nin evinde kalmış, ona yakınlaşmaya çalışmış fakat günler sonra medyaya Desi’nin onu kaçırdığını, aç bıraktığını, bağladığını ve defalarca tecavüz ettiğini söyleyip mağdur kadın rolüne kolayca bürünmüştür. Evdeki gizli kameraya yaptığı rol işini tamamen kolaylaştırmış, Desi’nin boğazını kesip onu öldürdükten sonra tamamen kendini korumak için yaptığına herkesi ikna etmiştir.

Yakın çevresini de bir şekilde planlarına alet eden Amy, hamile komşusunu her ne kadar sevmese de onunla yakınlık kurmuştur. Komşusuna bir süre iyi davranarak onu etkilemiş, kocasının ona kötü davrandığıyla ilgili izlenimler bırakmış. Ayrıca hamile olduğu yalanını söylemek için komşusunun idrarını kullanmıştır. Kaçırıldığı iddiası ortaya atıldıktan sonra komşusu televizyon programında Amy’nin haklı ve mağdur olduğunu, eşi tarafından hor görüldüğünü ve eşinin suçlu olabileceğini söylemiştir. Yani Amy, komşusunun da bu desteğiyle birlikte tüm halk tarafından

desteklenmiş ve hem fiziksel hem de duygusal manipölasyonlarla istediği mağdur kadın olarak anılmıştır.

Amy sahip olduğu paranoyak düşüncelerin de etkisiyle eşinin kendisine karşı sadakatsiz biri olduğuna inanmaktadır. Bu durum neticesinde başta kendisini manipöle ederek intikam alma yolunu seçmektedir. Kusursuz bir plan hazırlayarak kendini mağdur eşini suçlu göstermeyi başarmıştır. Manipölatif davranışlarla eşini suçlu gösterirken öfkesi de aynı zamanda büyük bir intikam arzusuna dönüşmüştür. Sadece eşini ve kendisini değil tüm toplumu manipöle etmiştir. Toplum tarafından alınan bu destek Amy’i daha da güçlendirmiş, cinayet işleme ve öfke duygusunu daha da pekiştirmiştir.

Amy’nin filmin başından beri asıl hedeflediği şey yine bir paranoid kişilik bozukluğu semptomu olan “komplo kurmak ve intikam almaktır.” Bu semptomun en iyi örneği Amy’nin Nick’i cezalandırmak için büyük bir plan kurmasıdır. Nick’in ona karşı yapmış olduğu sadakatsizliği öğrendikten sonra intikam planı yapmaya başlamıştır. Kafasında kurmuş olduğu planı büyük bir soğukkanlılıkla ve stratejik düşünme becerisiyle kusursuz bir şekilde uygulamıştır. Evde sahte bir kavgaya dair kanıtlar bırakmak isteyen Amy, evi dağıtır ve polisin bulmasını istediği tüm ipuçlarını dikkatlice yerleştirir. Cinayet işlendiğini polisler göstermek için kendi kanını biriktirip yerlere ve evin çeşitli bölümlerine döküp temizleyerek sahte bir suç mahalli oluşturmıştır. Şiddet gördüğünü, aldatıldığını ve eşi tarafından tehdit edildiğini belirten günlük yazmıştır ve ortadan kaybolmuştur. İntikam uğruna insanları kullanmaktan ve kendine zarar vermekten çekinmemiştir. Bu kadar ayrıntılı ve kusursuz işleyen bu plan Amy’nin zeki, stratejik ve acımasız bir zihne sahip olduğunu göstermektedir. Planları bunlarla da sınırlı kalmaz ve eski erkek arkadaşı Desi’yi de kendi intikam planının bir parçası haline getirir. Desi ile istediğine ulaşınca onu öldürmüştür. Amy’nin intikam duygusu acımasızca planlara dönüşmüştür ve onu katil olmaya itmiştir.

Amy’nin son planı ise kaçırıldığı yerden kurtulup evine gelmesi olmuştur. Başlarda eşinin üzerine atılan iftiralar, ağır suçlamalar ve ithamlardan sonra asıl suçlunun o olmadığı ortaya çıkmıştır. Fakat medyada bu durum kimse tarafından bilinmemektedir. Çünkü Amy kaçırılmış, tecavüze uğramış, dövölmüş bir mağdur kadındır. Durumun her ne kadar böyle olmadığını eşi biliyor olsa da Amy herkesi öyle etkisi altına almıştır ki eşi yaşananların aksini dile bile getirememiştir. Mutlu bir

evlilikleri varmış gibi hayatlarına devam etmişlerdir. Her şey Amy'nin tam istediği gibi olmuştur. Hem eşinden intikam almış hem de toplumun sempatisini kazanmıştır.

Amy eşine karşı kurduğu paranoid düşünceler sonucunda hem kendini rahatlatmak hem de intikam almak için plan kurmaya başlar ve gayet başarılı olur. Bu plan sonucunda eşi suçlu kendisi ise mağdur kadın olacaktır. Bunun için diğer insanları kullanır, şiddete başvurur. Bu intikam arzusu ve komplo kurma isteği Amy'i soğukkanlı bir katil olmaya itmektedir. Tüm insanlara haklı olduğunu göstermek için kurduğu intikam planı bir cinayete dönüşür. Amy gayet soğukkanlılıkla bu cinayeti işler. Bu cinayet aslında onun öfkesinin ve intikam duygusunun somut bir örneğidir. Sadakatsiz eşine karşı kurduğu bu komplo ve manipülatif davranışları onun cinayet işlemesine zemin hazırlamaktadır.

Paranoid kişilik bozukluğunun bir diğer semptomu olan “gerçekçi olmayan suçlamaları” birçok sahnede net bir şekilde görmekteyiz. Filmin başından sonuna kadar başkarakterimiz Amy'nin birden fazla kişiye karşı gerçekçi olmayan suçlamalarına şahit olmaktadır. Özellikle eşi Nick'i, günlükte de kurmuş olduğu planda da belirtildiği gibi birden çok suçlamaya maruz kalmıştır. Eşini polise ve halka karşı suçlu göstermek için uydurmuş olduğu şiddet gördüğü, öldürülmek istendiği, tehdit edildiği gibi çeşitli suçlamaları olmuştur. Nick'i suçladığı sahte günlüğünde hamile olduğunu yazarak suçlamalarında daha da ileriye gider. Bu suçlama ile eşini daha da zor duruma sokmaya, kendisini ise daha mağdur ve savunmasız bir kalıba sokmaya çalışmıştır. Böylelikle Nick, hem sadakatsiz hem de hamile bir kadına şiddet uygulayan vicdansız biri olarak görülmüştür.

Yine Desi olayında da aynı şey yaşanmıştır. Kameralara Desi'nin onu kaçırdığını, ellerini bağladığını, zorla tuttuğunu, aç bıraktığını ve tecavüz ettiğini bu sebeple de onu öldürmek durumunda kaldığını açıklamıştır. Ortaya çıkardığı sahte deliller ile bu açıklamasını desteklemiş, Desi'nin sapık ve saldırgan olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca diğer eski erkek arkadaşı Jeff'e de aynı suçlamalarda bulunmuştur. Onunla birlikte olup ve kendine zarar verip, Jeff'in ona tecavüz ettiğini söylemiştir. Bu gerçekçi olmayan suçlamalar sonucu Jeff, ceza almaktan kurtulmuş fakat iş ve aşk hayatı tamamen bitmiştir. Aslında Amy bu tarz çeşitli suçlamaları kendini haklı çıkarmak, yaptıklarına mantıklı bir çerçeve oluşturmak, ayrıca Nick'in toplumsal olarak dışlanması ve tepki görmesi için yapmıştır.

Kendini haklı çıkarma çabası ve intikam arzusu neticesinde Amy eşine yönelik asılsız suçlamalarda bulunmuştur. Eşini toplumun gözünde suçlu pozisyonuna düşürmüştür. Eşinin sadakatsizliğini ardında çeşitli kanıtlar bırakarak duyurmaya çalışmıştır. Bu şekilde çoğu kişiyi kullanmış ve manipüle etmiştir. Bu intikam ve manipülatif davranışlar Amy’i cinayet işlemeye itmiştir. Duygusal anlamda herhangi bir sıkıntı yaşamayan Amy istediği şeyi elde etmeyi başarmıştır. Her ne kadar bir cinayet işlese de mağdur kadını oynamayı sürdürmüştür.

Amy’nin genel kişiliğine baktığımızda paranoid ve antisosyal kişilik bozukluklarından muzdarip olduğunu görürüz. Paranoid kişilik bozukluğu semptomları ile Amy’nin kişiliği birebir örtüşmektedir. Özellikle paranoid kişilik bozukluğunun karmaşık ve tehlikeli yanlarını yansıtmaktadır. Amy’nin içinde bulunduğu paranoid kişilik bozukluğu, hem onu tehlikeli bir insana dönüştüren bir etken hem de filmdeki olayların merkezini oluşturan bir psikolojik unsurdur. Bu bozukluk Amy’i son derece kontrolcü, güvensiz ve intikamcı bir kişiliğe dönüştürür. Aynı zaman da antisosyal kişilik bozukluğunun da bir takım semptomlarını taşıyan Amy’nin, bu rahatsızlıklar ile daha da saldırgan, tehlikeli hatta katil bir kişiliğe sahip olmasına neden olmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sinema, doğuşundan itibaren dünyayı tüm gerçekliği ile yansıtmaya çalışarak hareket eden bir sanat dalı olmuştur. İnsan yaşamını ele alan ve doğrudan insan duygularına, düşüncelerine odaklanan sinema, insan psikolojisi üzerindeki etkisi bakımından benzersiz bir güce sahiptir. Bu özellikleri ile diğer sanat dalları arasında insanı en çok etkileyen ve hayal gücünü harekete geçiren bir ifade biçimi olmuştur. Aynı zamanda insan psikolojisinin iyi ve kötü yönlerini detaylı bir şekilde işlemektedir. Bu bağlamda sinema ve psikoloji, insanın düşüncelerini ve davranışlarını keşfetmek amacıyla etkileşime giren iki alan olmuştur. Aralarındaki bu etkileşim, izleyiciye karakterlerin karmaşıklığını, travmalarını ve saplantılarını anlama imkânı sunmaktadır. Psikolojinin sinemadaki etkisi ise özellikle karakter analizlerinde kendini göstermektedir. Bu anlamda sinemada en çok işlenen psikolojik rahatsızlıkların başında kişilik bozuklukları gelmektedir. Bu bozukluklar filmlerde sıklıkla şiddet ve suça meyilli katiller olarak tasvir edilmektedir. Özellikle 2000 sonrası Amerikan sinemasında yoğun şekilde ele alınan kişilik bozuklukları, filmlerde tehlikeli ve toplum düzenini bozan karakterler üzerinden verilmektedir. Bu bağlamda oluşturulan bu tez çalışması, Amerikan sinemasında kişilik bozukluğuna sahip karakterin katil kimliği üzerinden tasvir edilmesinden esinlenerek geliştirilmiştir. Bu doğrultuda kişilik bozukluğundan muzdarip karakterleri ele alan *American Psycho* (Amerikan Sapığı), *Monster* (Cani), *The Roommate* (Oda Arkadaşım) ve *Gone Girl* (Kayıp Kız) filmleri içerik analizi ve metin analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışmada ele alınan Amerikan filmlerinde işlenen kişilik bozuklukları temsilleri, narsistik, antisosyal, borderline ve paranoid bozukluklar çerçevesinde incelendiğinde bu karakterlerin şiddet ve suça meyilli, toplum tarafından dışlanmış ve sosyal normlara karşı gelen figürler olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda ele alınan filmlerde her ne kadar kişilik bozukluğuna sahip karakterlere katil kimliği atfedilse de izleyici tarafından bu kişilerin bir noktada mağdur olduğu gösterilmektedir. Bu sayede izleyici karaktere belli bir nokta da acımaktadır. *American Psycho* (Amerikan Sapığı),

Monster (Cani), *The Roommate* (Oda Arkadaşım) ve *Gone Girl* (Kayıp Kız) gibi filmler üzerine yapılan analizler, kişilik bozukluğuna sahip karakterlerin cinayet eğilimlerinin, içsel çatışmaları ve toplumsal duyarsızlığı ile şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlam da incelenen karakterlerin toplumdan itilmiş ve tehlikeli birer figür olarak resmedilmeleri, bu kişilerin içinde bulundukları baskı ve çatışmaların, iç dünyası üzerindeki yoğunluğunun bir sonucudur.

Sinema sektörü hemen her kesime hitap eden bir alandır. Bunun en büyük avantajı çok çeşitli gösterimlere sahip olmasıdır. Sinema aslında toplumu bilinçlendirmek, bazı konularda farkındalık oluşturmak, doğruyu aşılayıp yanlış göstermek noktasında büyük rol oynayabilmektedir. Bu bağlamda çalışmada, sinemanın kişilik bozukluklarını ele alış biçimleri filmler üzerinden değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda ulaşılan bulgu, genellikle kişilik bozukluklarını aşırı dramatize edilerek izleyici sunulmaktadır. Bu durum ise psikolojik bir bozukluğa sahip insanlar hakkında ön yargılar oluşturmaktadır. Filmlerde karakterlerin hastalığa dair bir tedavi ya da ilaç kullanmaması, kontrolsüz, tehlikeli, şiddet yanlısı ve psikopat katil karakterler olarak sunulması, toplum da bu bozukluklara sahip kişilerin damgalanmasını sağlamaktadır. Filmlerde şiddetin bir ön koşulu olarak öne sürülen kişilik bozuklukları özellikle Hollywood'un ilgisini çekmektedir. Hollywood, bu bozuklukları gerilim ve korku öğeleri olarak sıklıkla kullanmaktadır. Bu tür filmlerin ilgi görmesi ve film yönetmenleri tarafından sıklıkla kullanılma sebebi olarak toplumun insan doğasının karanlık yüzünü keşfetmesi gösterilebilir. Bu tür psikolojik gerilim filmleri izleyicide korku, merak ve katil karakterlere yönelik bir tür hayranlık duygusu uyandırarak, film yapımcılarını ticari anlamda motive etmektedir. Aynı zaman da bu tür filmler suçlu ve katil karakterleri korkutucu bir figür olmanın dışında sempatik, çekici ve etkileyici göstermektedir. Hybristophilia kavramı ile bağdaştırılan bu durum izleyicinin katil karaktere hayranlık duyarak ilgi göstermesine olanak sağlamaktadır.

Hybristophilia, kişinin bir seri katil, tecavüzcü ya da herhangi kötü bir suça sahip insanlara fiziksel veya duygusal olarak ilgi duyma durumudur (Kelly, 2016, s. 85). Seri katiller ve suçlu karakterlerin geniş bir hayran kitlesi edinmesi bu durumun bir yansımasıdır. Bu filmler, hybristophilia eğilimini dramatik bir anlatı unsuru olarak kullanarak izleyiciyi hem rahatsız eder hem de derin bir etki yaratır. Örneğin, *Monster*'da Aileen'nin katil kimliğinin arkasındaki geçmişte yaşadığı travmaları ve

insanileştirme unsurları ile izleyicinin Aileen’e hem sempati duyması hem de acıma duygusuyla hayranlık duyması sağlanmıştır.

Sinema, sadece gerçekliğin yansımasını sunmamakta, aynı zamanda toplumun bilinçlenmesini ve algılarını da şekillendirmektedir. Bu bağlamda ele alınan filmlerdeki kişilik bozuklukları hem yönetmenin bakış açısına göre hem de izleyicinin algısını yönetebilmek adına farklı biçimlerde sunulmuştur.

Bu tez çalışmasının temel amacı, Amerikan sinemasındaki bazı film karakterlerinin cinayet eğilimlerinin altında yatan kişilik bozukluklarını ve bunların semptomlarının etkilerini belirlemektir. Çalışmada, katil karakterlerin şiddet eğilimlerinin psikolojik bir sebebi olduğuna ve bu karakterlerin sahip oldukları kişilik bozukluklarının davranışlarına yoğun şekilde etki ettiğine odaklanılmıştır. Ele alınan filmler incelendiğinde, *American Psycho (Amerikan Sapığı)* da Patrick Bateman karakteri narsisistik kişilik bozukluğunun tüm belirtilerini taşıyarak, kendini üstün gördüğü ve en iyisini yapabilme algısıyla insanları öldürme eğilimi göstermektedir. İşlediği cinayetlerin karakter için mantıklı bir açıklaması her zaman olmuştur. Kendisinden üstün olan herhangi bir insanın varlığı narsisistik kişiyi rahatsız etmiş ve onun ortadan kaldırılması haklı bir gerekçe olmuştur. *Monster (Cani)* filmindeki Aileen karakteri ise antisosyal bir kişiliğe sahip, psikopatlığı kadın kimliği üzerinden vurgulanmaktadır. Hayat kadını olan Aileen, kendisini tehdit altında hissetmesiyle başlayan ve zamanla kontrolsüz bir hale gelen bir cinayet serisi gerçekleştirmektedir. Aileen karakteri ise hem ekonomik sıkıntıları öne sürerek hem de hayatındaki kişiyi koruma iç güdüsüyle işlediği cinayetlerden suçluluk duymamaktadır. *The Roommate (Oda Arkadaşım)* filmindeki Rebecca karakteri ise borderline kişilik bozukluğundan mustarıptır ve Sara’ya yönelik takıntısı, çevresindeki insanları uzaklaştırmak adına cinayet işlemesine yol açmıştır. Rebecca’nın sevilme ihtiyacı, bir yere ya da bir kişiye ait olabilme ihtiyacı net bir şekilde görülmektedir. *Gone Girl (Kayıp Kız)* filmindeki Amy karakteri ise paranoid kişilik bozukluğu sergileyerek, bu durumun özellikleri nedeniyle suç işlemeye yönelmiştir. Karakter paranoid bozukluğun vermiş olduğu düşüncelerden dolayı eşinden intikam almak için çeşitli planlar oluşturup hatta planları ortaya çıkmasını diye cinayet işleyip mağdur pozisyonuna girmeyi başarmıştır. Bu analizler, Amerikan sinemasında kişilik bozuklukları temelinde işlenen cinayetlerin toplumsal algılara etkisini anlamak açısından önemlidir.

Seçilen rneklemeler doğrultusunda, kişilik bozukluğunun tasvir edildiği karakterler sadece bireysel psikopatolojiler olarak değil, aynı zamanda toplumsal normlara karşı meydan okuyan anti-kahramanlar olarak sunulmaktadır. İncelenen bu filmlerdeki karakterlerin katil kimliğine bürünme biçimi, erkek ve kadın karakterlerde farklı motifler şeklinde karşımıza çıkmıştır. Bu durum her ne kadar farklı görünse de temel problem karakterlerin bir kişilik bozukluğuna sahip olmasıdır. Erkek karakterler sıklıkla g ve öfke üzerinden şiddete yönelirken; kadın karakterler ise intikam ya da kendini koruma gibi daha yoğun psikolojik etmenler üzerinden işlenmektedir. Ancak her iki cinsiyette de, kişilik bozuklukları gibi psikolojik özelliklerin suça ve katil olmaya yönlendirdiği karakterler sıklıkla izleyiciye aynı derecede korkutucu ve etkileyici bir kimlik sunmaktadır. Örneğin, *American Psycho* (Amerikan Sapığı) filminde Patrick Bateman'ın narsisistik kişilik bozukluğu, onu şiddet ve cinayet eylemleriyle kendini güçlü hissettiren bir profil olarak sunarken, *Monster* (Cani) filmindeki Aileen Wuornos ise, antisosyal kişiliği ve toplumsal yabancılaşma ve yalnızlık içinde, kendisine zarar vereceklerini düşündüğü kişilere karşı cinayet işlemeye yönelir. Böylelikle, karakterler cinsiyetten bağımsız olarak cinayete eğilim gösterirken, izleyiciye bu bozuklukların şiddet eylemlerinin merkezinde olduğu aktarılmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışmada filmler üzerinden yapılan analiz, kişilik bozukluklarının bu karakterler aracılığıyla katil kimliği üzerinden işlendiğini ve bu karakterlerin cinayete yöneliminde cinsiyet ayrımı yapılmadan benzer temaların ön planda olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma 2000 sonrası Amerikan sinemasında kişilik bozuklukları üzerinden katil kimliğinin nasıl oluştuğunu, bu figürlerin izleyicide nasıl bir etki bıraktığını ve karakterlerin topluma karşı duruşunu ortaya çıkarmak açısından önemlidir. Filmlerdeki kişilik bozukluğu temsillerine baktığımızda katil karakterlerin geçmiş travmalarına ya da toplumsal dışlanmışlıkları sorgulanmadan tehlikeli karakter damgası verildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan tez, sinemanın kişilik bozukluklarını işleyiş biçimleri açısından literatüre özgün bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Bu anlamda sinema, izleyici kitlesini etkilemek adına çoğunlukla dramatik etki oluşturarak yaşanan olayları ve karakterleri olduğundan farklı yansıtmaya ve abartmaya eğilimi içerisindedir. Bu bağlamda ele alınan filmlerde kişilik bozukluğuna sahip karakterler canavarlaştırarak hem sinemanın amacına katkı sağlayıp hem de toplumsal

algıyı şekillendirmeye yardımcı olmaktadır. Oluşturulmaya çalışılan dramatik etki, kişilik bozukluğuna sahip bireyleri şiddet yanlısı ve suça meyilli biri gibi göstererek elde edilmektedir. Fakat bu yaklaşım ele alınan kişilik bozukluğunun çarpıtılarak ekranlara yansıtılmasına ortam hazırlamaktadır. Bu durum da hem kişilerin gerçeklikten uzaklaşmasına hem de gerçek hayatta bu hastalığa sahip bireylerin etiketlenmesine sebebiyet vermektedir.

Bu çalışmada ele alınan kişilik bozuklukları bağlamında antisosyal, narsisistik, borderline ve paranoid bozukluklar şiddet ile ilişkilendirerek yansıtılmaktadır. Bu bozukluğa sahip çoğu kişi normal şartlarda şiddet eğilimi yüksek, kontrol gücü zayıf bireyler olmasalar bile sinema bu bozukluktan muzdarip kişileri daha çok tehlikeli veya katil kimlikleriyle özdeşleştirmektedir. Sinemaya yansıtılan bu durum ise toplumsal olarak olumsuz bir algı oluşturmaktadır. Örneğin; filmlerde ele alınan paranoid bir kişilik aşırı şüpheli ve kontrolcü olmasından kaynaklı olarak cinayet işlemeye itilmektedir. Halbuki her paranoid kişiliğin şüpheli ve kontrolcü olması onun katil veya şiddet eğilimi yüksek bir birey olacağı anlamına gelmemektedir. Bu tarz genellemeler hem kişilik bozukluğu hakkında izleyicileri yanlış bilgilendirmekte hem de bu bozukluğa sahip kişilerin dışlanmasına sebep olmaktadır.

İzleyicide merak uyandırmak ve izleyicinin duygusal yoğunluğa ulaşmasını sağlamak adına karakterler canavarlaştırılmaktadır. Çünkü korku, gerilim ve merak gibi duygular ancak karakterlerin bu şekilde yansıtılmasıyla elde edilmektedir. Örneğin antisosyal kişilik bozukluğuna sahip katil bir karakterin empati yoksunluğu ve manipülatif davranışlarıyla ekranlara yansması onun büyük bir tehdit olarak algılanmasını sağlamakta ve bu da izleyicinin dikkatini çekmektedir. Olduğundan daha farklı yansıtılan, karanlık yüzüyle ortaya çıkan karakter hem izleyicide korku oluşmasına sebep olmakta hem de işin iç yüzünü görmek adına hayranlıkla filme odaklanmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, sinemanın karakterleri canavarlaştırmasının sebebi dramatik bir etki oluşturmak, izleyici kitlesine hitap edebilmek, izleyicinin merak duygusunu giderebilmektir. Fakat sinemanın kişilik bozukluğuna sahip bireyleri ekranlara yansıtırken kendi çıkarları uğruna gerçekliği çarpıtarak ele alması, gerçek hayatta bu bozukluğa sahip bireylerin etiketlenmelerine, bunlar neticesinde hem psikolojik hem sosyal hem de fiziksel anlamda olumsuz etkilenmelerine sebep olmakta ve izleyicileri eksik veya yanlış bir şekilde bilgilendirmektedir. Bu nedenle sinemanın bu tarz

konuları işlerken daha hassas olması, bozukluğa sahip bireylerin etiketleneyeği kaygısını taşıması ve olayları olduğu gibi yansıtmaması hem doğru bilgilendirme yapılmasına hem de toplumun bu bozukluklara karşı farkındalığını artırması açısından faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Ak, S. (2022). Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğunun Sinema Sanatına Yansıması: Üç Kağıtçılar (Matchstick Men) Film İncelemesi. S. Kotan içinde, Kişilik Bozukluklarının Sinemada Temsili (s. 193-205). İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Akbulut, D. (2012). Sinemanın İlkleri Amerikan Sineması. İstanbul: Etik Yayınları.
- Akpınar, Ş. A. (2017). Sinema Filmlerindeki Muhasebeci Karakterlerinin Kişilik Özellikleri: Hollywood Filmleri İncelemesi. İşletme Bilimi Dergisi, 235-255.
- Akyüz, C. (2022). Seri Katil Mitlerine İnancı Etkileyen Faktörlerin Üniversite Öğrencileri Perspektifinden İncelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Alanka, D. (2024). Nitel Bir Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi: Teorik Bir Çerçeve . Kronotop İletişim Dergisi, 62-82 .
- Alberti, J. (2015). Screen Ages: A Survey of American Cinema. ABD: Routledge.
- Altunoğlu, Ö. K. (2018). Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğunun Karar Süreçlerine Etkisi. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 114-131.
- Anlı, İ. (2016). Asperger Sendromu ve Şizoid Görüngü. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Archer, N. (2019). Twenty-First-Century Hollywood: Rebooting the System. Columbia: Wallflower Press.
- Arun, A. K. (2013). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. Selçuk İletişim, 21-28.
- Ateş, A. A. (2009). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olgularında Kendi Yaralama Davranışlarının Saldırganlık, Çocukluk Çağı Travmaları ve Dissosiyasyon ile Büyüme. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 278-285.
- Ayres, L. (2008). Textual Analysis. L. M. Given içinde, The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods (s. 865-868). London: Sage Publication.
- Aziz, A. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Balio, T. (2013). Hollywood in the New Millennium. New York: Bloomsbury Publishing.
- Beachum, L. (2010). The Psychopathology of Cinema Mental Illness and Psychotic Therapy Portrayed on and in Film. Onur Projesi. Michigan: Grand Valley State University.

- Berliner, T. (2010). *Hollywood Incoherent: Narration in Seventies Cinema*. America: University of Texas Press.
- Biesen, S. C. (2005). *Blackout World War II and the Origins of Film Noir*. Maryland: The Johns Hopkins University Press.
- Biesen, S. C. (2014). *Psychology in American Film Noir and Hitchcock's Gothic Thrillers*. Americana: The Journal of American Popular Culture .
- Bill Mesce, J. (2007). *Overkill: The Rise and Fall of Thriller Cinema*. North Carolina: McFarland ve Company.
- Bingham, D. (2022). *American Cinema of the 2010s Themes and Variations*. New Jersey: Rutgers University Press.
- Black, D. W. (2001). Bad boys, Bad Men. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, 176-177.
- Booker, M. K. (2011). *Historical Dictionary of American Cinema*. Scarecrow Press.
- Booker, M. K. (2021). *Historical Dictionary of American Cinema*. London: Rowman & Littlefield.
- Buss, D. M. (2006). *The Murderer Next Door: Why the Mind Is Designed to Kill*. Canada: Penguin Book.
- Canlı, D. (2011). *Şizotipide Duygu Tanıma, İşlem Belleği ve Diğer Bilişsel İşlevlerin Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi (Yayınlanmamış)*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Christiansen, C. E. (Yöneten). (2011). *The Roommate [Sinema Filmi]*.
- Collins, H. B. (2007). *Personality Disorders*. New York: Infobase.
- Corrigan, T. (2012). *American Cinema of the 2000s. Themes and Variations*. ABD: The State University.
- Çağlayan, T. A. (2014). Amerika'nın Uluslaşma Sürecinde Sinema . *Aydınlanma* 1923, 47-51.
- Davies, I. M. (2016). *Hollywood And The Great Depression*. England: Edinburgh University Press.
- Davison, T. F. (2018). *Anormal Psikolojide Vaka Çalışmaları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Decherney, P. (2019). *Hollywood*. Ankara: Kültür Kitaplığı.
- Dixon, W. W. (2006). *American Cinema of the 1940s: Themes and Variations*. ABD: Rutgers University Press.
- Dobbert, D. L. (2007). *Understanding Personality Disorders*. ABD: Rowman ve Littlefield Publishing.
- DSM. (2013). *DIAGNOSTIC AND STATISTICAL MANUAL OF MENTAL DISORDERS*. ABD.

- Eddy, B. (2021). 5 Tip Zor İnsan . İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Edwards, M. (2020). Murder Movie Makers: Directors Dissect Their Killer Flicks. North Carolina: McFarland.
- Edwards, M. (2023). Taking the "Psycho" out of "Psycho-Killer": The Impact of Criminal Portrayals of Psychiatric Disorders in Horror Film. Digital Literature Review, 37-49.
- Eren, N. (2010). Ağır Kişilik Bozuklukları ve Hemşirelik Girişimleri. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 86-95.
- Erensoy, Ş. F. (2012, Haziran 7). Hollywood'un İndiewood'a Amerikan Sineması'nın Değişimi. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Esin, C. (2016). Sol Gözüm Ne Diyor Doktor Bey: Kalorisi Azaltılmış Psikoloji. İstanbul: Dr. Candan Esin.
- F. Grant, A. J. (2009). Prevalence, Correlates, Disability and Comorbidity of DSM-IV Schizotypal Personality Disorder: Results From the Wave 2 National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. Prim Care Companion J Clin Psychiatry, 53-67.
- Fawell, J. (2008). The Hidden Art Of Hollywood. Los Angeles: Greenwood Publishing Group.
- Feinstein, R. E. (2022). Personality Disorders. New York: Oxford University Press.
- Fincher, D. (Yöneten). (2014). Gone Girl [Sinema Filmi].
- Finler, J. W. (2003). The Hollywood Story. London: Wallflower Press.
- Flowers, R. B. (2013). The Dynamics of Murder: Kill or Be Killed. Boca Raton: CRC Press.
- Foster, W. W. (2002). Experimental Cinema the Film Reader. New York: The Cromwell Press.
- Foster, W. W. (2011). 21st-Century Hollywood Movies In The Era Of Transformation. ABD: Rutgers University Press.
- Fox, J. A. (2005). Extreme Killing: Understanding Serial and Mass Murder. California: Sage Publications.
- Frame, N. A. (2021). New Wave, New Hollywood: Reassessment, Recovery, and Legacy. London: Bloomsbury Academic.
- Gabbard, G. O. (2019). Psikiyatri ve Sinema. İstanbul: Okuyan Us.
- Gençer, S. A. (2018). Kişilik Bozuklukları. Türkiye Klinikleri, 213-219.
- Grant, B. K. (2008). American Cinema of the 1960s: Themes and Variations. ABD: Rutgers University Press.

- Grant, B. K. (2024). *Film Genre: The Basics*. New York: Routledge.
- Hale, B. (2024). *The History of Hollywood: The Film Industry Exposed*. 03 20, 2024 tarihinde <https://historycooperative.org/the-history-of-the-hollywood-movie-industry/> adresinden alındı
- Hancığaz, E. (2020). Kültürel Farklılık Açısından Delilik Olgusu (Amerikan ve Türk Sinemasına Yansıması). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 313-329.
- Hark, I. R. (2007). *American Cinema of the 1930s: Themes and Variations*. London: Rutgers University Press.
- Harmening, W. M. (2014). *Serial Killers: The Psychosocial Development of Humanity's Worst Offenders*. ABD: Charles C Thomas Publisher.
- Harron, M. (Yöneten). (2000). *American Psycho* [Sinema Filmi].
- Hasbay, B. (2021). *Mental Hastalıkların Sinemada Kullanımı: Split Filmi İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). İstanbul: Işık Üniversitesi.
- Haycock, D. (2016). *Characters on the Couch: Exploring Psychology through Literature and Film*. California: ABC-Clho.
- Heath, E. (2019). *Mental Disorders in Popular Film: How Hollywood Uses, Shames, and Obscures Mental Diversity*. London: Lexington Books.
- Helfgott, J. B. (2013). *Criminal Psychology: [4 volumes]*. London: Bloomsbury Publishing.
- Hellerman, J. (2023). *A Brief Look at the History of Hollywood*. 07 15, 2023 tarihinde <https://nofilmschool.com/history-of-hollywood-film-and-tv> adresinden alındı
- Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-12.
- Hutchings, P. (2008). *The A to Z of Horror Cinema*. İngiltere: The Scarecrow Press.
- Hyler, S. E. (1988). DSM-III at the Cinema: Madness in the Movies. *Comprehensive Psychiatry*, 195-206.
- Indick, W. (2006). *Psycho Thrillers: Cinematic Explorations of the Mysteries of the Mind*. London: McFarland ve Company.
- James Alan Fox, J. L. (2018). *The Will To Kill: Making Sense of Senseless Murder*. New York: SAGE Publications.
- James Fleury, B. H. (2019). *Franchise Era: Managing Media in the Digital Economy*. Britanya: Edinburgh University Press.
- Janson, M. C. (2015). Understanding Qualitative Data: A Framework of Text Analysis Methods. *Journal of Management Information Systems*, 137-155.
- Jenkins, P. (Yöneten). (2003). *Monster* [Sinema Filmi].

- Jensen, M. S. (2013). *Mental Health Care Issues in America*. ABD: Bloomsbury Publishing.
- Kamphuis, P. M. (2007). *Personality Disorders*. New York: Psychology Press.
- Kelly, E. B. (2016). *The 101 Most Unusual Diseases and Disorders*. California: Bloomsbury Publishing.
- King, G. (2016). *İndependent Film 1980s to the Present*. R. G. Cynthia Lucia içinde, *American Film History: Selected Readings, 1960 to the Present* (s. 515). ABD: Wiley blackwell.
- Koluacı, İ. (2023). *Amerikan Sinema Tarihinde Yeni Hollywood Tartışmaları*. D. T. SÖĞÜTLÜLER içinde, *Sinema ve Reklam Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar* (s. 79-94). Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Kooijman, T. L. (2003). *Amerikan Psycho: a Double Portrait of Serial Yuppie Patrick Bateman*. *Post Script*, 46-56.
- Korkmaz, B. (2019). *Yüksek İşlevli Otizm*. İstanbul: Aba Yayınevi.
- Kotan, S. (2022). *Kişilik Bozukluklarının Sinemada Temsili*. Erzurum: Eğitim Yayınevi.
- Kotan, Y. (2022). *A Grubu Kişilik Bozuklukları Paranoid Kişilik Bozukluğu ve The "Tenant" (Kiracı) Filminde "Trelkovsky" Karakteri Üzerine Bir Analiz*. S. Kotan içinde, *Kişilik Bozukluklarının Sinemada Temsili* (s. 11-32). Konya: Eğitim Yayınevi .
- Köroğlu, E. (2010). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: HYB .
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London: Sage Publications.
- Krolewicz, C. (2020). *Understanding Personality Disorders*. New York: Greenhaven Publishing.
- Kumar, R. (2023). *Paranoid Personality Disorder*. Independently Published.
- Leff, C. L. (2011). *The Everything Guide to Narcissistic Personality Disorder: Professional, Reassuring Advice for Coping with the Disorder—At Work, at Home, and in Your Family*. New York: Simon and Schuster.
- Lev, P. (2000). *American Films of the 70s: Conflicting Visions*. ABD: By The University Of Texas Press.
- Levy, E. (1999). *Cinema of Outsiders: The Rise of American Independent Film*. New York: New York University Press.
- Lewis, B. (2009). *Mapping the Trail of a Serial Killer: How The World's Most Infamous Murderers Were Tracked Down*. London: Lyons Press.
- Lidya, D. (2023). *Borderline Kişilik Bozukluğunun İyüzü ve Çözümleri*. Bookademy.

- Linehan, M. (1993). *Cognitive-behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder*. New York: The Guilford Press.
- Linkowski, S. J. (2013). Psychopathy and the Cinema: Fact or Fiction? *Journal of Forensic Sciences*, 167-174.
- LoBrutto, V. (2021). *The Seventies: The Decade That Changed American Film Forever*. Rowman Littlefield.
- Loew, B. (2010). *Playbills to Photoplays: Stage Performers Who Pioneered The Talkies*. ABD: Xlibris .
- Maass, V. S. (2019). *Personality Disorders: Elements, History, Examples and Research*. California: ABC-CLIO.
- MacDonald, A. (2013). *Murders and Acquisitions: Representations of the Serial Killer in Popular Culture*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Marcovitz, H. (2009). *Personality Disorders*. San Diego: Lucent Books.
- Masterson, J. F. (1981). *The Narcissistic and Borderline Disorders: An Integrated Developmental Approach*. London: Psychology Press.
- Mat, M. R. (2018). Mechanical profiles of murder and murderers: An extensive review. *Malaysian J Pathol*, 1-10.
- McKee, A. (2003). *Textual Analysis: A Beginner's Guide*. London: Sage Publications.
- McWilliam, D. (2014). Psychopath. J. A. Weinstock içinde, *The Ashgate Encyclopedia of Literary and Cinematic Monsters* (s. 478-481). New York: Routledge.
- MD, M. H. (2017). *The Anatomy of Evil*. New York: Prometheus Books.
- Metz, W. (2006). Hollywood Cinema. *The Cambridge Companion to Modern American Culture*, 374-391.
- Miller, J. W. (2021). *The 1960s On Film*. California: ABC Clio.
- Monaco, P. (2010). *A History of American Movies*. Maryland: Scarecrow Press.
- Mukhlas Mukhlas, A. K. (2023). An Analysis of the Main Character Conflict of the Roommate Movie Script by Sonny Malhi. *TLEMC*, 108-117.
- Müller-Isberner, S. H. (2000). *Violence, Crime and Mentally Disordered Offenders: Concepts and Methods for Effective Treatment and Prevention*. İngiltere: Wiley.
- Neumeyer, D. (2015). Melodrama as a Compositional Resource in Early Hollywood Sound Cinema. *Columbia University*, 61-94.
- Niemiec, D. W. (2015). *Sinema ve Akıl Sağlığı*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Nikoloutsos, K. P. (2017). The Resurgence of Epics in the 1950s: Classical Antiquity in Post-war Hollywood. A. J. Pomeroy içinde, *A Companion to Ancient Greece and Rome on Screen* (s. 550). Wiley Blackwell.
- Niu, X. (2023). The Global Film Industry in 2020 during the COVID-19 Pandemic . D. W. Qiao Li içinde, *The Global Film Market Transformation in the Post-Pandemic Era: Production, Distribution and Consumption* (s. 180). New York: Routledge.
- O'Callaghan, S. E. (2023). *Serial Killing on Screen: Adaptation, True Crime and Popular Culture*. Canada: Springer Nature.
- Oestrich, I. (2015). Romance of Psychotherapy. L. H. Waddell içinde, *Eavesdropping: The Psychotherapist in Film and Television* (s. 168-181). New York: Routledge.
- Olson, M. J. (2021). *Normalizing Mental Illness and Neurodiversity in Entertainment Media: Quietening the Madness*. New York: Routledge.
- Oruçlular, Y. (2016). Sınırdaki Kişilik Bozukluğu'nun Nedeni ve Sonucu Olarak Kişilerarası Travma: Gözden Geçirmeye Dayalı Bir Model Önerisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 76-88.
- Osman Özdemir, P. G. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 566-589.
- Öner, U. (1989). *Psikiyatri ve Sinema*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi , 725-734.
- Özaslanoglu, E. (2023). *Anksiyete Labirenti: Korkuları Keşfetmek ve Yenmek için Rehberlik*. NaykosMedia.
- Özduru, O. K. (2019). *Bu Mudur? Budur?* İstanbul: Sokak Yayın Grubu.
- Özgör, C. O. (2018). Resim, Edebiyat ve Sinemadan Popüler Kültüre Kötülük Problemi. *İdil*, 793-801.
- Özön, N. (1984). *100 Soruda Sinema Sanatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Öztürk, Y. D. (2017). Sinema ve İdeoloji İlişkisi Bağlamında *Slumdog Millionaire* Filminin Analizi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 216-232.
- Packer, S. (2017). *Mental Illness in Popular Culture*. California: ABC-CLIO.
- Papapetropoulos, P. (1997). *The Evolution of Technology in Hollywood*. University of London, 1-17.
- Paris, J. (1996). *Social Factors in the Personality Disorders: A Biopsychosocial Approach to Etiology and Treatment*. New York: Cambridge University Press.
- Phillips, J. W. (2023). *Screening American Independent Film*. New York: Routledge.
- Polančec, N. (2022). *New Hollywood Cinema: Historical Context and Legacy*. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). Zadar, Hırvatistan: University of Zadar.

- Pomerance, M. (2005). American Cinema of the 1950s. ABD: Rutgers University Press.
- Poseck, B. V. (2006). Insanity and Cinema: Keys to understand a complicated affair. J Med Mov, 80-88.
- Prince, S. (2007). American Cinema of the 1980s: Themes and Variations. ABD: Rutgers University Press.
- Ramsland, K. (2006). Inside the Minds of Serial Killers: Why They Kill. ABD: Greenwood Publishing.
- Ross, D. (2013). Looking into the Eyes of a Killer: A Psychiatrist's Journey through the Murderer's World. New York: Springer.
- Rotha, P. (2000). Sinemanın Öyküsü. İstanbul: İzdüşüm.
- Ruesch, N. (2023). The Stigma of Mental Illness: Strategies Against Discrimination and Social Exclusion. Germany: Elsevier.
- Sayar, İ. A. (2002). Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Sosyobiyolojik . Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 155-158.
- Schatz, T. (1999). Boom and Bust: American Cinema in the 1940s. Los Angeles: University of California Press.
- Schechter, H. (1997). The A to Z Encyclopedia of Serial Killers. New York: Pocket Books.
- Schechter, H. (2004). The Serial Killer Files: The Who, What, Where, How, and Why of the World's Most Terrifying Murderers. New York: Random House Publishing Group.
- Scognamillo, G. (1994). Amerikan Sineması. İstanbul: Ağaç.
- Seyrek, A. M. (2022). Psikoloji Sözlüğü. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Simpson, P. L. (2000). Psycho Paths: Tracking the Serial Killer Through Contemporary American Film and Fiction. Chicago: SIU Press.
- Skodol, M. C. (2000). The Collaborative Longitudinal Personality Disorders Study: reliability of axis I and II diagnoses. Journal of personality disorders, 291-299.
- Smith, C. H. (2020). Borderline Personality Disorder For Dummies. New Jersey: Wiley.
- Solmuş, T. (2013). En İyileriyle Sinema ve Filmlerde Psikoloji. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Solmuş, T. (2018). Avrupa ve Amerikan Sinemasında Psikoloji ve Anormal Davranışlar. İstanbul: Es Yayınları.
- Solmuş, U. (2012). Sinemada Psikoloji ve Anormal Davranışlar. İstanbul: Doruk Yayıncılık.

- Sönmezsoy, R. (2016). Otomatik Portakal Filmi ve Kitabının Antisosyal Kişilik Bozukluğu Açısından Değerlendirilmesi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 26-35.
- Sunal, G. E. (2022). Sinemada Asperger Sendromu Bağlamında Benim Adım Khan Filminin Değerlendirilmesi. *Anasay*, 307-324.
- Şahin, D. (2020). Kişilik Bozuklukları. 08 01, 2024 tarihinde <https://drdogansahin.com/kisilik-bozukluklari/> adresinden alındı
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığa İlişkin Görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 649-669.
- Taylor, R. (2021). *The Mind of a Murderer: A glimpse into the darkest corners of the human psyche, from a leading forensic psychiatrist*. London: Headline Publishing.
- Teigens, P. S. (2021). *Amerika Birleşik Devletleri Film Endüstrisi*. Cambridge Stanford Books.
- Tunç, A. (2023). Popüler Amerikan Sinemasında Bir İdeoloji Olarak Politik Doğruluk. (Yayınlanmamış) Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tüysüz, D. (2020). Mental Illness and Women İn Cınema: "Beautiful and Troubled Women". G. S. Çetin içinde, *International Perspectives on Feminism and Sexism in the Film Industry* (s. 41-58). Pensilvanya: IGI Global.
- Ünal, O. M. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 273-294.
- Vaknin, S. (2005). *Diary of a Narcissist*. Skopje: Narcissus Publishing.
- Venkatasawmy, R. (2013). *The Digitization of Cinematic Visual Effects: Hollywood's Coming of Age*. New York : Lexington Books.
- Vronsky, P. (2004). *Serial Killers: The Method and Madness of Monsters*. London: Penguin Books.
- W. Keith Campbell, J. D. (2011). *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Wade, R. S. (2018). *Mükemmeliyetçilik*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Wahl, O. F. (1995). *Media Madness: Public Images of Mental Illness*. New Jersey: Rutgers University Press.
- Wierzbicki, J. (2016). Hollywood. J. Wierzbicki içinde, *Music in the Age of Anxiety: American Music in the Fifties* (s. 288). America: University of Illinois Press.
- Wilberg, I. E. (2015). Avoidant Personality Disorder versus Social Phobia: The Significance of Childhood Neglect. *Plos One*, 1-14.
- Willson, D. V. (2019). *Obsesif Kompulsif Bozukluk*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

- Wise, M. D. (2019). “You’ll never meet someone like me again”: Patty Jenkins’s *Monster* as Rogue Cinema. *Text Matters: A Journal of Literature, Theory and Culture*, 66-80.
- Wutich, A. (2010). Water decision-makers in a desert city: Text analysis and environmental social science. *Environmental Social Sciences* (s. 188-211). Cambridge: Cambridge University Press.
- Yıldız, İ. (2020). Psikanalitik Yaklaşım Çerçevesinde Nevrotik İhtiyaçlar Çözümlemesi: Kayıp Kız. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 977-987.
- Zimbardo, R. J. (2016). *Psikoloji ve Yaşam*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

